

KOMMISSIONENS BESLUT

av den 2 juli 2008

om den åtgärd C 16/04 (f.d. NN 29/04, CP 71/02 och CP 133/05) som Grekland genomfört till förmån för Hellenic Shipyards

[delgivet med nr K(2008) 3118]

(Endast den grekiska texten är giltig)

(Text av betydelse för EES)

(2009/610/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION HAR FATTAT
DETTA BESLUT

med beaktande av fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 88.2 första stycket,

med beaktande av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, särskilt artikel 62.1 a,

efter att i enlighet med nämnda artiklar ha gett berörda parter tillfälle att yttra sig ⁽¹⁾ och med beaktande av dessa synpunkter, och

av följande skäl:

1. FÖRFARANDE

- (1) Genom en skrivelse av den 9 september 2003 överlämnade de grekiska myndigheterna en ansökan till kommissionen från Hellenic Shipyards SA (nedan kallat HSY) om att ändra den investeringsplan för omstrukturering av företaget som kommissionen beviljat stöd till genom kommissionens beslut av den 15 juli 1997 i stödärende N 401/97 ⁽²⁾ (nedan kallat beslut N 401/97). Enligt den ändrade planen från november 2002 ansökte HSY och fick till slut de grekiska myndigheternas godkännande att fullfölja genomförandet av investeringsplanen senast den 30 juni 2004. Vidare har det stöd som kommissionen beviljade 1997 enligt den ändrade planen ännu inte betalats ut till HSY.
- (2) Genom en skrivelse av den 31 oktober 2003 förklarade de grekiska myndigheterna att kommissionen "upplysningsvis" underrättats om ändringarna och att de inte avsåg att göra en anmälan.
- (3) Genom en skrivelse av den 18 november 2003 bad kommissionen de grekiska myndigheterna att klargöra om de hade för avsikt att bevilja eller utbetala stöd till HSY för de ändamål som anges i den ändrade investeringsplanen. I samma skrivelse påminde kommissionen de grekiska myndigheterna om att de i så fall, i enlighet med rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget ⁽³⁾ (nedan kallad förordning (EG) nr 659/1999), måste anmäla stödet till kommissionen och inte genomföra det förrän kommissionen har fattat ett formellt beslut om detta.

- (4) Genom en skrivelse av den 16 januari 2004 förklarade de grekiska myndigheterna att det stöd som de tänkte bevilja var "befintligt stöd", som omfattades av kommissionens godkännande från 1997, och att de grekiska myndigheterna hade behörighet att godkänna ändringar av omstruktureringsplanen, inbegripet en förlängd tidsfrist för genomförandet av planen.

- (5) Genom en skrivelse av den 20 februari 2004 meddelade kommissionen de grekiska myndigheterna att den tvivlade på att ovannämnda uttalanden stämde.

- (6) Genom en skrivelse av den 27 februari 2004 förklarade de grekiska myndigheterna att man fram till detta datum inte hade beviljat HSY något statligt stöd.

- (7) Genom beslut K(2004) 1359 av den 20 april 2004 ⁽⁴⁾ (nedan kallat inledningsbeslutet) inledde kommissionen det förfarande som anges i artikel 88.2 i EG-fördraget avseende de ändringar som gjorts av en investeringsplan som delvis finansierades genom ett investeringsstöd som beviljats genom beslut N 401/97. I inledningsbeslutet hänvisades också till flera lån och garantier som beviljats HSY av den statsägda banken Hellenic Bank of Industrial Development (nedan kallad ETVA) och till de grekiska myndigheternas underlåtenhet att tillhandahålla årliga rapporter.

- (8) Efter att ha begärt och beviljats förlängd tidsfrist för att inkomma med synpunkter lämnade Grekland sina synpunkter om inledningsbeslutet i en skrivelse av den 20 oktober 2004.

- (9) Kommissionens beslut att inleda förfarandet offentliggjordes i *Europeiska unionens officiella tidning* ⁽⁵⁾. Kommissionen uppmanade berörda parter att inkomma med sina synpunkter på åtgärden i fråga.

- (10) Efter att ha begärt och beviljats förlängd tidsfrist för att inkomma med synpunkter lämnade HSY sina synpunkter om inledningsbeslutet i en skrivelse av den 18 oktober 2004. Synpunkterna var desamma som dem som Grekland lämnade den 20 oktober 2004. Elefsis, en grekisk konkurrent till HSY, lämnade sina synpunkter i en skrivelse av den 10 september 2004. Dessa synpunkter överlämnades till Grekland genom skrivelserna av den 16 december 2004 och den 23 december 2004, varpå

- Grekland svarade genom skrivelser av den 20 januari 2005 respektive den 26 januari 2005. Genom en skrivelse av den 29 mars 2005 skickade Elefsis ytterligare synpunkter till Grekland, som svarade genom en skrivelse av den 23 maj 2005.
- (11) Från och med 2002 började kommissionen motta klagomål från Elefsis som påstod att HSY erhållit flera olagliga och oförenliga stödåtgärder och att HSY hade missbrukat det stöd som kommissionen beviljat. Skrivelserna var daterade den 23 maj 2002, den 28 maj 2002, den 14 augusti 2002, den 24 april 2003, den 3 februari 2004, den 4 mars 2004, den 30 juni 2004, den 8 april 2005, den 27 april 2005, den 24 maj 2005, den 10 juni 2005, den 15 juli 2005, den 28 juli 2005, den 13 september 2005, den 16 september 2005, den 21 oktober 2005, den 12 december 2005, den 23 december 2005, den 6 januari 2006, den 10 januari 2006, den 12 januari 2006, den 18 januari 2006, den 23 januari 2006, den 3 februari 2006, den 9 februari 2006, den 23 mars 2006, den 28 mars 2006, den 6 april 2006, den 20 april 2006, den 24 maj 2006 och den 2 juni 2006. Kommissionen skickade skrivelser till den klagande den 27 juni 2002, den 22 juli 2004 och den 12 augusti 2005.
- (12) Klagomålen registrerades som CP 71/02 och CP 133/05.
- (13) Kommissionen bad Grekland genom skrivelser av den 30 januari 2003, den 30 juli 2004, den 2 maj 2005, den 24 maj 2005, den 24 mars 2006, den 24 maj 2006 och den 29 maj 2006 att lämna upplysningar. Grekland svarade genom skrivelser av den 31 mars 2003, den 21 oktober 2004, den 17 december 2004, den 20 juni 2005, den 25 april 2006, den 30 maj 2006 och den 1 juni 2006.
- (14) Kommissionen hade ett möte med de grekiska myndigheterna den 22 mars 2006 (då de grekiska myndigheterna beledsagades av företrädare för HSY och Piraeus Bank och överlämnade ytterligare dokument till kommissionen), med den klagande den 10 januari 2003, den 14 januari 2005, den 10 mars 2005, den 20 maj 2005, den 19 oktober 2005, den 8 november 2005 och den 23 mars 2006, och med Thyssen Krupp Marine Systems AG (nedan kallat TKMS) den 21 mars 2006.
- (15) Genom beslut K(2006) 2983 av den 4 juli 2006 ⁽⁶⁾ (nedan kallat *utvidgningsbeslutet*) utvidgade kommissionen det förfarande som anges i artikel 88.2 i EG-fördraget till att även omfatta flera ytterligare åtgärder till förmån för HSY. I utvidgningsbeslutet slår kommissionen också fast att flera oanmälda åtgärder antingen omfattas av artikel 296 i EG-fördraget eller inte utgör stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget.
- (16) Utvidgningen av förfarandet i ärende C 16/04 påverkar inte några andra befintliga eller kommande förfaranden om statligt stöd som rör HSY, till exempel förfarande C 40/02.
- (17) Efter att ha begärt och beviljats förlängd svarsfrist svarade Grekland på utvidgningsbeslutet genom en skrivelse av den 5 oktober 2006.
- (18) Kommissionens beslut att utvidga förfarandet offentliggjordes i *Europeiska unionens officiella tidning* ⁽⁷⁾. Kommissionen uppmanade berörda parter att inkomma med sina synpunkter på åtgärden i fråga.
- (19) Kommissionen har mottagit synpunkter från följande berörda parter. HSY lämnade sina synpunkter i en skrivelse av den 30 oktober 2006. Greek Naval Shipyard Holding (nedan kallat GNSH) och TKMS lämnade sina synpunkter i en gemensam skrivelse av den 30 oktober 2006. Piraeus Bank lämnade sina synpunkter i en skrivelse av den 27 oktober 2006 – och efter ett möte med kommissionen den 15 november 2007 – i en skrivelse av den 27 december 2006. Efter att ha begärt och beviljats förlängd svarsfrist lämnade Elefsis sina synpunkter i en skrivelse av den 17 november 2006.
- (20) Kommissionen har genom en skrivelse av den 22 februari 2007 översänt dessa synpunkter till Grekland, som bemötte dem genom skrivelser av den 7 mars 2007 respektive den 19 mars 2007. Genom en skrivelse av den 27 april 2007 översände kommissionen bilagor till synpunkterna från tredje part till Grekland, som kommissionen inte hade skickat med i skrivelserna av den 22 februari. I skrivelserna av den 27 april 2007 ställde kommissionen också flera frågor till Grekland, som svarade genom en skrivelse av den 29 juni 2007. Genom en skrivelse av den 23 augusti 2007 ställde kommissionen frågor till HSY, som svarade genom en skrivelse av den 9 oktober 2007. Genom en skrivelse av den 13 november 2007 begärde kommissionen mer information från Grekland och översände HSY:s svar av den 9 oktober 2007. Grekland svarade genom skrivelser av den 4 december 2007 respektive den 14 december 2007. Kommissionen träffade de grekiska myndigheterna den 16 oktober 2007 och den 21 januari 2008. Kommissionen skickade fler frågor till Grekland den 12 februari 2008, varpå Grekland svarade genom en skrivelse av den 3 mars 2008.
- (21) Den 8 maj 2007 hölls det ett möte mellan kommissionen, TKMS/GNSH och HSY:s advokat. TKMS/GNSH inkom med ytterligare synpunkter genom en skrivelse av den 21 juni 2007. Den 11 september 2007 översände kommissionen skrivelserna till Grekland, som inkom med synpunkter genom en skrivelse av den 11 oktober 2007. Efter ett andra möte den 9 januari 2008 mellan kommissionen och samma personer inkom TKMS/GNSH med ytterligare en skrivelse av den 18 januari 2008, som översändes till de grekiska myndigheterna genom en skrivelse av den 12 februari 2008.

- (22) Kommissionen hade möte med Elefsis den 15 mars 2007 och den 7 augusti 2007. Efter det sista mötet inkom Elefsis med ytterligare synpunkter genom en skrivelse av den 8 november 2007, som översändes till Grekland genom en skrivelse av den 17 januari 2008. Grekland svarade genom en skrivelse av den 15 februari 2008.
- (23) Piraeus Bank inkom med ytterligare synpunkter genom en skrivelse av den 22 oktober 2007, som översändes till Grekland genom en skrivelse av den 13 november 2007. Den 12 februari 2008 begärde Piraeus Bank ytterligare ett möte med kommissionen. Mötet ägde rum den 5 mars 2008.
- (24) Enligt artikel 6 i förordning (EG) nr 659/1999 ska medlemsstaten och andra intresserade parter lämna sina synpunkter inom en månad och "[i] vederbörligen berättigade fall får kommissionen förlänga den föreskrivna tidsfristen". I det här fallet fortsatte parterna att inkomma med synpunkter (och att begära möten med kommissionen) efter det att tidsfristen hade löpt ut. Inledningsvis översände kommissionen dessa skrivelser till Grekland för att ge landet tillfälle att bemöta dem, vilket gav Grekland intrycket att kommissionen hade godtagit dessa skrivelser, som skickats efter det att tidsfristen på en månad hade löpt ut. Kommissionen godtog inledningsvis de berörda parternas inbjudningar till möten och godtog också under dessa möten de berörda parternas begäran om att få lov att inkomma med en skrivelse med ytterligare upplysningar om de frågor som diskuterades vid mötet. Kommissionen sade dock aldrig till de berörda parterna att de tänkte godta de skrivelser som skickades efter det att tidsfristen på en månad hade löpt ut. Kommissionen har till exempel aldrig sagt till de berörda parterna att de kunde inkomma med synpunkter i all oändlighet eller att kommissionen skulle informera dem om när den tänkte sluta att godta skrivelser.
- (25) Kommissionen anser att det var motiverat att förlänga den föreskrivna tidsfristen efter en månad i det här fallet eftersom utvidgningsbeslutet omfattar ett stort antal åtgärder. För att bedöma flera av åtgärderna måste man dessutom göra komplicerade juridiska analyser och klargöra sakförhållanden som sträcker sig så mycket som tio år tillbaka i tiden.
- (26) Vissa av de berörda parterna fortsatte emellertid att inkomma med skrivelser till kommissionen över ett år efter det att utvidgningsbeslutet hade offentliggjorts. Om kommissionen inte hade bestämt sig för att ignorera de synpunkter som inkom efter ett visst datum kunde det ständiga inlämnandet av synpunkter ha hindrat kommissionen från att komma fram till ett slutligt beslut inom skälig tid⁽⁸⁾. Dessutom kom vissa av parterna inte med några nya faktauppgifter i sina skrivelser utan fortsatte att ge synpunkter på frågor som de redan hade kommenterat i tidigare skrivelser. Det får inte vara syftet med att förlänga tidsfristen för att inkomma med synpunkter.
- (27) Kommissionen beslutade därför att skrivelser som mottagits efter den 5 mars 2008 (dvs. den dag då kommissionen mottog en fyrsidig skrivelse, daterad den 3 mars 2008, i vilken Grekland svarade på kommissionens skrivelse av den 12 februari 2008) skulle anses ha inkommit efter det att tidsfristen för att inkomma med synpunkter hade löpt ut. Detta gäller Elefsis skrivelser av den 7 mars 2008, den 24 april 2008 och den 2 juni 2008⁽⁹⁾ och GNSH/TKMS:s skrivelse av den 2 april 2008. Det innebär att dessa skrivelser inte översändes till Grekland för bemötande och inte beaktades i detta beslut.

2. KOMMISSIONENS OCH RÅDETS TIDIGARE BESLUT

- (28) HSY:s anläggningar är bland de största i östra Medelhavet. Varvet ligger i Skaramanga, väster om Aten, i Attica. HSY grundades 1939 av den grekiska flottan och köptes 1957 av Niarchoskoncernen. Den långvariga krisen i sjöfartssektorn, som följde på den första oljekrisen, hade en negativ inverkan på HSY:s verksamhet. I april 1985 var situationen så kritisk att företaget lade ned verksamheten och inledde en likvidationsprocess. I september 1985 köpte den statsägda banken ETVA företaget. Verksamheten återupptogs efter försäljningen. Företagets verksamhet var dock inte tillräcklig med tanke på de stora anläggningarna och det stora antalet anställda⁽¹⁰⁾.
- (29) År 1990 införde rådet en särskild bestämmelse för Grekland i rådets direktiv 90/684/EEG av den 21 december 1990 om stöd till varvsindustrin⁽¹¹⁾ (nedan kallat *direktiv 90/684/EEG*) som gjorde det möjligt att ge driftsstöd för omstrukturering för att privatisera flera varv.
- (30) År 1992 likviderades HSY på grund av sina finansiella förpliktelser och ackumulerade förluster. I november 1993, efter två misslyckade försök att sälja HSY, avbröts likvidationsprocessen. Baserat på den grekiska regeringens löfte om att dess statliga varv skulle privatiseras senast den 31 mars 1993 beviljade kommissionen den 23 december 1992⁽¹²⁾ en skuldavskrivning för HSY. Eftersom den grekiska regeringen hade överskridit tidsfristen som fastställdes till mars 1993 inledde kommissionen den 10 mars 1994 ett förfarande (C 10/94) om missbruk av det beviljade stödet⁽¹³⁾. Den 26 juli 1995 beslutade kommissionen⁽¹⁴⁾ att avsluta förfarandet med ett negativt beslut om stödet till HSY. På begäran av den grekiska regeringen, som påstod att varvet snart skulle säljas, beslutade kommissionen dock att vänta med att meddela beslutet. Till sist informerade de grekiska myndigheterna kommissionen om att 49 procent av aktierna i HSY hade

sålt till företagets anställda, och att Grekland utnyttjade möjligheten att behålla majoritetsinnehavet i ett av sina varv, vilket var berättigat av försvarsskäl enligt artikel 10.3 i direktiv 90/684/EEG. Den 31 oktober 1995 upphävde kommissionen det slutliga negativa beslutet för HSY⁽¹⁵⁾. Samtidigt ökade företagets skulder och omstruktureringen hade inte genomförts. Den 8 januari 1997 utvidgade kommissionen därför det förfarande som inleddes i ärende C 10/94⁽¹⁶⁾. Sedan antogs rådets förordning (EG) nr 1013/97 av den 2 juni 1997 om stöd till vissa skeppsvarv som är under omstrukturering⁽¹⁷⁾ (nedan kallad *förordning (EG) nr 1013/97*), bland annat HSY.

- (31) Den 15 juli 1997 beviljade kommissionen stöd till HSY genom två separata beslut:

— I kommissionens första beslut⁽¹⁸⁾ (nedan kallat *beslut C 10/94*) avslutade kommissionen förfarande C 10/94 som inleddes 1994 genom att godkänna en skuldavskrivning på 54,5 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro) enligt förordning (EG) nr 1013/97.

— I beslut N 401/97 beviljade kommissionen, efter de grekiska myndigheternas anmälan av den 20 juni 1997, ett bidrag på 7,8 miljarder grekiska drakmer (22,9 miljoner euro) till ett investeringsprogram på 15,6 miljarder grekiska drakmer (45,9 miljoner euro) för omstrukturering av varvet.

- (32) År 2001 beslutade regeringen att helt privatisera HSY. Den grekiska staten inledde ett öppet anbuds förfarande, för vilket anbuds material upprättades. Den 31 maj 2002 sålde ETVA och HSY:s anställda sina aktier i HSY till ett konsortium som bestod av HDW och Ferrostaal⁽¹⁹⁾ (nedan kallat *HDW/Ferrostaal*). Konsortiet grundade GNSH för att förvalta aktieinnehavet i HSY. HDW och Ferrostaal hade lika stora andelar i GNSH. ThyssenKrupp övertog HDW i januari 2005⁽²⁰⁾ och förvärvade Ferrostaals aktier i GNSH i november 2005⁽²¹⁾. ThyssenKrupp har sedan slutet av 2005 därför ägt 100 procent av aktierna och haft full kontroll över HSY. GNSH och HSY ingår i TKMS, den del av ThyssenKrupp som är specialiserad på system för örlogsfartyg och specialiserade handelsfartyg.

- (33) I augusti 2001, under anbuds förfarandet för försäljningen av HSY, antog den grekiska staten lag 2941/2001, som innehåller flera åtgärder för att kunna genomföra försälj-

ningen av HSY. För det första ger lagen arbetstagarna incitament att lämna företaget frivilligt. För det andra övertar den grekiska staten vissa av HSY:s engångskostnader för pensioner. För det tredje gör lagen det möjligt för HSY att dra nytta av ett antal skattebefriade reserver om de kvittas mot förluster från tidigare år. För det fjärde innehåller lagen en bestämmelse om att ge ersättning till de arbetstagare som hade aktier i HSY före privatiseringen. Det innebär att den grekiska staten ska ersätta arbetstagarna för de belopp som de har investerat i HSY inom ramen för de kapitalökningar som gjorts under föregående år. Den 5 juni 2002 antog kommissionen ett dubbelt beslut⁽²²⁾ (nedan kallat *beslut N 513/01*) om flera av åtgärderna i lag 2941/2001 och som Grekland hade anmält 2001 (anmälan registrerad som N 513/01). Kommissionen beslutade att bevilja nedlägningsstöd på 29,5 miljoner euro till HSY och att inleda (ärende C 40/02) det formella granskningsförfarande som anges i artikel 88.2 i EG-fördraget när det gäller i) statens betalning av vissa engångskostnader för de anställdas pensioner och ii) överföringen av ett antal reserver till aktiekapitalet utan att betala den lagstadgade skatten på 10 procent. Kommissionen fattade den 20 oktober 2004⁽²³⁾ det slutgiltiga beslutet (nedan kallat *beslut C 40/02*) att de båda åtgärderna utgjorde statligt stöd som inte var förenligt med den gemensamma marknaden och som måste betalas tillbaka.

3. BEDÖMNING AV ÖVERGRIPANDE FRÅGOR

- (34) Detta beslut gäller sexton åtgärder. Innan kommissionen börjar bedöma dem en och en måste den klargöra vissa viktiga frågor som har betydelse för bedömningen av flera av åtgärderna.

3.1 Övergripande fråga 1: Kreditvärdighet och tillträde till den finansiella marknaden 1997–2002

- (35) För att kunna bedöma de flesta av de åtgärder som är föremål för detta beslut måste kommissionen fastställa hur HSY:s ekonomiska och finansiella situation såg ut under åren 1997–2002 och om det var rimligt att anta att företaget skulle kunna bli lönsamt igen på lång sikt. Kommissionen måste också avgöra om en investerare i en marknadsekonomi skulle ha gått med på att bevilja HSY lån och garantier av det slag som staten och den statsägda banken ETVA har gjort. Dessa var de enda institutioner som försåg HSY med medel under den aktuella perioden.
- (36) Kommissionen kommer att börja med att analysera situationen 1997 och sedan analysera utvecklingen fram till 2002.

3.1.1 Situationen 1997

- (37) Inledningsvis är det nödvändigt att kontrollera om kommissionen i tidigare beslut redan har uttalat sig om den här frågan. För det första erinrar kommissionen om att

den i beslut N 401/97 och beslut C 10/94, båda antagna den 15 juli 2007, inte ifrågasatte om den affärsplan som Grekland överlämnade var korrekt. Därmed tillstod kommissionen indirekt att HSY kunde bli lönsamt igenom om affärsplanen genomfördes. För det andra framgår det av den beskrivande delen i beslut N 401/97 att varvet ska finansiera en del av omstruktureringsplanen med hjälp av banklån på 4,67 miljarder grekiska drakmer som lånats på marknadsmässiga villkor utan statliga garantier. Genom att inte ifrågasätta om finansieringen var möjlig tillstod kommissionen att företaget borde kunna få ett lån på marknaden, åtminstone på det aktuella beloppet. Om kommissionen hade ansett att varvet inte kunde få lån på åtminstone 4,67 miljarder grekiska drakmer så borde den ha förklarat att omstruktureringsplanen inte var genomförbar och satt stopp för de stora beloppen omstruktureringsstöd (inklusive investeringsstödet). Sammanfattningsvis kan kommissionen i detta beslut inte fatta beslut som strider mot dessa båda tidigare bedömningar.

- (38) Utan att motsäga ovannämnda bedömningar erinrar kommissionen dock om vilken svår situation varvet befann sig i 1996–1997.
- (39) För det första framgår det av beslut N 401/97 när det gäller den fysiska infrastrukturen att den utrustning som användes på varvet var gammal och omodern och att investeringsplanen var den första investeringsplanen sedan varvet byggdes⁽²⁴⁾. Enligt beslut C 10/94 var det nödvändigt att modernisera infrastrukturen för att åter skapa företagets konkurrenskraft och lönsamhet. Slutsatsen kan därför dras att ett snabbt genomförande av investeringsplanen var en förutsättning för att kunna återställa företagets lönsamhet.

(40) För det andra erkänner de grekiska myndigheterna själva när det gäller HSY:s kommersiella verksamhet och storleken på företagets orderstock att företaget inte hade undertecknat några fartygsbyggnadskontrakt när investeringsplanen presenterades, eftersom verksamheten vid varvet kännetecknades av stor osäkerhet inför framtiden och det saknades en tydlig affärsstrategi och investeringar. Den enda riktiga verksamhet som bedrevs var att färdigställa MEKO-fregatterna till den grekiska flottan⁽²⁵⁾. Eftersom orderboken var tom på skeppsbyggnadsuppdrag och eftersom varvet behövde ha en viss omsättning för att bli lönsamt i framtiden anser kommissionen att det var viktigt att snarast underteckna (dvs. ingå) lönsamma kontrakt om att bygga civila eller militära fartyg för att återställa företagets lönsamhet.

(41) För det tredje, när det gäller HSY:s finansiella situation, återfinns de viktigaste redovisningsuppgifterna i tabell 1. När det gäller företagets betalningsförmåga kan man konstatera att företaget 1997 hade ett stort eget kapital⁽²⁶⁾. Denna positiva aspekt berodde dock helt och hållet på de massiva skuldavskrivningar som staten genomförde 1996. Staten avskrev 54,52 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro) i skulder för den civila verksamheten – avskrivningen godkändes genom beslut C 10/94 – och 46,35 miljarder grekiska drakmer (136 miljoner euro) i skulder för den militära verksamheten. Den till synes sunda balansräkningen som iaktogs den 31 december 1996 var något "konstgjord" och var framför allt inte alls något bevis för att varvet hade återfått sin konkurrenskraft eller för att det hade tagit itu med orsakerna till de svåra problem som det haft de senaste tjugo åren. Om varvet inte hade genomfört omstruktureringsplanen fullt ut skulle det sannolikt gå med förlust, vilket snabbt skulle göra slut på företagets egna medel (dvs. eget kapital). Man bör komma ihåg att HSY hade likviderats två gånger under de föregående tolv åren. Sammanfattningsvis hade detta positiva egna kapital inte varit tillräckligt för att övertyga banken om att låna ut pengar till HSY till normal ränta, dvs. den ränta som banken tar ut när den lånar ut pengar till välmående företag.

Tabell 1

Uppgifter om HSY:s omsättning, vinst och egna kapital 1997–2005

(miljoner EUR)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003 ⁽¹⁾	2004	2005
Aktiekapital	86	91	92	95	65	106	106	121	121
Eget kapital	82	88	54	17	-4	-78	-83	-111	-182
Omsättning	74	83	30	59	55	89	112	130	198
Vinst	7	1	-36	-42	-21	-115	-1	-45	-71

⁽¹⁾ Räkenskapsåret 2003 löpte från 1.1.2003 till 30.9.2003.

(42) Sammanfattningsvis anser kommissionen att varvet 1997 fortfarande hade problem och ännu inte var konkurrenskraftigt men att företaget kunde förväntas bli lönsamt igen om investeringsplanen genomfördes fullt ut och i tid och om varvet snabbt lyckades ingå lönsamma skeppsbyggnadskontrakt. Eftersom möjligheten att återställa företagets lönsamhet berodde på dessa två osäkra faktorer medförde det "särskilda risker" att låna ut pengar till HSY 1997 och åren därefter. En privat bank skulle ha gått med på att bevilja lån eller garantier till HSY men till ett pris som återspeglade den betydande risken. Enligt ett meddelande från kommissionen om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta (27) är ett lämpligt kriterium för att avgöra om det föreligger statligt stöd och storleken på detta i situationer som medför "särskilda risker" referensräntan för Grekland (dvs. Athibor plus 300 räntepunkter till och med den 31 december 2000 och femåriga Euribor plus 75 räntepunkter från och med den 1 januari 2001) plus en riskpremie på minst 400 räntepunkter (dvs. Athibor plus minst 700 räntepunkter till och med den 31 december 2000 och femåriga Euribor plus minst 475 räntepunkter från och med den 1 januari 2001). När det gäller lånegarantier kommer kommissionen att använda samma metod för att bedöma förekomsten av stöd, dvs. jämföra de totala kostnaderna för det garanterade lånet (dvs. den ränta som HSY betalade till banken plus den garantipremie som HSY betalade till borgensmannen) med de kostnader som HSY skulle ha betalat om företaget hade tecknat lånet på marknaden (dvs. referensräntan för Grekland plus minst 400 räntepunkter).

3.1.2 Utvecklingen efter 1997

(43) Som kommer att förklaras nedan kan kommissionen inte utesluta att HSY fram till den 30 juni 1999 fortfarande kunde låna av marknaden till den ränta som definierades i föregående avsnitt (28).

(44) HSY redovisade en liten nettovinst 1997 och 1998 (29). Under de här två åren lyckades företaget dock inte ingå några skeppsbyggnadskontrakt (30), vare sig för militära eller civila fartyg, vilket hade varit nödvändigt för att garantera en tillräcklig omsättning under de kommande åren och för att undvika att gå med förlust. Det första fartygsbyggnadskontrakt som varvet lyckades ingå handlade om att bygga två färjor för Strintzis. Det undertecknades först i början av 1999 (31). Det var dessutom känt redan från början att försäljningspriset var för lågt för att täcka kostnaderna och att kontraktet därför skulle innebära en förlust (32). I juli 1999 tilldelade den grekiska

flottan HSY och HDW ett kontrakt om att bygga tre ubåtar. Enligt planerna skulle de tre ubåtarna byggas under en period på nästan tio år, och det totala kontraktet uppgick till omkring 350 miljarder spagrekiska drakmer (1 miljard euro), varav omkring tre fjärdedelar skulle gå till HDW som skulle leverera den maskinella utrustningen, tryckkomponenter och känsliga elektroniska system. Den första ubåten skulle dessutom byggas på HDW:s varv i Kiel (33). Därför skulle projektet inte innebära någon större omsättning eller inkomst för HSY under de första åren (34).

(45) Med tanke på att företaget inte lyckades fylla sin orderbok med lönsamma uppdrag under 1997, 1998 och de första månaderna 1999 måste ledningen och alla investerare som analyserat varvets situation senast de första månaderna 1999 ha insett att varvet inte skulle ha tillräcklig omsättning under 1999 och 2000 för att täcka kostnaderna och att varvet under de här åren skulle redovisa stora förluster som skulle reducera företagets egna kapital till ett mycket litet belopp (35). Under dessa förhållanden kunde företaget inte längre väntas bli lönsamt igen (36). Kommissionen noterar dessutom att de grekiska myndigheternas första rapport om genomförandet av investeringsplanen visade att endast en liten del av planen hade fullbordats den 30 juni 1999. Utöver de kommersiella bakslagen gick därför även moderniseringen av anläggningen långsamt (37). Kommissionen noterar slutligen att de hotande finansiella problemen ledde till en tvist mellan varvets oberoende ledningsgrupp (dvs. Brown & Root, som tillsattes i september 1996) och de anställda/aktieägarna. Ledningen insisterade till exempel på att det var nödvändigt att ytterligare skära ner på arbetsstyrkan på grund av den låga omsättningen. De fackliga ledarna motsatte sig en sådan reform och lyckades få ledningsgruppen avsatt (38). Denna incident, som ledde till diskontinuitet i företagets ledning och som visade hur svårt det var att genomföra tillräckliga reformer på varvet, var ytterligare en faktor som skulle ha avskräckt en investerare i en marknadsekonomi från att låna ut pengar till HSY.

(46) Av ovanstående drar kommissionen slutsatsen att det från och med den 30 juni 1999 inte längre var rimligt att anta att företaget skulle bli lönsamt igen. Kommissionen anser därför att inga banker skulle ha gått med på att låna ut pengar till varvet från och med detta datum, inte ens till hög ränta, och att ingen bank skulle ha gått med på att bevilja en garanti, inte ens mot en hög garantiavgift. Eftersom HSY inte skulle ha fått lån eller garantier från marknaden är alla lån eller garantier som beviljats efter den 30 juni 1999 automatiskt att betrakta som stöd. Om det konstateras att garantierna är oförenliga med den gemensamma marknaden och fortfarande

är utestående måste alla garantier omedelbart stoppas och alla lån omedelbart betalas tillbaka. Det räcker dock inte att betala tillbaka de lån som beviljats efter den 30 juni 1999 – enligt den ordinarie tidsplanen i låneavtalet och enligt detta beslut – för att återställa förhållandena till ursprungsläget eftersom HSY fram till återbetalningsdagen har haft tillgång till medel som företaget normalt inte skulle ha erhållit från marknaden. För att återställa förhållandena till ursprungsläget bör denna fördel, vars storlek endast kan beräknas genom att tillämpa räntan för ett högrisklån, därför också återbetalas. Kommissionen måste därför kräva att HSY återbetalar skillnaden mellan den ränta som HSY faktiskt har betalat och en ränta som teoretiskt sett vore lämplig för ett högrisklån för perioden från den dag då lånet betalades ut till HSY till den dag HSY återbetalade lånet. För att fastställa den teoretiska räntan konstaterar kommissionen att riskpremien enligt meddelandet från kommissionen om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta får vara mer än 400 räntepunkter högre än referensräntan "om ingen privat bank skulle ha accepterat att bevilja lånet i fråga", vilket är fallet här. Kommissionen har i flera beslut ansett att en premie på minst 600 räntepunkter över referensräntan är lämplig i situationer som medför höga risker⁽³⁹⁾. Kommissionen anser att detta är miniminivån för lån i den aktuella situationen. Kommissionen kommer att tillämpa samma metod på statliga garantier som beviljats efter den 30 juni 1999: Kommissionen kommer att kräva att HSY återbetalar skillnaden mellan kostnaden för det garanterade lånet (till banken erlagd ränta plus erlagd garantipremie) och referensräntan för Grekland, plus 600 räntepunkter, för perioden från den dag då det garanterade lånet betalades ut till den dag då garantin sades upp – antingen enligt den ordinarie tidsplanen i låneavtalet eller enligt detta beslut.

- (47) HSY lämnade den första Deloitte-rapporten för att styrka sina påståenden om att de lån och garantier som staten och ETVA hade beviljat lika gärna kunde ha beviljats av en privat bank på samma villkor⁽⁴⁰⁾. I avsnitt 5 i rapporten analyserar Deloitte HSY:s kreditvärdighet 1999 och under följande år. Deloitte drar slutsatsen att företaget lika gärna kunde ha lånat pengar eller erhållit garantier från andra finansinstitut utanför koncernen (dvs. som inte hade någon relation till företaget utöver de sedvanliga affärsförbindelserna) under den granskade perioden⁽⁴¹⁾. Kommissionen konstaterar att Deloitte i sin rapport inte förklarar hur denna slutsats går ihop med det faktum att HSY försökt låna pengar från andra finansinstitut men misslyckats⁽⁴²⁾. Kommissionen noterar också att analysen innehåller en rad fel⁽⁴³⁾ som i väsentlig utsträckning påverkar slutsatsen.

3.1.3 Koncernanalys

- (48) Samtliga lån och garantier som är föremål för detta förfarande beviljades av ETVA eller av den grekiska staten.

De grekiska myndigheterna påstår att lånen och garantierna kan ses som koncerninterna transaktioner, eftersom ETVA och den grekiska staten (via ETVA) var aktieägare i HSY. Här påstår Grekland två saker:

- För det första att det är normalt att ett moderbolag lånar ut pengar till ett dotterbolag till gynnsamma villkor. Den fördel som detta innebär för dotterbolaget ökar värdet på moderbolagets aktieinnehav. Även om kommissionen skulle anse att ETVA och staten beviljade lån och garantier till ett pris som understeg marknadspriset så skulle detta därför ha varit godtagbart för en investerare i en marknadsekonomi i en liknande situation. Lånen och garantierna skulle därför inte utgöra statligt stöd.
- För det andra är det normalt att ett moderbolag lånar ut pengar till ett dotterbolag som befinner sig i svårigheter. Sådana lån syftar till att bevara värdet på moderbolagets aktieinnehav. Även om kommissionen skulle anse att en privat bank inte skulle ha lånat ut pengar till HSY under en viss period för att varvet befann sig i ett allför dåligt läge så skulle de lån och garantier som ETVA och staten beviljat ändå ha varit godtagbara för en privat investerare i liknande omständigheter. Lånen och garantierna skulle därför inte utgöra statligt stöd.

- (49) Kommissionen anser inte att Greklands slutsatser är korrekta.

- (50) För det första noterar kommissionen följande två saker. Först och främst skulle en investerare i en marknadsekonomi inte ha försatt sig i ETVA:s situation. Kommissionen erinrar till exempel om att ETVA, när det köpte HSY 1985, var en utvecklingsbank som agerade på uppdrag av regeringen för att undvika nedläggning av ett företag som hade stor betydelse för Greklands ekonomi⁽⁴⁴⁾. För att HSY inte skulle gå omkull gjorde ETVA 1986 ett kapitaltillskott till HSY som kommissionen ansåg utgöra statligt stöd⁽⁴⁵⁾. År 1995 bevarade ETVA "ett majoritetsinnehav om 51 %" eftersom Grekland påstod att det var "berättigat av försvarsskäl", enligt artikel 10 i direktiv 90/684/EEG. För det andra konstaterar kommissionen

att det klart och tydligt framgår att staten fram till 2002 inte har agerat som en investerare i en marknadsekonomi, med tanke på alla de åtgärder som staten har genomfört (däribland de åtgärder som ETVA har genomfört, eftersom de, vilket kommer att visas senare i detta beslut, kan tillskrivas staten) till förmån för HSY – framför allt det upprepade och omfattande statliga stödet till HSY fram till 2002. Staten har hela tiden tillhandahållit det omfattande finansiella stöd som har behövts för att HSY inte skulle gå omkull, och det har varit ytterst kostsamt. Sammanfattningsvis, eftersom staten (via ETVA) bara var aktieägare i HSY på grund av att den agerade som en offentlig myndighet som var beredd att upprätthålla HSY:s verksamhet till varje pris och eftersom den aldrig har agerat som en investerare i en marknadsekonomi som vill tjäna pengar på sitt aktieinnehav i HSY, är det inte trovärdigt att påstå att ETVA och staten agerade på ett sätt som vore godtagbart för en investerare i en marknadsekonomi, eftersom den otillräckliga ränta (eller garantiavgift) som de tog ut på den finansiering (lån och garantier) som de beviljade HSY kompenseras av en värdeökning på HSY-aktierna. Eftersom staten (inklusive ETVA) aldrig har agerat som en investerare som försöker göra en vinst, utan tvärtom gick med på att till ett högt pris se till att HSY inte gick omkull, borde Grekland och HSY åtminstone ha styrkt sitt påstående med hjälp av en detaljerad analys som visar att staten och ETVA, som aktieägare i HSY, verkligen kunde räkna med en högre realisationsvinst (dvs. en värdeökning på aktierna) än de uteblivna intäkterna (dvs. den otillräckliga räntan eller den otillräckliga garantipremien). Eftersom det inte har gjorts någon sådan analys och eftersom HSY och Grekland gjorde sitt tveksamma och hypotetiska påstående utan att presentera några bevis som styrker detta avfärdar kommissionen utan ytterligare analys deras påstående att staten (inklusive ETVA) agerade som en investerare i en marknadsekonomi, eftersom den finansiering som de beviljade till gynnsamma villkor ledde till att HSY-aktierna steg tillräckligt mycket i värde för att kompensera för de uteblivna intäkterna.

(51) För det andra finns det, även om resonemanget ovan skulle avfärdas och de koncerninterna aspekterna analyseras (dvs. den potentiella värdeökningen på HSY-aktierna), tillräckligt med bevis för att de transaktioner som ETVA genomfört inte skulle ha godtagits av en investerare i en marknadsekonomi som hade haft ett aktieinnehav på 51 procent i HSY.

(52) I slutet av 1995 överfördes 49 procent av ägandet i HSY till företagets anställda. Då fastställdes också det pris som de anställda skulle betala för att köpa denna 49-procent-

tiga andel. Under de följande åren, då ETVA och staten försåg HSY med finansiering till ett lägre pris än en privat bank (utanför koncernen) skulle ha gjort, tillföll 49 procent av HSY:s värdeökning till följd av besparingen (dvs. HSY betalade lägre ränta) de andra aktieägarna i HSY. Av den fördel (lägre ränta och garantipremier) som ETVA och staten gett HSY fick de endast tillbaka 51 procent i form av en värdeökning på aktierna i HSY. En investerare i en marknadsekonomi skulle inte ha gått med på att ge en sådan gåva till de andra aktieägarna i HSY. För att inte förlora pengar till dessa andra aktieägare skulle en investerare i en marknadsekonomi ha tagit ut en ränta som ungefär motsvarar den ränta som privata banker (utanför koncernen) skulle ha tagit ut. De grekiska myndigheternas första påstående är därför obefogat.

(53) Samma resonemang gäller för perioden efter den 30 juni 1999, då ingen privat bank skulle ha försett HSY med finansiering, eftersom risken för konkurs var alltför hög. En rationell investerare som endast äger 51 procent av ett företag skulle åtminstone ha bett de andra aktieägarna att tillhandahålla finansiering i proportion till deras aktieinnehav i HSY. Om de andra aktieägarna inte hade tillräckligt med resurser för att tillhandahålla denna finansiering skulle en rationell investerare åtminstone ha förhandlat sig till ett större aktieinnehav i HSY mot att tillhandahålla finansiering till företaget. Att förse HSY med omfattande finansiering utan samfinansiering eller utan eftergifter från de andra aktieägarna vore ungefär som att ta en mycket hög risk med sina egna pengar för att rädda värdet på någon annans aktier. En investerare i en marknadsekonomi skulle under liknande omständigheter inte ha gått med på att ge en sådan gåva till de övriga aktieägarna⁽⁴⁶⁾. De grekiska myndigheternas andra påstående måste därför avfärdas.

3.2 Övergripande fråga 2: Frågan om huruvida ETVA:s beteende kan tillskrivas staten

(54) Flera av de sexton åtgärder som analyserats i detta beslut beviljades inte direkt av staten. De beviljades av den statsägda banken ETVA. Frågan måste analyseras eftersom Grekland, HSY och TKMS/GNSH bestrider påståendet att åtgärderna kan tillskrivas staten, medan Elefsis och Piraeus Bank bekräftar det.

(55) Åtgärderna beviljades av ETVA mellan 1996 och 2002. Enligt rättspraxis kan sådana åtgärder bara räknas som statligt stöd enligt artikel 87.1 i EG-fördraget om staten kunde kontrollera ETVA och om myndigheterna har "varit delaktiga på ett eller annat sätt i dessa åtgärder"⁽⁴⁷⁾.

- (56) ETVA, som står för Greklands industriella utvecklingsbank, grundades 1964 efter en sammanslagning av tre organisationer (den industriella utvecklingsorganisationen, organisationen för finansiering av ekonomisk utveckling och turistkreditorganisationen). ETVA omvandlades till ett bolag genom lag 1369/1973. Sedan 1973 har det därför drivits som en statsägd bank. Grekland⁽⁴⁸⁾ menar att det främsta målet med ETVA som utvecklingsbank enligt bankens stadgar var att främja landets utveckling genom att finansiera produktionsverksamheter i den grekiska ekonomin (turism, industriell produktion osv.). ETVA var den enda utvecklingsbanken i Grekland. ETVA strävade därför efter att spela en avgörande roll i landets ekonomiska och regionala utveckling genom att erbjuda finansiering till företag, utveckla den regionala infrastrukturen i landet, tillhandahålla riskkapital och delta i åtgärder som var strategiskt viktiga för den grekiska ekonomin. År 1995, efter de finansiella svårigheter som uppstod till följd av denna verksamhet, blev det en viktig prioritering för den grekiska regeringen att omkapitalisera, omstrukturera och modernisera banken. Detta gjordes i form av ett femårsprogram inom ramen för lag 2359/95. Utöver regeringens kapitaltillskott på 427 miljarder grekiska drakmer var målet med omstruktureringen att tillämpa en ny strategi, ändra organisationsstrukturen och utarbeta moderna affärsmetoder som var anpassade till dagens konkurrensvillkor. Därför började ETVA, utöver utvecklingsverksamheten, även att erbjuda kommersiella banktjänster, framför allt efter 1997⁽⁴⁹⁾.
- (57) År 1999 beslutade staten, som ägde 100 procent av aktierna i ETVA, att notera banken på Atenbörsen och erbjöd 24 procent av sitt aktiekapital till allmänheten. Staten beslutade att gå ännu längre med privatiseringen av banken och minska statens ägande till under 50 procent. Ett anbuds förfarande inleddes, och valet föll på Piraeus Bank. Den 20 mars 2002 överfördes aktier motsvarande 57,7 procent av ETVA:s kapital till Piraeus Bank⁽⁵⁰⁾.
- (58) När det gäller statens möjlighet att kontrollera ETVA konstaterar kommissionen att ETVA till och med slutet av 1999 ägdes helt av den grekiska staten. Staten bevarade ett majoritetsinnehav tills en majoritet av aktierna överfördes till Piraeus Bank den 20 mars 2002. Staten kunde därför kontrollera ETVA, åtminstone till och med den 20 mars 2002. Detta visar också att statliga medel var inblandade i de åtgärder som ETVA genomförde.
- (59) När det gäller statens inblandning i antagandet av de olika åtgärderna konstaterar kommissionen följande:
- För det första noterar kommissionen att ETVA:s ledning inte har fattat de tre viktigaste besluten när det gäller ETVA:s aktieinnehav i HSY på egen hand: Dessa beslut har fattats av regeringen och genomförts av ETVA. När ETVA köpte det konkursmässiga HSY 1985 var det ett statligt beslut⁽⁵¹⁾. ETVA genomförde helt enkelt bara det statliga beslutet och gjorde snabbt ett stort kapitaltillskott till HSY, vilket kommissionen ansåg utgöra statligt stöd⁽⁵²⁾. Detta visar att förbindelsen mellan ETVA och HSY redan från början har bestått av statligt stöd till ett företag som var viktigt – för sysselsättningen och för verksamheten – för den grekiska regeringen. Det andra viktiga beslutet var ETVA:s försäljning av 49 procent av HSY:s kapital till de anställda, vilket beslutades genom lag 2367/1995⁽⁵³⁾. Lagen innebar också att HSY tvingades genomföra omfattande omstruktureringsåtgärder⁽⁵⁴⁾ (och att varvet fick mycket stora belopp i stöd). Den tredje stora händelsen var privatiseringen av HSY 2001–2002 (dvs. ETVA tvingades sälja sitt återstående 51-procentiga aktieinnehav i HSY). Beslutet om privatiseringen fattades av den berörda interministeriella privatiseringskommittén genom beslut nr 14/3–1-2001, och privatiseringen skedde enligt den grekiska privatiseringslagen 2000/91. Detta upprepades ständigt i det anbuds material som Alpha Finance, som var den bank som organiserade försäljningen av HSY åt staten och säljarna (ETVA och de anställda), delade ut till de intresserade investerarna/spekulanterna. Av anbuds materialet av den 2 april 2001 framgår också att staten ska välja ut en spekulant tillsammans med säljarna. Sammanfattningsvis fattades de tre viktiga besluten om ETVA:s aktieinnehav i HSY av staten.
  - Utöver statens direkta inblandning vid dessa tre tillfällen beviljade staten också mycket stora belopp i stöd mellan 1995 och 2002. Staten avskrev 54,52 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro) i skulder för den civila verksamheten – avskrivningen godkändes genom beslut C 10/94 – och 46,35 miljarder grekiska drakmer (136 miljoner euro) i skulder för den militära verksamheten. Enligt beslut N 401/97 avsåg staten också att bevilja 7,8 miljarder grekiska drakmer (22,9 miljoner euro) i investeringsstöd. Under anbuds förfarandet 2001 tillämpade den grekiska staten lag 2941/2001 som innehöll ett stort belopp i finansiellt stöd för att underlätta privatiseringen av HSY (se skäl 33 i detta beslut). Som kommissionen påpekade i beslut N 513/01 åtog sig staten till exempel att betala 118 miljoner euro som incitament för att uppmuntra de anställda att frivilligt

lämna företaget. Genom att bevilja omfattande och upprepade stöd signalerade regeringen tydligt att den ansåg att HSY:s överlevnad var politiskt mycket viktig⁽⁵⁵⁾.

— Slutligen konstaterar kommissionen att staten tilldelade strategiska försvarskontrakt till HSY under de här åren, till exempel om att bygga ubåtar. Staten hade därför ett direkt intresse i att övervaka HSY:s verksamhet och se till att verksamheten kunde fortsätta på varvet.

(60) Genom att bestämma hur stort aktieinnehav som ETVA skulle ha i HSY, genom att ständigt ge HSY omfattande finansiellt stöd och genom att tilldela HSY militära kontrakt som var viktiga för Greklands säkerhet signalerade den grekiska staten signalerade mycket tydligt att den ansåg att HSY:s verksamhet hade stor betydelse och att den övervakade situationen på varvet mycket noggrant. Rent allmänt anser kommissionen att det, fram till det att ETVA privatiserades i mars 2002, inte går att ifrågasätta att ETVA:s beteende kan tillskrivas staten. Under dessa omständigheter var det omöjligt för ETVA:s ledning att utveckla en lånepolitik gentemot HSY som inte var förenlig med den politik av regelbundet stöd som regeringen antagit. Det hade framför allt varit omöjligt för ETVA att fatta beslut som skapade finansiella problem för HSY. ETVA skulle till exempel inte ha kunnat ta ut en hög ränta (dvs. ett högt påslag på interbankräntan) på de lån som banken beviljade HSY, eftersom det skulle ha förvärrat HSY:s finansiella situation, vilket hade varit politiskt oacceptabelt för regeringen. På samma sätt hade ETVA inte kunnat neka HSY ett lån som företaget behövde för att finansiera sin verksamhet⁽⁵⁶⁾. ETVA hade med andra ord inget annat val än att fortsätta att följa statens politik om ett kraftfullt och kontinuerligt stöd till HSY. Kommissionen drar därför slutsatsen att alla de åtgärder som ETVA genomfört till förmån för HSY (lån, garantier, kapitaltillskott osv.) automatiskt kunde tillskrivas staten, och att det för närvarande inte finns någon anledning att presentera ytterligare bevis för statens inblandning när dessa åtgärder antogs av ETVA. Sammanfattningsvis anser kommissionen att alla de olika åtgärder som ETVA genomförde kan tillskrivas staten.

(61) Här noterar kommissionen också följande faktorer som bekräftar att ETVA:s beteende kan tillskrivas staten.

(62) För det första sålde ETVA 1995 endast 49 procent – och således inte 100 procent – av HSY-aktierna till de anställda. "Grekland anför att varvsindustrin behövs av militära skäl för att rättfärdiga att man behåller de 51 % som är tillåtna enligt artikel 10 i direktiv 90/684/EEG". Artikel 10.3 i rådets direktiv 90/684/EEG lyder enligt följande: "Trots vad som sägs i punkt 2 om plikten att avyttra varvet genom försäljning, skall den grekiska regeringen ha rätt att bevara ett majoritetsinnehav om 51 % i ett varv om det är berättigat av försvarsskäl"⁽⁵⁷⁾. Detta visar att syftet med ETVA:s 51-procentiga andel i HSY var att låta staten kontrollera HSY för att tillvarata Greklands försvarsintressen. Det är uppenbart att ETVA:s ledning i det här sammanhanget inte hade kunnat utveckla en förbindelse med HSY på kommersiella villkor. Beslutet om att tillhandahålla finansiering till HSY och villkoren för denna finansiering kunde aldrig gå emot Greklands försvarsintressen. Kommissionen kan framför allt inte se hur ETVA:s ledning skulle ha kunnat neka HSY finansiering eller ha tagit ut en hög ränta på finansieringen. Om Greklands mål vidare var att tillvarata sina försvarsintressen är det rimligt att anta att regeringen i själva verket direkt övervakade alla viktiga beslut som fattades av HSY:s ledning och alla beslut som fattades av ETVA om finansieringen av HSY.

(63) För det andra kan slutsatsen dras att eftersom ETVA:s mandat som "utvecklingsbank" definierades av staten, så kan alla åtgärder som ETVA genomförde inom ramen för detta mandat tillskrivas staten. På samma sätt kan det enligt rättspraxis vara betydelsefullt "vilken verksamhet företaget bedriver och om denna utövas på marknaden under normala konkurrensvillkor i förhållande till privata företag"⁽⁵⁸⁾ för att avgöra om en åtgärd som vidtagits av ett företag ska tillskrivas staten. Här erkänner de grekiska myndigheterna att ETVA ända sedan banken grundades inte har fungerat som en vanlig kommersiell bank utan som en särskild utvecklingsbank som framför allt har varit verksam inom långfristiga krediter och som har spelat en avgörande roll för landets ekonomiska och regionala utveckling⁽⁵⁹⁾. Här erinrar kommissionen om att ETVA köpte HSY 1985. ETVA:s inblandning i HSY:s verksamhet utvecklades därför inom ramen för mandatet som "utvecklingsbank" och inte inom ramen för bankens kommersiella verksamhet som inleddes så sent som 1997. Eftersom ETVA fram till dess hade varit tvunget att stödja HSY inom ramen för mandatet som "utvecklingsbank" kunde ETVA 1997 inte plötsligt sluta förse HSY med de lån och garantier som varvet begärde och låta varvet gå i konkurs. Här erinrar kommissionen om att ETVA under 1990-talets andra hälft fick tillstånd att bedriva kommersiell verksamhet vid sidan av utvecklingsverksamheten och inte i stället för denna som måste fortsätta.

- (64) För det tredje kan "frågan om företagets organisationsform är offentligrättslig eller om det omfattas av den allmänna bolagsrätten" ⁽⁶⁰⁾ enligt rättspraxis vara betydelsefull för att kunna visa att åtgärderna kan tillskrivas staten. Eftersom ETVA:s främsta mål som statsägd utvecklingsbank är att främja landets utveckling genom att finansiera Greklands ekonomi omfattades det inte av bankdirektiv ⁽⁶¹⁾. Det var först när ETVA:s aktier noterades på Atenbörsen den 12 januari 2000 som ETVA omfattades av samma tillsynsregler som gäller för kommersiella banker.
- (65) För det fjärde konstaterar kommissionen att staten under perioden 1996–2002 var särskilt uppmärksam på ETVA:s verksamhet. Staten antog lag 2359/95 för att omstrukturera ETVA och tillsköt hundratals miljarder grekiska drakmer i samband med detta. År 1999 beslutade den att notera en del av kapitalet på Atenbörsen. Ett år senare beslutade den att privatisera en majoritet av ETVA:s kapital. Privatiseringen fullbordades 2002. Det visar att staten under perioden 1996–2002 var mycket intresserad av ETVA:s verksamhet. De lån och garantier som HSY fick var tillräckligt omfattande ⁽⁶²⁾ för att ETVA:s ledning inte skulle ha kunnat fatta beslut om att bevilja dem utan ett godkännande eller en direkt order från ETVA:s enda aktieägare.
- (66) I ovannämnda skäl har kommissionen visat dels att statliga medel var inblandade i alla de åtgärder som ETVA genomfört och dels att alla åtgärder som ETVA genomfört till förmån för HSY kan tillskrivas staten under perioden innan ETVA såldes till Piraeus Bank i mars 2002. Kommissionen kommer i sin individuella bedömning av de åtgärder som ETVA har genomfört därför inte längre att bevisa dessa båda omständigheter.
- (67) Kommissionen kommer endast att återkomma till dessa båda frågor vid bedömningen av åtgärd E18c, eftersom vissa parter påstår att ETVA beviljade denna åtgärd i maj 2002, dvs. efter det att Piraeus Bank köpt ETVA.
- (69) Kommissionen måste därför bedöma om vissa åtgärder helt eller delvis omfattas av artikel 296 i EG-fördraget.
- (70) Ingen av parterna i förfarandet bestrider att HSY har en civil och en militär verksamhet. Under de senaste femton åren har den huvudsakliga civila verksamheten bestått av att reparera civila fartyg. HSY har även byggt järnvägsmateriel och skrov till civila fartyg. HSY:s militära verksamhet har bestått av att bygga och reparera militära fartyg och ubåtar till den grekiska flottan.
- (71) Kommissionen erinrar om att den i utvidgningsbeslutet redan har identifierat de åtgärder som enbart var avsedda att stödja varvets militära verksamhet. Kommissionen drar i utvidgningsbeslutet slutsatsen att åtgärderna helt och hållet omfattas av artikel 296 i EG-fördraget och inte omfattas av reglerna om statligt stöd. Utvidgningsbeslutet har inte bestridits i domstolen.
- (72) En del av det statliga stöd som omfattas av detta beslut var inte avsett för någon särskild verksamhet, dvs. det var inte öronmärkt för att finansiera något visst projekt. Kommissionen måste därför avgöra i vilken utsträckning som detta statliga stöd har tillfallit den militära verksamheten och i vilken utsträckning det har tillfallit den civila verksamheten. Beräkningen kompliceras av att HSY inte bokförde den civila och den militära verksamheten separat. Under dessa omständigheter kommer kommissionen att basera sin analys på de båda verksamheternas relativa storlek. Den måste därför bedöma varje verksamhets relativa betydelse. Kommissionen konstaterar att allt statligt stöd (t.ex. finansiering, kapitaltillskott) som beviljats HSY (och inte varit avsett att finansiera någon särskild verksamhet) samtidigt har använts för att täcka tidigare förluster (dvs. förluster som uppstått inom ramen för tidigare kontrakt) och gett varvet möjlighet att finansiera framtida verksamheter. För att avgöra i vilken utsträckning ett visst statligt stöd har tillfallit den civila respektive den militära verksamheten anser kommissionen därför att analysen inte får begränsas till fördelningen mellan den civila och den militära verksamheten (dvs. varje verksamhets relativa betydelse) under det år då stödet gavs, utan att det är nödvändigt att beräkna den genomsnittliga fördelningen mellan de båda verksamheterna under en tillräckligt lång period. De båda verksamheternas relativa betydelse varierar kraftigt från ett år till ett annat, vilket också motiverar att man använder sig av ett genomsnitt under flera år. Ett visst år kanske därför inte är representativt för den genomsnittliga fördelningen mellan de båda verksamheterna på medellång och lång sikt.

3.3 Övergripande fråga 3: Stödåtgärder som delvis finansierar HSY:s militära verksamhet

- (68) Grekland påstår i sitt svar på utvidgningsbeslutet att flera av de åtgärder som kommissionen har utrett har utgjort stöd till varvets militära verksamhet. Grekland påstår därför att de omfattas av artikel 296 i EG-fördraget och inte kan bedömas – än mindre återkrävas – enligt reglerna om statligt stöd.

(73) I samband med förfarandet för att återkräva det stöd som i beslut C 40/02 konstaterades vara olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden påstod Grekland att den civila verksamheten utgjorde 25 procent av HSY:s verksamhet och att den militära verksamheten utgjorde 75 procent. För att styrka detta påstående lämnade Grekland uppgifter om arbetstider och omsättning (dvs. säljvolym) för de båda verksamheterna under perioden 1997–2005⁽⁶³⁾. Grekland har inte bestridit dessa siffror i samband med detta förfarande. Kommissionen hade dessutom genom beslut N 513/01 redan godtagit en fördelning på 25 procent för den civila verksamheten och 75 procent för den militära verksamheten, vilket inte har bestridits i domstolen. Mot bakgrund av omständigheterna ovan anser kommissionen att den civila verksamheten utgjorde 25 procent av HSY:s verksamhet och den militära verksamheten 75 procent.

(74) När det gäller HSY:s militära verksamhet har kommissionen i sina tidigare beslut hela tiden godtagit att det stöd som företaget erhållit inte omfattas av reglerna om statligt stöd⁽⁶⁴⁾. Kommissionen upprepade den bedömningen i punkterna 86–90 i utvidgningsbeslutet. Eftersom de åtgärder som är föremål för detta beslut beviljades HSY (dvs. hela HSY) under samma period som analyserats i tidigare beslut måste slutsatsen dras att den del av åtgärderna som har utgjort stöd till HSY:s militära verksamhet även omfattas av artikel 296 i EG-fördraget och undantas från reglerna om statligt stöd.

(75) Kommissionen kommer i sin bedömning av varje enskild åtgärd att fastställa om stödet enbart har tillfallit HSY:s civila verksamhet eller om det beviljades HSY utan att öronmärkas för något visst användningsområde⁽⁶⁵⁾:

— Om stödet enbart tillföll den civila verksamheten anser kommissionen att artikel 296 i EG-fördraget inte är tillämplig och att hela åtgärden kan bedömas enligt artikel 87 i EG-fördraget.

— Om stödet tillföll hela HSY anser kommissionen att 75 procent av det statliga stödet tillföll den militära verksamheten och omfattas av artikel 296 i EG-fördraget, eftersom 75 procent av varvets verksamhet är inriktad på militär produktion. Resterande 25 procent av det statliga stödet kan bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4. ÅTGÄRDERNA: BESKRIVNING, SKÅLEN TILL ATT FÖRFARANDET INLEDDDES, MOTTAGNA SYNPNUNKTER, BEDÖMNING OCH SLUTSATSER

(76) När det gäller synpunkterna från Grekland och tredje part konstaterar kommissionen att de består av en lång rad argument. Den klagande, Elefsis, har till exempel i sina många skrivelser till kommissionen påstått att det finns många skäl till varför åtgärderna bör anses utgöra stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. På samma sätt har Grekland, HSY och TKMS/GNSH i sina skrivelser till kommissionen påstått att det finns många skäl till varför åtgärderna kan konstateras vara förenliga med den gemensamma marknaden.

(77) Enligt artikel 253 i EG-fördraget måste kommissionens beslut motiveras. Kommissionen är dock inte skyldig att bemöta alla de argument som parterna framför. Detta beslut kommer därför endast att uttryckligen behandla parternas huvudpunkter. Beslutet kommer inte att behandla vissa av de skäl som parterna framför om de uppenbarligen är oförenliga med fakta, om de motsäger de punkter som samma part har framfört i andra skrivelser eller om de uppenbarligen kan avfärdas utifrån de fakta och den bedömning som presenteras i detta beslut.

(78) Eftersom granskningen omfattar ett stort antal åtgärder är det viktigt att numrera dem för att underlätta behandlingen och undvika missförstånd. De fyra åtgärder som omfattas av inledningsbeslutet kommer därför att numreras som P1-P4. De tolv åtgärder som omfattas av utvidgningsbeslutet kommer att behålla de nummer som de tilldelades i det beslutet, dock med ett E framför.

4.1 Missbruk av det investeringsstöd som beviljades 1997 (åtgärd P1)

4.1.1 Beskrivning av åtgärden

(79) Genom beslut N 401/97 godkände kommissionen 7,8 miljarder grekiska drakmer (22,9 miljoner euro) i investeringsstöd, som Grekland hade anmält den 20 juni 1997. I beslutet bedömdes stödet enligt artikel 6 "Investeringsstöd" i kapitel III "Omstruktureringsstöd" i rådets direktiv 90/684/EEG, i vilket det står att "Investeringsstöd får inte beviljas [...] såvida det inte är kopplat till en omstruktureringsplan som inte inbegriper några öknings- eller varvets fartygsbyggnadskapacitet [...]. Sådant stöd får inte beviljas till fartygsreparationsvarv såvida det inte är kopplat till en omstruktureringsplan som innebär en minskning av den totala kapaciteten för fartygsreparationer". Enligt beslut N 401/97 har det upprättats en affärsplan i syfte att återskapa varvets konkurrenskraft genom ökad produktivitet och modernisering. Den första pelaren i planen består av en omfattande omorganisation och

nedskaering av personal. Antalet anstallda skulle till exempel minskas till 2 000 före utgången av 1997 och flexibla arbetsmetoder införas. Enligt beslut N 401/97 hade större delen av personalnedskaeringen redan genomförs när beslutet fattades, vilket skulle bidra till att öka produktiviteten. Den andra pelaren i omstruktureringsplanen består av ett investeringsprogram, vars syfte var att ersätta gammal och omodern utrustning med ny modern teknik. I beslutet står det att varvet enligt planen skulle bli lönsamt igen när affärsplanen genomförs, dvs. senast 2000. De totala kostnaderna för investeringsprogrammet beräknades till 15,62 miljarder grekiska drakmer (45,9 miljoner euro). I den beskrivande delen av beslutet anges att programmet ska finansieras på följande sätt: 7,81 miljarder grekiska drakmer (22,9 miljoner euro) i statligt stöd, 3,13 miljarder grekiska drakmer (9,2 miljoner euro) genom att utöka aktiekapitalet och 4,67 miljarder grekiska drakmer (13,7 miljoner euro) i banklån. Kapitalökningen ska ske i enlighet med fördelningen av kapitalet, dvs. ETVA står för 51 procent och HSY:s anstallda för 49 procent. I beslutet står det vidare att banklånen ska tecknas på normala marknadsvillkor utan statliga garantier. Kommissionen noterar i sin bedömning att kapaciteten för fartygsbyggnad inte har ökat men att kapaciteten för fartygsreparationer har minskat. Kommissionen noterar också att stödnivån (50 procent) ligger inom ramen för den regionala stödnivån som gäller för Grekland. Stödnivån är också berättigad med hänsyn till omfattningen av den omstrukturering som det rör sig om.

4.1.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (80) Den brevväxling mellan Grekland och kommissionen som förgick förfarandet beskrevs i kapitel 1 "Förfarande" i detta beslut.
- (81) I inledningsbeslutet uttryckte kommissionen misstankar om att det investeringsstöd som godkänts genom beslut N 401/97 kan ha missbrukats. För det första konstaterade kommissionen att investeringsplanen endast hade genomförs i vissa delar och med betydande förseningar. De grekiska myndigheterna förlängde vid flera tillfällen tidsfristen för att genomföra investeringsplanen efter den 31 december 1999 utan att rådgöra med kommissionen. För det andra står det i beslut N 401/97 att investeringsprogrammet ska finansieras med banklån som tecknats på normala marknadsvillkor utan statliga garantier, men samtidigt tycks företaget ha fått lån från en statsägd bank till en lägre ränta än marknadsräntan, och det förefaller som om ett av lånen omfattades av en statlig garanti. För det tredje har de grekiska myndigheterna inte skickat några årliga rapporter om planens genomförande i enlighet med beslut N 401/97. På grund av dessa tre överträdelser av beslut N 401/97 förefaller det som om investeringsstödet har missbrukats.

4.1.3 Synpunkter från berörda parter

- (82) Elefsis understryker att den jordbävning som återopades för att motivera förseningen inträffade först i september 1999. Det är fyra månader innan tidsfristen för att genomföra investeringsplanen löpte ut, nämligen den 31 december 1999. I slutet av 1999 hade HSY endast genomfört en liten del av investeringsplanen. Detta visar att HSY redan hade dragit på sig betydande förseningar i genomförandet av planen innan jordbävningen inträffade och att HSY inte hade kunnat fullborda investeringsprogrammet i tid även om jordbävningen inte hade inträffat. På samma sätt genomfördes den privatisering av HSY som återopades för att motivera förseningen långt efter utgången av 1999 och kan därför inte motivera HSY:s underlåtelse att iaktta beslut N 401/97. Slutligen påstår Elefsis att HSY har brutit mot villkoren i beslut N 401/97, eftersom HSY fick ett lån med statliga garantier och lån som inte tecknats på normala marknadsmässiga villkor. Därför ska detta ytterligare stöd, samt investeringsstödet, betalas tillbaka.
- (83) HSY inkom med samma synpunkter som Grekland. Dessa sammanfattas i nästa avsnitt.

4.1.4 Kommentarer från Grekland

- (84) De grekiska myndigheterna bekräftar i sin skrivelse av den 20 oktober 2004 att de inledningsvis hade bestämt att investeringsplanen skulle fullbordas senast den 31 december 1999. I december 1999 genomförde myndigheterna de första kontrollerna av planens genomförande, i fråga om HSY:s kostnader till och med den 30 juni 1999. Det visade sig att de uppgick till 2,7 miljarder grekiska drakmer (8,1 miljoner euro), vilket är 17,7 procent av de totala kostnaderna för investeringsprogrammet. Den 27 juni 2001 beviljade de grekiska myndigheterna en förlängd tidsfrist till den 31 december 2001 för att genomföra investeringen, eftersom jordbävningen den 7 september 1999 hade orsakat skador på varvets anläggningar och försenat genomförandet av investeringsplanen. Genom ett beslut av den 28 december 2001 beviljade de grekiska myndigheterna den 30 juni 2002 för andra gången en förlängd tidsfrist, eftersom företaget begärt en skrinläggning av investeringsplanen under privatiseringen som inleddes i januari 2001 (och fullbordades den 31 maj 2002). När de grekiska myndigheterna genomförde en andra kontroll i maj 2002 konstaterade de att HSY:s utgifter fram till den 31 december 2001 uppgick till 9,8 miljarder grekiska drakmer (28,9 miljoner euro) eller 63 procent av de totala investeringskostnaderna. Genom ett beslut av den 14 juni 2002 förlängdes tidsfristen på nytt till den

30 juni 2004. Genom ett beslut av den 23 juli 2003 godkände myndigheterna en ändring av investeringsplanen. Vid det tillfället bad företaget om att få stryka en del av de investeringskostnader som godkänkts vid den andra kontrollen. Dessa kostnader var förhandsbetalningar för investeringar som företaget hade beslutat att stryka ur investeringsplanen. Därför minskade det totala belopp som godkändes efter den andra kontrollen till 23,3 miljoner euro, eller 50,75 procent av det totala beloppet. Genom en skrivelse av den 30 juni 2004 begärde varvet en ny förlängning till den 31 december 2004. Investeringstödet har fram till i dag ännu inte betalats ut till varvet.

(85) De grekiska myndigheterna påstår att de, när de beviljade de förlängda tidsfristerna, helt ärligt ansåg att de handlade inom ramen för kommissionens godkännandebeslut och att det rörde sig om befintligt stöd för vilket det inte krävdes någon ny anmälan. De ansåg att det var realistiskt att inte ge möjlighet till förlängd tidsfrist för en sådan stor och omfattande investeringsplan, särskilt för ett varv som inte hade någon erfarenhet av att genomföra en sådan plan, vilket kommissionen själv konstaterat i sitt godkännandebeslut. De påstår också att de informerade kommissionen om förlängningen i november 2002. Den ändring av investeringsplanen som de godkände 2003 innebar inte någon ändring av det godkända stödets art, huvudsakliga innehåll eller syfte. Det var helt enkelt ett försök att anpassa planens innehåll till de nya förhållandena: privatiseringen av varvet, de nya oförtusdeda kontrakten (ubåtar), jordbävningen 1999 och de tekniska framstegen. De grekiska myndigheterna kan inte heller se hur de förlängda tidsfristerna kunde påverka stödets huvudsakliga innehåll och därmed dess förenlighet med den gemensamma marknaden. Slutligen påstår de att kommissionen bör bedöma om förlängningen av investeringsplanen är förenlig med den gemensamma marknaden enligt punkt 52 i gemenskapens riktlinjer för statligt stöd till undsättning och omstrukturering av företag i svårigheter⁽⁶⁶⁾ (nedan kallade *1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering*). I det här fallet bör stödet anses vara förenligt med den gemensamma marknaden, eftersom den ändrade planen fortfarande skulle leda till att lönsamheten återställdes inom rimlig tid, nämligen före den 30 juni 2004. De grekiska myndigheterna påstår särskilt att förseningen inte har orsakats av företaget utan till följd av force majeure (jordbävningen 1999 och privatiseringen av företaget). Slutligen ska principen "en enda gång" inte ha överträtts eftersom stödet beviljats som ett led i anpassningen av en befintlig omstrukturingsplan.

(86) Grekland menar att underlåtenheten att lämna årliga rapporter om genomförandet av investeringsplanen inte är

en tillräckligt viktig omständighet för att förhindra att planen ändras.

4.1.5 Bedömning

4.1.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

(87) Innan man bedömer förenligheten med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget måste man bedöma om artikel 296 i EG-fördraget är tillämplig. Här konstaterar kommissionen följande. För det första hade Grekland anmält investeringstödet 1997 i enlighet med förfarandet i artikel 88.3 i EG-fördraget. Genom att anmäla stödet erkände Grekland att investeringsplanen främst var inriktad på HSY:s civila verksamhet (dvs. byggnad och reparationer av fartyg), för om planen hade varit inriktad på den militära verksamheten och hade varit viktig för den nationella säkerheten kunde Grekland vid tidpunkten ha åberopat artikel 296 i EG-fördraget och hade inte behövt anmäla investeringstödet⁽⁶⁷⁾. Grekland bestred inte heller kommissionens godkännandebeslut, i vilket kommissionen bedömde det anmälda stödet enligt reglerna om statligt stöd. Slutligen har Grekland inte åberopat artikel 296 i sitt svar på inledningsbeslutet. Omständigheterna ovan är tillräckliga för att dra slutsatsen att investeringsplanen inte påverkade Greklands säkerhetsintressen och att allt stöd för att finansiera investeringsplanen kan behandlas enligt reglerna om statligt stöd i artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget.

4.1.5.2 Missbruk av stödet

(88) De tre misstankar som togs upp i inledningsbeslutet kommer att analyseras en efter en.

(89) Kommissionen anser att överträdelsen av villkoret att lån måste tecknas till marknadsränta och utan statliga garantier påverkar de senare åtgärdernas, dock inte investeringstödet, förenlighet med den gemensamma marknaden. Syftet med ett sådant villkor är att undvika att det beviljas ytterligare stöd till investeringsprogrammet (dvs. att undvika att det sammanlagda stödet överstiger den stödnivå som anges i beslut N 401/97). Som kommer att förklaras senare i detta beslut konstaterar kommissionen utifrån en annan rättslig grund att den statliga garanti som beviljats HSY utgör stöd som inte är förenligt med den gemensamma marknaden och som måste

återbetalas. När det gäller lånen konstaterar kommissionen också att stöddelen måste återbetalas. Eftersom stöddelen ska återbetalas kommer förhållandena att återställas till ursprungsläget, och HSY:s finansieringskostnader kommer inte att understiga marknadsräntan. Genom dessa återbetalningar kommer syftet med villkoret i beslut N 401/97 med andra ord att uppfyllas, nämligen att undvika att det beviljas ytterligare stöd till HSY i form av finansiering till en ränta som understiger marknadsräntan. Kommissionen avvisar därför Elefsis' påstående ovan om att såväl stöddelen i lånen och garantin som investeringsstödet som beviljats genom beslut N 401/97 måste återbetalas.

(90) Kommissionen anser att den underlåtelse att lämna årliga rapporter som nämndes i inledningsbeslutet i sig inte utgör missbruk av stödet. Det ändrar inte stödets egenskaper eller effekter, inte heller investeringsprogrammets egenskaper. Grekland har dock inte lämnat denna information i tid och har därför inte informerat kommissionen om förseningarna när de inträffade, vilket har hindrat kommissionen från att fatta ett beslut om dessa frågor vid rätt tillfälle. Underlåtelsen att rapportera innebär därför att bevisbördan faller på Grekland – Grekland måste bevisa att kommissionen skulle ha godkänt förlängningarna av tidsfristen för att genomföra investeringsprogrammet.

(91) När det gäller det försenade genomförandet av investeringsplanen, som var den främsta misstanken i inledningsbeslutet, har kommissionen dragit följande slutsats. Genom beslut N 401/97 godkände kommissionen investeringsstöd som var "kopplat till en omstruktureringsplan", enligt kravet i kapitel III "Omstruktureringsstöd" i direktiv 90/684/EEG. Enligt beskrivningen av affärsplanen i beslut N 401/97 var investeringsplanen i själva verket inte bara kopplad till omstruktureringen, utan var i sig en av omstruktureringens två pelare, eftersom varvet inte hade gjort några investeringar under de föregående åren och behövde ersätta gammal och omodern utrustning med ny teknik för att återskapa företagets konkurrenskraft. I avsnitt 2.1 i de grekiska myndigheternas skrivelse av den 20 oktober 2004 bekräftar myndigheterna att syftet med investeringsprogrammet var att återskapa HSY:s konkurrenskraft genom ökad produktivitet och modernisering för att bli ett konkurrenskraftigt företag på nationell och internationell nivå. Grekland bekräftar också att syftet var att ersätta omodern och oanvänd utrustning med ny utrustning med modern teknik. Sammanfattningsvis framgår det av beslut N 401/97 och av Greklands skrivelser att investeringsprogrammet spelade en viktig roll för omstruktureringsplanen och för att återställa företagets lönsamhet⁽⁶⁸⁾. Eftersom det var "kopplat till omstruktureringsplanen" och viktigt för att återställa lönsamheten är det uppenbart att det inte fick

bli några större förseningar i genomförandet av investeringsprogrammet. Det var i själva verket angeläget att genomföra investeringsprogrammet för att återställa företagets lönsamhet. Sammanfattningsvis godkände kommissionen ett stöd till ett investeringsprogram som behövde genomföras inom en viss period – inte ett stöd till ett investeringsprojekt som skulle genomföras i framtiden.

(92) När det gäller den exakta tidpunkten för genomförandet av investeringsprogrammet innehöll beslut N 401/97 inte någon tidsplan. I beslut N 401/97 anges bara att varvets lönsamhet ska vara återställd när affärsplanen har genomförts 2000. De grekiska myndigheterna skriver i en skrivelse av den 20 oktober 2004 att investeringsprogrammet måste fullbordas senast den 31 december 1999⁽⁶⁹⁾, i enlighet med det ministerbeslut från december 2007 då subventionen beviljades. Detta datum nämns emellertid inte i beslut N 401/97. Kommissionen drar slutsatsen att investeringsprogrammet enligt beslut N 401/97 skulle fullbordas senast vid utgången av 2000.

(93) Av ovanstående drar kommissionen slutsatsen att det var viktigt att hålla sig inom den tidsfrist som fastställts till den 31 december 2000 för att omstruktureringsplanen skulle lyckas. Vidare kunde investeringar som genomfördes långt efter 2000 inte anses vara kopplade till den omstruktureringsplan som beskrivs i beslut N 401/97, vilket krävs enligt direktiv 90/684/EEG.

(94) Efter denna analys av beslut N 401/97 måste kommissionen avgöra om den skulle ha beviljat en förlängd tidsfrist för att genomföra investeringarna om Grekland hade begärt det och gett kommissionen korrekt information om förseningarna. I september 1999 skadades följande delar av varvets anläggningar i en jordbävning: väggar, tak, fönster, strukturen på tre byggnader, rör, elnät, piler och kranbaneskenor. Grekland påstår att jordbävningen tvingade varvet att stoppa arbetet med investeringsplanen för att i stället fokusera på att reparera skadorna.

(95) Varvet förklarade att förseningen berodde på jordbävningen och bad i november 2000 om en första förlängning av tidsfristen för att fullborda investeringsprogrammet till den 31 december 2001. Frågan är om kommissionen skulle ha godtagit denna begäran om den hade fått den. Kommissionen konstaterar att den, om den hade tillämpat punkt 52 i 1999 års riktlinjer om undsättning

och omstrukturering, inte skulle ha godkänt den första förlängningen av tidsfristen, eftersom den första omstrukturingsplanen som godkändes 1997 hade visat sig vara otillräcklig för att återställa företagets lönsamhet mot bakgrund av den rådande situationen i november 2000 och det vid tillfället inte fanns någon annan omstrukturingsplan som kunde återställa företagets lönsamhet. Kommissionen är dock tveksam till om den skulle ha tillämpat punkt 52 i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering, med tanke på att stödet inte hade godkänts på grundval av dessa riktlinjer eftersom det inte rörde sig om någon "ändring" av planens innehåll utan bara om en förlängning av tidsfristen för att fullborda investeringarna, och eftersom det i beslut N 401/97 eller i direktiv 90/684/EEG inte fanns några entydiga bestämmelser om ändring av datum för att fullborda investeringarna. Eftersom en kraftig jordbävning är en händelse som ligger utanför varvets och de grekiska myndigheternas ansvar och som är en exceptionell händelse som inte är förknippad med ekonomin och företaget så skulle kommissionen förmodligen ha ansett att det vore berättigat med några månaders försening. Det är dessutom svårt att genomföra en investeringsplan, varför det kanske kunde behövas några extra månader. Även om ett år är en betydande försening är det således rimligt att anta att kommissionen kanske hade godtagit en förlängd tidsfrist.

- (96) När det gäller den andra förlängningen av tidsfristen som de grekiska myndigheterna beviljade så menade Grekland och HSY att den berodde på privatiseringen av varvet, eftersom arbetet med investeringsplanen skrinlades under privatiseringen⁽⁷⁰⁾. Det försenade genomförandet av investeringsprogrammet berodde med andra ord på ett medvetet beslut om att skjuta upp genomförandet. Kommissionen kan verkligen inte godkänna en förlängd tidsfrist för att genomföra investeringsprogrammet om man medvetet beslutade att stoppa genomförandet under flera kvartal. Som tidigare konstaterats var det viktigt att hålla den fastställda tidsplanen för genomförandet av omstrukturingsplanen. Kommissionen godkände stöd till en viss omstrukturingsplan som skulle genomföras vid en viss tidpunkt. Kommissionen noterar dessutom att om den hade godtagit förlängningarna av tidsfristen efter den 31 december 2001 så skulle omstrukturingsperioden ha blivit så lång att de investeringar som genomfördes efter detta datum inte skulle kunna anses vara kopplade – i den mening som avses i direktiv 90/684/EEG – till omstruktureringen som påbörjades redan 1996. Den omstrukturingsplan som godkändes 1997 var otillräcklig för att ta itu med varvets svåra finansiella situation efter 2001. Dessutom genomfördes betydande omstrukturingsåtgärder 2001–2002 som var nya och inte ingick i den omstrukturingsplan som beskrivs i beslut N

401/97 (t.ex. ytterligare nedskärningar av personal). Mot bakgrund av ovanstående omständigheter anser kommissionen att den inte hade godkänt en förlängd tidsfrist för genomförandet av investeringen efter den 31 december 2001.

- (97) Sammanfattningsvis anser kommissionen att allt stöd för att täcka investeringskostnader som uppkommit efter den 31 december 2001 faller utanför beslut N 401/97.
- (98) Grekland påstår att även om kommissionen skulle konstatera att stödet för att täcka vissa investeringskostnader inte omfattas av beslut N 401/97 bör stödet ändå anses utgöra omstrukturingsstöd som är förenligt med den gemensamma marknaden enligt 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering. Kommissionen måste därför analysera om stödet för att täcka HSY:s investeringskostnader efter den 31 december 2001 kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden. Kommissionen noterar att det inte råder något tvivel om att HSY var ett företag i svårigheter efter den 31 december 2001. De förluster som företaget dragit på sig under de föregående åren var till exempel så stora att det egna kapitalet var negativt. Därför borde allt stöd som företaget beviljats, och framför allt stöd för att modernisera omodern utrustning, ha betraktats som omstrukturingsstöd. Kommissionen anser dock att företaget inte följde villkoren för att få stöd i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering. Till exempel bröt man mot principen "en enda gång" i punkt 48 i riktlinjerna, eftersom Grekland redan hade beviljat HSY omstrukturingsstöd genom ett ministerbeslut från december 1997. Det investeringsstöd som godkändes genom beslut N 401/97 var omstrukturingsstöd enligt direktiv 90/684/EEG och beslut N 401/97. Enligt punkt 48 i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering får undantag göras från principen "en enda gång" under "exceptionella och oförutsebara förhållanden". Kommissionen kan inte se att det föreligger några exceptionella och oförutsedda förhållanden som skulle kunna motivera att omstrukturingsstöd beviljas för att täcka investeringskostnader som uppkommit efter den 31 december 2001. Jordbävningen i september 1999 kan, som tidigare konstaterats, till exempel motivera en begränsad försening i genomförandet av investeringsplanen. Den har dock inte orsakat det försenade genomförandet av investeringsplanen efter den 31 december 2001. Skrinläggningen av planen under

privatiseringen uppfyller inte definitionen "exceptionella och oförutsedda förhållanden". Grekland påstår att principen "en enda gång" inte har överträtts eftersom stödet har beviljats som ett led i anpassningen av en befintlig omstruktureringsplan. Kommissionen anser, vilket redan utförligt har förklarats, att den investering som genomförts efter den 31 december 2001 inte ingår i det investeringsprogram som beskrivs i beslut N 401/97. Enligt punkt 52 i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering ska "[d]en ändrade planen [...] fortfarande leda till att lönsamheten återställs inom en rimlig tid". Enligt den ursprungliga planen skulle varvets lönsamhet ha återställts senast 2000. Kommissionen anser därför att det jämfört med den ursprungliga planen var för sent att återställa lönsamheten i juni 2004 och att detta inte längre kan anses vara inom rimlig tid. Slutligen konstaterar kommissionen att ett godtagande av en sådan lång förlängning av omstruktureringsperioden nästan vore detsamma som att överträda principen "en enda gång".

- (99) Sammanfattningsvis anser kommissionen att beslut N 401/97 kan anses omfatta stöd för att täcka investeringskostnader som uppkommit till och med den 31 december 2001 och i samband med det investeringsprogram som beskrivs i beslut N 401/97. Allt annat stöd omfattas inte av beslut N 401/97. Dessutom är allt annat stöd för att täcka övriga investeringskostnader som HSY har ådragit sig inte förenligt med den gemensamma marknaden. Grekland har förklarat att investeringsstödet ännu inte har betalats ut till HSY och att HSY därför inte behöver betala tillbaka något stöd.

4.2 Ett lån på 4,67 miljarder grekiska drakmer (13,72 miljoner euro) beviljades 1999 och omfattades av en statlig garanti (åtgärd P2)

4.2.1 Beskrivning av åtgärden

- (100) Grekland menar att detta åttaåriga lån som uppgick till 4,67 miljarder grekiska drakmer (13,72 miljoner euro) beviljades av ETVA för att finansiera investeringsprogrammet (⁷¹). Genom ett beslut av den 8 december 1999 beviljade staten en garanti och tog ut en årlig garantiavgift på 100 räntepunkter. Lånet tecknades den 29 december 1999 och betalades ut till HSY i successiva delbetalningar från detta datum till och med den 26 oktober 2000 upp till det totala beloppet på 12,76 miljoner euro (⁷²). Räntan var Athibor (Euribor från och med den 1 januari 2001) plus 25 räntepunkter. Den 31 maj 2002 förlängdes den statliga garantin och lånet till den 30 juni 2009, och räntan höjdes med 100 räntepunkter. Återbetalningen av kapitalet inleddes med en första delbetalning i december 2003.

4.2.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (101) Enligt inledningsbeslutet kan den statliga garantin utgöra statligt stöd, och det är tveksamt om den är förenlig med den gemensamma marknaden. Bortsett från frågan om

stödberättigande ska banklån för att finansiera investeringsprogrammet enligt beslut N 401/97 tecknas på normala marknadsvillkor utan statliga garantier. Det förefaller därför som om statliga garantier i sig vore förbjudna enligt beslut N 401/97.

4.2.3 Synpunkter från berörda parter

- (102) Elefsis lämnade följande synpunkter om åtgärderna P2, P3 och P4. Elefsis erinrar om att det enligt beslut N 401/97 krävs att banklån för att finansiera HSY ska tecknas på normala marknadsvillkor utan statliga garantier. Inget av de tre lånen har bevisligen tecknats på normala marknadsmässiga villkor. För det första beviljades dessa lån från slutet av 1999 och framåt då HSY befann sig i en katastrofal finansiell situation och företaget riskerade att få sitt verksamhetstillstånd indraget. För det andra beviljades lånen vid en tidpunkt då det stod klart att HSY inte hade genomfört sin omstrukturerings-/investeringsplan och inte hade iakttagit villkoren i beslut N 401/97. För det tredje skulle HSY inte ha kunnat få lån i den privata sektorn med tanke på företagets katastrofala finansiella situation och bristen på marknadsmässig säkerhet.

4.2.4 Kommentarer från Grekland

- (103) De grekiska myndigheterna (och HSY) påstår att den statliga garantin inte utgör statligt stöd och att den lämnades till normala marknadsvillkor. De baserar sin analys på följande faktorer:

- Varvet hade kunnat teckna ett liknande lån hos vilken annan bank som helst genom att ställa andra former av säkerhet än en statlig garanti. Framförallt hade företaget som säkerhet kunnat erbjuda vissa fordringar i samband med stora kontrakt eller vissa in-teckningar med bakomliggande tillgångar.
- Den årliga garantiavgiften på 1 procent är marknadsmässig. Dessutom är den inte selektiv eftersom den grekiska staten beviljade många garantier under den här perioden, och i vissa fall var statens avgift mycket lägre.
- Även om kommissionen skulle anse att garantiavgiften var lägre än marknadsräntan så handlade staten ändå som en investerare i en marknadsekonomi, eftersom den (genom ETVA) var aktieägare i HSY och skulle vinna på att företaget blev lönsamt igen till följd av genomförandet av investeringsplanen.

— Det faktum att lånet, som var tänkt att finansiera en investeringsplan som hade godkänts av kommissionen, borde ha utgjort en tillräckligt stabil grund för att den långivande banken och borgensmannen skulle förvänta sig att HSY skulle kunna betala tillbaka lånet.

— Lånet betalas tillbaka regelbundet och garantiavgiften betalas.

4.2.5 Bedömning

4.2.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

(104) Innan man bedömer förenligheten med den gemensamma marknaden enligt artikel 87 i EG-fördraget måste man bedöma om artikel 296 i EG-fördraget är tillämplig. Kommissionen noterar att HSY enligt godkännandebeslutet tvingades använda det garanterade lånet och de två andra lånen som omfattas av inledningsbeslutet (dvs. åtgärderna P3 och P4) för att finansiera investeringsprogrammet⁽⁷³⁾. Som konstaterades vid bedömningen av åtgärd P1 omfattas investeringsprogrammet inte av artikel 296 i EG-fördraget. Kommissionen anser därför att dessa tre lån, som var öronmärkta för att finansiera investeringsprogrammet, omfattas av reglerna om statligt stöd och inte av artikel 296 i EG-fördraget.

4.2.5.2 Förekomsten av stöd

(105) Det måste först kontrolleras om den statliga garantin uppfyller villkoren för att utgöra statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget.

(106) För att bedöma om de olika garantier som undersöks i detta beslut utgör statligt stöd kommer kommissionen att använda kommissionens tillkännagivande om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt stöd i form av garantier⁽⁷⁴⁾ (nedan kallat *tillkännagivandet om garantier*) som offentliggjordes i mars 2000. Tillkännagivandet innebar dock inte någon ändring av politiken utan snarare en närmare förklaring av den metod som kommissionen därefter använt för att bedöma garantier, vilket framgår av avsnitt 1.4 i tillkännagivandet. De principer som anges i tillkännagivandet om garantier kan således också användas för att bedöma de garantier som beviljats före mars 2000. I enlighet med denna slutsats använde kommissionen i inledningsbeslutet tillkännagivandet om garantier för att bedöma åtgärd P2. Grekland bestred inte den tillämpningen. Tvärtom tillämpade Grekland också tillkännagivandet för att bedöma åtgärd P2⁽⁷⁵⁾.

(107) För det första måste det vara statliga medel inblandade i en åtgärd för att den ska omfattas av artikel 87.1. Så är fallet med åtgärd P2, eftersom staten genom att bevilja garantin riskerade statliga medel.

(108) För det andra måste det fastställas om åtgärden är selektiv eller inte. Grekland påstår att staten har beviljat åtskilliga garantier till andra företag och också tagit ut en premie på 1 procent. Grekland har lämnat en förteckning över dessa företag. Kommissionen anser inte att denna omständighet bevisar att åtgärden var en generell åtgärd. För att vara en generell åtgärd måste åtgärden vara öppen för alla ekonomiska aktörer som är verksamma inom en medlemsstat. I praktiken måste alla företag ha lika tillgång till åtgärden, och de får i praktiken inte minskas i omfattning, till exempel till följd av statens bestämmanderätt när det gäller att bevilja sådana åtgärder eller på grund av andra faktorer som begränsar deras praktiska effekt. Den aktuella åtgärden kan därför inte anses vara en generell åtgärd. Framförallt är det inte säkert att alla företag kunde få statliga garantier bara för att vissa företag har fått det. Grekland har inte bevisat att alla ekonomiska aktörer har lika tillgång till statliga garantier. Dessutom är alla företag som finns med i den förteckning som Grekland har presenterat statsägda företag eller företag som utför viss militär verksamhet. Det förefaller därför som om privata företag inte hade kunnat få en sådan garanti för att finansiera sin normala verksamhet. Grekland uppger faktiskt inte på vilken rättslig grund som finansministern den 8 december 1999 beslutade att bevilja garantin. Det är troligt att det är lag 2322/1995, som är en selektiv åtgärd, vilket kommer att förklaras vid bedömningen av åtgärd E12b.

(109) För det tredje måste man visa att åtgärden har haft en gynnande effekt. Enligt punkt 2.2.2 i tillkännagivandet om garantier antas det inte röra sig om stöd till långivaren eftersom garantin beviljades innan lånet beviljades och inte efteråt. Det är därför stödet till låntagaren som måste granskas, enligt punkt 2.1.1 i tillkännagivandet om garantier. Grekland påstår att åtgärden inte har gynnat HSY, eftersom HSY hade kunnat få ett liknande lån genom att till banken ställa en annan form av säkerhet än en statlig garanti. Kommissionen anser att den inte behöver undersöka om HSY hade kunnat få lånet genom att ställa en annan form av säkerhet. Kommissionen måste däremot bedöma om den faktiska transaktion som staten genomfört, nämligen att bevilja en garanti för ett lån utan att få någon säkerhet, skulle ha varit godtagbar för en investering i en marknadsekonomi. En garanti för ett lån med säkerhet i form av panträtt i vissa tillgångar eller i form av överlåtelse av fordringar utgör en annan transaktion. Enligt avsnitt 2.1.1 i tillkännagivandet om garantier är en av de potentiella fördelarna med den statliga garantin möjligheten för låntagaren att "ställa en lägre säkerhet". Dessutom har kommissionen, även om den måste bedöma HSY:s möjlighet att erhålla

finansiering genom att ställa en högre säkerhet, i avsnitt 3.1 i detta beslut redan dragit slutsatsen att HSY inte skulle ha kunnat få lån eller garantier från privata banker efter den 30 juni 1999, inte ens genom att erbjuda banken säkerhet. Kommissionen drar slutsatsen att den statliga garantin, eftersom den beviljades i december 1999, gynnade HSY eftersom den innebar att HSY kunde få finansiering som företaget inte hade kunnat få från marknaden.

- (110) Grekland påstår också att garantiavgiften på 1 procent var marknadsmässig och att detta därför inte gynnade HSY. Kommissionen noterar att Grekland inte har lämnat några uppgifter som visar att banker på marknaden var beredda att bevilja en garanti till detta pris. Grekland har endast presenterat en förteckning över garantier som staten lämnat under samma period till samma pris. Kommissionen kan inte se hur förteckningen över statliga garantier bevisar att den garantiavgift som begärdes av HSY är förenlig med marknaden och inte utgör stöd. Framförallt kan förteckningen inte anses vara "en statlig garantiordning [som] inte utgör statligt stöd enligt artikel 87.1" eftersom den, som garantin till HSY visar, inte uppfyller flera av villkoren i avsnitt 4.3 i tillkännagivandet om garantier. Dessutom skulle det, även om en garantiavgift på 1 procent hade varit förenlig med marknaden för andra (välmående) företag, inte automatiskt innebära att så var fallet för ett företag i svårigheter som HSY.
- (111) Kommissionen har i avsnitt 3.1 i detta beslut redan avfärdat påståendet att en garantiavgift under marknadspris vore godtagbar för en privat investerare i liknande omständigheter eftersom Grekland var aktieägare i HSY.
- (112) Avsnitt 3.1 visar också att det från och med den 30 juni 1999 fanns tillräckligt med information för att kunna dra slutsatsen att HSY inte hade lyckats ingå tillräckligt med fartygsbyggnadskontrakt för att återställa företagets lönsamhet och att företaget skulle gå med stora förluster 1999 och 2000. Även om det faktum att lånet skulle finansiera en investeringsplan som godkänts av kommissionen 1997 hade lugnat en potentiell långivare 1997 och 1998 hade det således inte ha lugnat en bank i december 1999 eftersom det var uppenbart att affärsplanen hade misslyckats. Greklands påstående måste därför avfärdas.
- (113) Slutligen kan kommissionen, när det gäller det av Grekland framförda argumentet att lånet har återbetalats i enlighet med villkoren i avtalet, inte se hur det kan bevisa att en privat bank skulle ha beviljat det aktuella lånet. Det som har betydelse här är i stället företagets situation och

den information som man hade tillgång till när garantin beviljades⁽⁷⁶⁾. Kommissionen konstaterar dessutom att varvet, i enlighet med de uppgifter man hade när garantin beviljades och utifrån vilka man kunde förvänta sig att varvet skulle redovisa stora förluster under de kommande åren, verkligen har redovisat stora förluster under de kommande åren och att företagets egna kapital verkligen har blivit negativt. Dessutom är det enda skälet till att HSY överlevde (och således kan betala tillbaka lånet) att staten fortsatte att ge företaget stöd.

- (114) Mot bakgrund av ovanstående omständigheter anser kommissionen att åtgärderna gynnar HSY.
- (115) Denna selektiva fördel snedvrider konkurrensen eftersom den innebär att HSY kunde få finansiering vid en tidpunkt då HSY befann sig i svårigheter och inte hade kunnat få finansiering från marknaden. Åtgärden bidrog därför till att hålla HSY vid liv och till att finansiera företagets verksamhet. Eftersom vissa av HSY:s konkurrenter ligger i andra medlemsstater⁽⁷⁷⁾ påverkar snedvridningen av konkurrensen handeln mellan medlemsstaterna⁽⁷⁸⁾.
- (116) Garantin utgör statligt stöd eftersom den uppfyller samtliga villkor i artikel 87.1 i EG-fördraget. Eftersom den, i strid med kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget, beviljades utan förhandsanmälan utgör den olagligt stöd.
- (117) Eftersom kommissionen precis har visat att HSY har fått en selektiv fördel som snedvrider konkurrensen och handeln kommer kommissionen i sin bedömning av de återstående åtgärderna inte att upprepa analysen av om det föreligger en snedvridning av konkurrensen och handeln.
- 4.2.5.3 Stödets förenlighet med den gemensamma marknaden
- (118) När det gäller förenligheten med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 och 87.3 i EG-fördraget noterar kommissionen att inga av bestämmelserna i artikel 87.2 och 87.3 b och d är tillämpliga. När det gäller förenligheten med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.3 a, c och e reglerades stöd till varvsindustrin från och med den 1 januari 1999 i rådets förordning (EG) nr 1540/98 av den 29 juni 1998 om fastställande av nya regler för stöd till varvsindustrin⁽⁷⁹⁾ (nedan kallad *förordning (EG) nr 1540/98*). Eftersom det garanterade lånet var avsett att finansiera en investeringsplan som ingick i en omstruktureringsplan och eftersom HSY dessutom befann sig i svårigheter bör den statliga garantin bedömas enligt artikel 5 i förordning (EG) nr 1540/98. Det är uppenbart att åtgärden inte uppfyller

villkoren i den artikeln. Omstruktureringsstöd kan till exempel enligt artikel 5 "undantagsvis betraktas som förenligt med den gemensamma marknaden under förutsättning att det följer gemenskapsriktlinjerna om statligt stöd för att rädda och omstrukturera företag i svårigheter". Tillämpliga riktlinjer då stödet beviljades var 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering som hade offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* den 9 oktober 1999⁽⁸⁰⁾ och som trädde i kraft samma dag. Flera av villkoren för att godkänna stödet enligt avsnitt 3.2.2 i dessa riktlinjer är inte uppfyllda. Till exempel noterar kommissionen när det gäller villkor b, "Stödet skall återställa lönsamheten", att den statliga garantin finansierade en investeringsplan som ingick i en omstruktureringsplan som i december 1999 hade blivit helt otillräcklig för att återställa HSY:s lönsamhet på lång sikt. När det gäller villkor d, "Stödet skall begränsas till vad som är absolut nödvändigt", hade kommissionen redan genom beslut N 401/97 beslutat att statligt stöd kunde uppgå till högst 50 procent av investeringskostnaderna och att de resterande 50 procenten skulle finansieras med medel från aktieägarna och genom banklån som tecknats på marknadsvillkor. Därför kunde det inte beviljas något ytterligare stöd till investeringsplanen eftersom den maximala stödnivån på 50 procent då skulle överskridas. Den statliga garantin utgjorde också en överträdelse av principen "en enda gång" i avsnitt 3.2.3 i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering, eftersom kommissionen genom beslut N 401/97 hade godkänt investeringsstöd som enligt direktiv 90/684/EEG utgjorde ett slags omstruktureringsstöd. Stödet beviljades HSY genom ett ministerbeslut från december 1997 (men som beskrivs i skäl 84 i detta beslut menar Grekland att stödet ännu inte har betalats ut till HSY).

- (119) Mot bakgrund av ovanstående omständigheter anser kommissionen att den statliga garantin utgör olagligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden och därför måste återbetalas. Om garantin fortfarande inte har betalats när detta beslut antas måste den statliga garantin omedelbart upphöra. Det räcker dock inte för att återställa situationen till den situation som skulle ha rått utan stöd, eftersom HSY under flera år har dragit nytta av ett lån som företaget normalt inte skulle ha erhållit utan statens ingripande. För att återställa denna fördel anser kommissionen, i enlighet med den slutsats som drogs i avsnitt 3.1 i detta beslut, att skillnaden mellan de totala kostnaderna för det garanterade lånet (ränta och garantipremie) och referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter måste återkrävas för de år som garantin gällde.
- (120) Kommissionen anser att detta kommer att återställa situationen till den situation som skulle ha rått utan en statlig garanti. Därmed återställs överträdelsen av förbudet mot statliga garantier och finansiering till en ränta som understiger marknadsräntan enligt beslut N 401/97.

4.3 Ett lån på 1,56 miljarder grekiska drakmer (4,58 miljarder euro) beviljades 1999 (åtgärd P3)

4.3.1 Beskrivning av åtgärden

- (121) År 1999 fick HSY ett lån på 1,56 miljarder grekiska drakmer (4,58 miljarder euro) från ETVA, som i säkerhet fick rätt till den första delbetalningen av investeringsstödet som beviljades genom N 401/97. Lånet tecknades den 28 juli 1999, och hela beloppet betalades ut till HSY nästa dag. Den ursprungliga löptiden var till och med den 31 mars 2001. Efter successiva förlängningar betalades lånet tillbaka den 2 augusti 2004. Räntan var Athibor (Euribor från och med den 1 januari 2001) plus 100 räntepunkter⁽⁸¹⁾.

4.3.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (122) Kommissionen anger i inledningsbeslutet att lånet kan utgöra statligt stöd och att det är tveksamt om det är förenligt med den gemensamma marknaden. Dessutom skulle det, om det visade sig att lånet var föremål för en statlig garanti, utgöra en överträdelse av beslut N 401/97, enligt vilket banklån för att finansiera investeringsprogrammet ska tecknas på normala marknadsvillkor utan statliga garantier.

4.3.3 Synpunkter från berörda parter

- (123) Elefsis påstår, utöver tidigare nämnda synpunkter i samband med åtgärd P2, att det, eftersom åtgärderna P3 och P4 beviljades vid en tidpunkt då det stod klart att HSY inte hade genomfört omstrukturerings-/investeringsplanen och inte hade iakttagit villkoren i beslut N 401/97, fanns en överhängande risk för att den säkerhet som ställts för dessa lån, dvs. betalningen av det godkända investeringsstödet, var olaglig och därmed ogiltig och inte verkställbar.

4.3.4 Kommentarer från Grekland

- (124) De grekiska myndigheterna (och HSY) påstår att lånet beviljades på marknadsvillkor. Framförallt ska räntan vara ungefär densamma som på vissa av de lån som ETVA beviljade andra företag under perioden. HSY kunde ha lånat från vilken annan bank som helst men föredrog av naturliga skäl ETVA som var aktieägare. Dessutom skulle säkerheten i form av överlåtelsen av fordringarna på den första delbetalningen av investeringsstödet ha utgjort godtagbar säkerhet för vilken bank som helst. Slutligen noterar Grekland att hela lånet har återbetalats till banken.

4.3.5 Bedömning

4.3.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (125) Som kommissionen redan har konstaterat vid bedömningen av åtgärd P2 omfattas åtgärd P3 inte av artikel 296 i EG-fördraget. Den måste därför bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4.3.5.2 Förekomsten av stöd

- (126) För det första noterar kommissionen att lånet beviljades av ETVA och inte omfattades av någon statlig garanti.

- (127) När det gäller åtgärdens selektivitet konstaterar Grekland att andra företag fått lån av ETVA till liknande ränta. Som redan har förklarats vid bedömningen av åtgärd P2 är en åtgärd bara en generell åtgärd om den uppfyller stränga villkor som uppenbarligen inte är uppfyllda i det aktuella fallet. Till exempel har inte alla företag lika tillgång till åtgärden, eftersom räntan varierar från en låntagare till en annan och är beroende av om ETVA beslutar att bevilja lånet eller inte och till vilka villkor. Åtgärden är därför selektiv.

- (128) När det gäller frågan om huruvida åtgärden har gynnat HSY noterar kommissionen att lånet beviljades efter den 30 juni 1999, vid en tidpunkt då företaget inte längre hade tillträde till lånemarknaden, vilket förklarades i avsnitt 3.1 i detta beslut. Det faktum att ETVA tog ut en liknande ränta på vissa lån till andra företag under perioden bevisar inte att räntan hade varit godtagbar för en privat bank i liknande omständigheter. För det första beror den ränta som en privat bank begär för ett visst lån på låntagarens kreditvärdighet. Grekland har inte visat att det förelåg en liknande kreditrisk för övriga låntagare i förteckningen som det gjorde för HSY. Kommissionen erinrar om att HSY då befann sig i en mycket svår situation. Det är därför troligt att en investerare i en marknadsekonomi skulle ha begärt en högre ränta på lån till HSY än till välmående företag. För det andra skulle den förteckning som Grekland har lämnat, även om det förelåg en lika hög kreditrisk för de andra låntagarna som det gjorde för HSY, fortfarande inte utgöra tillräcklig grund

för att kunna dra slutsatsen att räntan var marknadsmässig. Den förteckning som Grekland har presenterat innehåller bara lån som beviljats av ETVA, som var en statsägd bank (och dessutom en utvecklingsbank), och det är därför möjligt att de andra lånen också innehåller ett stödelement. Det bevisar därför inte att de hade varit godtagbara för en privat bank.

- (129) De grekiska myndigheterna påstår också att säkerheten, i form av överlåtelsen av fordringarna på den första delbetalningen av investeringsstödet, är av ett sådant slag att lånet hade varit godtagbart för vilken privat bank som helst. Kommissionen noterar att den första delbetalningen av investeringsstödet, enligt regeringens beslut att godkänna stödet, ska ske när den behöriga tillsynsmyndigheten har konstaterat att investeringskostnaderna har uppgått till 2,73 miljarder grekiska drakmer. Dessutom ska betalningen ske före den 31 december 1999. Av de grekiska myndigheternas kontroller i december 1999 framgick att beloppet 2,73 miljarder grekiska drakmer precis hade uppnåtts den 30 juni 1999 (se Greklands kommentarer om åtgärd P1). Sannolikheten för att få den första delbetalningen av stödet kunde vid första anblicken anses vara relativt hög, eftersom lånet beviljades i juli 1999 och eftersom man redan då förmodligen kunde uppskatta att gränsvärdet på 2,73 miljarder grekiska drakmer hade uppnåtts eller skulle uppnås inom kort. Det kunde emellertid fortfarande uppstå olika problem som förhindrade att stödet betalades ut. Om HSY skulle gå i konkurs var det för det första inte säkert att de grekiska myndigheterna skulle ha gått med på att betala investeringsstöd till ett företag som hade lagt ned verksamheten⁽⁸²⁾. Banken skulle då ha behövt vidta dyra och långdragna rättsliga åtgärder för att återfå pengarna. För det andra är det inte säkert att de behöriga tillsynsmyndigheterna skulle ha gått med på att godkänna de uppkomna investeringskostnaderna så att gränsvärdet hade uppnåtts i tid. För det tredje kunde det uppstå andra administrativa problem. Detta är också precis vad som hände⁽⁸³⁾, vilket ledde till att de grekiska myndigheterna inte betalade ut den första delbetalningen på flera år. Som nämndes i kapitel 1 "Förfarande" i detta beslut begärde kommissionen en inställning av utbetalningarna av det stöd som ännu inte betalats ut till HSY när den senare fick reda på förseningarna i genomförandet av investeringsplanen. Kommissionen drar slutsatsen att det var troligt men inte säkert att staten skulle betala ut den första delbetalningen av investeringsstödet. Mot bakgrund av HSY:s svåra situation skulle en privat bank ha begärt en säkerhet som snabbt och säkert kunde verkställas och hade inte nöjt sig med en säkerhet, vars värde under vissa omständigheter kunde vara noll. Kommissionen drar därför slutsatsen att en privat bank inte hade gått med på att bevilja lånet. Som tidigare nämnts bekräftas detta av HSY:s misslyckade försök att låna pengar från investerare på marknaden.

(130) Grekland påstår också att det gynnade ETVA att ge HSY lån, eftersom ETVA var aktieägare i HSY. Kommissionen har i avsnitt 3.1.3 i detta beslut redan avfärdat detta påstående.

(131) Slutligen har kommissionen vid bedömningen av åtgärd P2 redan förklarat varför det faktum att lånet har återbetalats inte bevisar att en privat bank skulle ha gått med på att erbjuda HSY finansiering vid den tidpunkten.

(132) Mot bakgrund av ovanstående omständigheter drar kommissionen slutsatsen att lånet gynnar HSY eftersom företaget inte hade kunnat få lånet på marknaden.

(133) Kommissionen drar slutsatsen att åtgärd P3 utgör stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.3.5.3 Stödets förenlighet med den gemensamma marknaden

(134) I likhet med åtgärd P2 måste åtgärdens förenlighet med den gemensamma marknaden bedömas enligt förordning (EG) nr 1540/98. Eftersom lånet, i likhet med åtgärd P2, var avsett att finansiera en investeringsplan som ingick i en omstrukturingsplan och eftersom det beviljades ett företag i svårigheter bör det också anses utgöra omstrukturingsstöd som omfattas av artikel 5 i förordning (EG) nr 1540/98. Det är uppenbart att åtgärden inte uppfyller villkoren i den artikeln. Till exempel kan omstrukturingsstöd enligt artikel 5 "undantagsvis betraktas som förenligt med den gemensamma marknaden under förutsättning att det följer gemenskapsriktlinjerna om statligt stöd för att rädda och omstrukturera företag i svårigheter". Tillämpliga riktlinjer då stödet beviljades var de som den 23 december 1994⁽⁸⁴⁾ offentliggjordes i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* och som trädde i kraft samma dag (nedan kallade 1994 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering). Flera av villkoren för att godkänna stödet enligt avsnitt 3.2.2 i dessa riktlinjer är inte uppfyllda. Till exempel noterar kommissionen när det gäller villkor i), om att stödet ska återställa lönsamheten, att den statliga garantin finansierade en investeringsplan som ingick i en omstrukturingsplan som i juli 1999 inte längre var tillräcklig för att återställa HSY:s lönsamhet på lång sikt. När det gäller villkor iii), om

att stödet ska stå i proportion till kostnader och fördelar i samband med omstruktureringen, hade kommissionen redan i beslut N 401/97 beslutat att statligt stöd kunde uppgå till högst 50 procent av investeringskostnaderna och att de resterande 50 procenten skulle finansieras med medel från aktieägarna och genom banklån som tecknats på marknadsvillkor. Därför kunde det inte beviljas något ytterligare stöd till investeringsplanen eftersom ovan nämnda stödnivå på 50 procent då skulle överskridas, och kommissionen kunde inte se att stödet står i proportion till kostnader och fördelar i samband med omstruktureringen.

(135) Mot bakgrund av ovanstående omständigheter anser kommissionen att lånet utgör olagligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden och därför måste återbetalas. Eftersom HSY inte kunde ha fått lån från marknaden efter den 30 juni 1999 måste hela lånet återbetalas. Det räcker dock inte för att återställa situationen till den situation som skulle ha rått utan stöd, eftersom HSY under flera år har dragit nytta av ett lån som företaget inte skulle ha erhållit utan statens ingripande. För att återställa denna fördel anser kommissionen, i enlighet med den slutsats som drogs i avsnitt 3.1 i detta beslut, att skillnaden⁽⁸⁵⁾ mellan räntan på lånet och referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter måste återkrävas för varje år från den dag då lånet betalades ut till HSY till den dag lånet har betalats tillbaka.

(136) Kommissionen noterar att staten i mars 2002 sålde majoriteten av ETVA:s aktier till Piraeus Bank. ETVA ägdes därför inte längre av staten under de två sista åren av löptiden av lånet, som återbetalades 2004. Frågan kan då ställas (när det gäller detta lån och de andra lån och garantier som ETVA beviljat före mars 2002 och som har en löptid som sträcker sig längre än mars 2002) om den del av stödet som rör perioden efter mars 2002 bör återbetalas till ETVA i stället för att återbetalas till staten. För att besvara den frågan erinrar kommissionen om att när en stat beviljar ett lån till en ränta som understiger marknadsräntan så beviljas lånet vid den tidpunkt då lånet tecknas, även om företagets fördel visar sig först varje gång låntagaren betalar en lägre ränta⁽⁸⁶⁾. På samma sätt sjunker marknadsvärdet på ett lån som har en ränta som inte är tillräcklig mån återspeglar låntagarens svårigheter omedelbart⁽⁸⁷⁾ efter det att låneavtalet under-tecknats (dvs. inte vid de framtida tillfällen då låntagarna betalar en ränta som understiger marknadsräntan). En banks värde beror i sin tur på värdet av bankens tillgångar, och framför allt på dess portfölj av befintliga lån. Därför minskade ETVA i värde, och därmed sjönk även det pris som staten senare fick när den sålde ETVA:s aktier eftersom ETVA beviljade lån till villkor som inte var förenliga med marknaden⁽⁸⁸⁾. Detta visar att det var staten som fick stå för kostnaderna för dessa stödåtgärder, även efter mars 2002.

4.4 Ett lån på 13,75 miljoner euro beviljades 2002 (åtgärd P4)

4.4.1 Beskrivning av åtgärden

- (137) Låneavtalet mellan ETVA och HSY ingicks den 31 maj 2002. Lånet uppgick till 13,75 miljoner euro, hade en löptid på två år och räntan var Euribor plus 125 räntepunkter. Lånet skulle användas som ett förskott på den andra och den tredje delbetalningen av investeringsstödet. Överlåtelsen av betalningen av den andra och den tredje delbetalningen av investeringsstödet ⁽⁸⁹⁾ utgjorde säkerhet för lånet.

4.4.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (138) Kommissionen anger i inledningsbeslutet att lånet kan utgöra statligt stöd och att det är tveksamt om det är förenligt med den gemensamma marknaden. Dessutom skulle det, om det visade sig att lånet var föremål för en statlig garanti, utgöra en överträdelse av beslut N 401/97, enligt vilket banklån för att finansiera investeringsprogrammet ska tecknas på normala marknadsvillkor utan statliga garantier.

4.4.3 Synpunkter från berörda parter

- (139) Elefsis har ungefär samma synpunkter på åtgärden som man hade på åtgärd P3.

4.4.4 Kommentarer från Grekland

- (140) De grekiska myndigheterna påstår att lånet beviljades på marknadsvillkor. Framförallt ska räntan vara ungefär densamma som på vissa av de lån som ETVA beviljade andra företag under perioden. HSY kunde ha lånat från vilken annan bank som helst men föredrog av naturliga skäl ETVA som var aktieägare. Dessutom skulle säkerheten i form av överlåtelsen av fordringarna på den andra och den tredje delbetalningen av investeringsstödet ha utgjort godtagbar säkerhet för vilken bank som helst. Slutligen betalades lånet aldrig ut till HSY och kunde därför inte utgöra stöd till HSY. Dessutom visar det faktum att ETVA vägrade att betala ut lånet när man insåg att utbetalningen av investeringsstödet hade skrinlagts av formella skäl och att det inte var säkert att stödet skulle betalas ut att ETVA agerade som vilken annan bank som helst skulle ha gjort.

4.4.5 Bedömning

4.4.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (141) Som kommissionen tidigare har konstaterat vid bedömningen av åtgärd P2 omfattas åtgärd P4 inte av

artikel 296 i EG-fördraget. Den måste därför bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4.4.5.2 Förekomsten av stöd

- (142) För det första noterar kommissionen att lånet beviljades av ETVA och inte omfattades av någon statlig garanti.
- (143) Kommissionen konstaterar att eftersom ETVA vägrade att betala ut lånet till HSY har HSY aldrig mottagit några pengar enligt låneavtalet. Därför har åtgärden inte gynnat HSY, och kommissionen kan direkt dra slutsatsen att åtgärden inte utgör statligt stöd.
- (144) Följande två aspekter av åtgärd P4 kan, även om de är irrelevanta för bedömningen av denna, föranleda misstankar om att det inte har gjorts en korrekt bedömning av andra åtgärder. Kommissionen kommer därför att analysera dem.
- (145) För det första påstår Grekland att det faktum att ETVA, på grund av att det fanns risk att investeringsstödet inte skulle betalas ut, beslutade att inte betala ut lånet till HSY visar att ETVA agerade som en normal privat långgivare och inte särbehandlade HSY. Kommissionen noterar att Grekland i sitt påstående inte tar hänsyn till att ETVA redan kontrollerades av Piraeus Bank, och inte längre av staten, när ETVA vägrade att betala ut lånet. ETVA:s vägran att betala ut lånet kan därför inte tas som ett exempel på hur ETVA agerade när det kontrollerades av staten. Tvärtom bekräftar det att en privat bank skulle ha undvikit att låna ut pengar till HSY.
- (146) För det andra noterar kommissionen att samma typ av säkerhet användes för åtgärd P4 som för åtgärd P3. Åtgärd P4 undertecknades när Piraeus Bank redan hade tagit kontroll över ETVA. Detta visar emellertid inte att en privat bank faktiskt hade godtagit åtgärd P3. De två situationerna är inte jämförbara av flera skäl. Kommissionen noterar till exempel att det redan när låneavtalet undertecknades den 31 maj 2002 stod klart, framför allt för ETVA som fram till detta datum var aktieägare i HSY, att betalningen av investeringsstödet hade skrinlagts av administrativa skäl ⁽⁹⁰⁾. När ETVA undertecknade avtalet den 31 maj 2002 kunde ETVA således redan vägra att betala ut lånet ⁽⁹¹⁾. ETVA visste att det hade möjlighet att vägra att betala ut lånet. Situationen är därför en annan än när ETVA undertecknade låneavtalet i juli 1999. En annan skillnad jämfört med åtgärd P3 är att när låneavtalet undertecknades den 31 maj 2002 hade två internationella företag fullbordat förvärvet av HSY och tänkte investera i företaget. Förvärvet ökade företagets chanser att överleva. Ett sådant förvärv kunde inte ha förutsetts i juli 1999.

4.5 Missbruk av det stöd på 54 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro) som godkändes 1997 (åtgärd E7)

4.5.1 Beskrivning av åtgärden

- (147) Utöver beslut N 401/97, i vilket kommissionen godkände investeringsstödet, antog kommissionen den 15 juli 1997 beslut C 10/94. Kommissionen avslutade genom detta beslut förfarandet enligt artikel 88.2, genom att enligt förordning (EG) nr 1013/97 godkänna en skuldavskrivning på 54 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro), vilket motsvarar skulderna för varvets civila verksamhet. Den parallella avskrivningen av skulderna för varvets militära verksamhet har inte bedömts enligt reglerna om statligt stöd.

4.5.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (148) I utvidgningsbeslutet uttryckte kommissionen misstankar om att två av villkoren i beslut C 10/94 har överträtts. För det första skulle skuldavskrivningen endast beviljas om omstruktureringsplanen genomfördes, i vilken investeringsplanen var en av de två pelarna. Som kommissionen förklarade i inledningsbeslutet (se beskrivningen av åtgärd P1) betvivlar den att investeringsplanen har genomförts på ett korrekt sätt. För det andra är det enligt beslut C 10/94 förbjudet att bevilja ytterligare driftsstöd för omstrukturering. Kommissionen konstaterar att de olika åtgärderna i utvidgningsbeslutet tycks utgöra ytterligare omstruktureringsstöd. Det förefaller därför som om detta villkor har överträtts.

4.5.3 Synpunkter från berörda parter

- (149) Elefsis påstår att den överträdelse av två villkor som anförs i inledningsbeslutet ger anledning att konstatera att stödet missbrukades. Elefsis påstår dessutom att privatiseringen 1995 inte var någon riktig privatisering. De anställda löpte till exempel aldrig någon finansiell risk som aktieägare, eftersom de endast betalade en liten del av vad de borde ha betalat och eftersom staten betalade tillbaka hela det belopp som de faktiskt betalade vid privatiseringen 2001–2002. Kommissionen borde betrakta avsaknaden av en faktisk privatisering, som var ett villkor för avskrivningen, som en ytterligare överträdelse av beslut C 10/94.

4.5.4 Kommentarer från Grekland

- (150) Grekland och HSY⁽⁹²⁾ påstår i sina kommentarer till utvidgningsbeslutet att förbudet mot ytterligare omstruk-

tureringsstöd bara innebär att eventuellt nytt stöd blir olagligt. Om förbudet bryts innebär det inte att det stöd som godkännts genom beslut C 10/94 blir oförenligt med den gemensamma marknaden. Dessutom betonar Grekland att det enligt beslutet är förbjudet med ytterligare "driftsstöd" (såsom det definieras i artikel 5 i rådets direktiv 90/684/EEG) till omstrukturering. Grekland bestrider därför att landet inte hade rätt att bevilja omstruktureringsstöd till HSY efter 1997.

- (151) När det gäller investeringsplanen menar Grekland och HSY att beslut C 10/94 inte innehöll något villkor när det gäller investeringsplanens genomförande. Beslutet kunde vidare inte ha innehållit något sådant villkor eftersom direktiv 90/684/EEG och förordning (EG) nr 1013/97, som utgjorde rättslig grund för beslutet, inte innehöll något sådant villkor. Det enda villkoret var att HSY delvis skulle privatiseras och att man skulle lämna in (dvs. inte genomföra) en investeringsplan.

4.5.5 Bedömning

4.5.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (152) Artikel 296 är inte tillämplig på denna åtgärd eftersom den endast handlar om avskrivning av skulder i samband med varvets civila verksamhet. Dessutom baserades beslut C 10/94 på reglerna om statligt stöd och inte på artikel 296 i EG-fördraget.

4.5.5.2 Genomförandet av investeringsplanen

- (153) Kommissionen anser att genomförandet av investeringsplanen var ett villkor enligt beslut C 10/94. I näst sista stycket står det att investeringsplanen ännu inte har påbörjats men att när den har genomförts så bör den pågående omstruktureringen vara fullbordad och varvet bli lönsamt igen. I näst sista stycket erinrar kommissionen om förbudet mot ytterligare omstruktureringsstöd. Slutligen står det i sista stycket att kommissionen mot bakgrund av ovanstående har beslutat att avsluta förfarandet enligt artikel 93.2 genom att bevilja stödet på de villkor som anges i skrivelsen. Det står vidare att kommissionen kan kräva att stödet dras in och/eller återbetalas om den anser att något av dessa villkor inte har uppfyllts. Kommissionen använde sig av ordet "villkor" i plural, vilket tyder på att det fanns åtminstone ett villkor till utöver förbudet mot ytterligare omstruktureringsstöd. Mot bakgrund av beslutets struktur och innehåll kan slutsatsen

dras att genomförandet av investeringsplanen var ett villkor. Kommissionen har vid analysen av åtgärd P1 redan gjort en detaljerad bedömning av genomförandet av investeringsstödet. Kommissionen drar slutsatsen att HSY inte har genomfört investeringsplanen inom rimlig tid. Den 31 december 2001 – efter att tidsfristen för att fullborda investeringsplanen hade förlängts en gång – hade HSY bara genomfört 63 procent av planen. Kommissionen drar därför slutsatsen att detta villkor inte har uppfyllts.

- (154) Grekland påstår att genomförandet av investeringsplanen inte är något villkor i förordning (EG) nr 1013/97 som utgör rättslig grund för beslut C 10/1994. Kommissionen erinrar om att stödet godkändes genom beslut C 10/1994. Därför måste villkoren i det senare beslutet uppfyllas. Om Grekland ansåg att villkoren i beslut C 10/1994 inte var förenliga med villkoren i förordning (EG) nr 1013/97 borde man ha bestridit beslut C 10/94. Det gjorde man emellertid inte inom den tidsram som fastställs i artikel 230 i EG-fördraget. Kommissionen erinrar dessutom om att förordning (EG) nr 1013/97 endast är en ändring av rådets direktiv 90/684/EEG och syftar till att öka det stödbelopp som kan beviljas till tre grupper av varv. När det gäller HSY står det i förordning (EG) nr 1013/97 att "[a]lla andra bestämmelser i direktiv 90/684/EEG skall vara tillämpliga på detta varv". Kommissionen erinrar om att det enligt direktiv 90/684/EEG är tillåtet med stöd till grekiska varv "om det beviljas med hänsyn till finansiell omstrukturering av varv genom ett systematiskt och specifikt omstruktureringprogram kopplat till avyttring av varvet genom försäljning". Detta innebär att rådet inte kunde ha nöjt sig med att Grekland bara lämnade in en omstruktureringsplan utan att planen verkligen behövde genomföras. Hur kan stöd beviljas "genom ett systematiskt och specifikt omstruktureringprogram" om programmet inte genomförs?

- (155) Eftersom villkoren inte har uppfyllts har stödet missbrukats och måste återbetalas i enlighet med sista stycket i beslut C 10/94.

4.5.5.3 Förbud mot ytterligare driftsstöd för omstrukturering

- (156) I näst sista stycket i beslut C 10/94 noterar kommissionen att rådet antog förordning (EG) nr 1013/97 på vill-

koret att det inte skulle beviljas något ytterligare stöd till omstrukturering av de varv som omfattades av förordningen. Kommissionen noterar att det därför inte kan beviljas något sådant omstruktureringssöd till varvet i framtiden. Parterna i förfarandet är oeniga om hur detta villkor ska tolkas. Enligt Grekland och HSY innebär det att allt driftsstöd för omstrukturering som beviljas efter det att beslutet har antagits automatiskt är oförenligt med den gemensamma marknaden och bör återbetalas. Enligt Elefsis innebär villkoret att allt driftsstöd för omstrukturering som beviljas efter det att beslutet har antagits utgör missbruk av det stöd som beviljats genom beslut C 10/94 och därför bör återbetalas, tillsammans med ytterligare driftsstöd för omstrukturering.

- (157) Kommissionen konstaterar att syftet med att förbjuda ytterligare driftsstöd för omstrukturering är att undvika att det sammanlagda stödet överstiger den stödnivå som anges i beslutet. Kommissionen anser att detta syfte kan uppfyllas genom att återkräva allt ytterligare driftsstöd som beviljas efter antagandet av beslut C 10/94. Genom att återkräva det ytterligare stödet återställer man förhållandena till ursprungsläget och undviker att det sammanlagda stödet överstiger den nivå som anges i beslut C 10/1994. Kommissionen drar därför slutsatsen att beviljandet av ytterligare driftsstöd för omstrukturering efter antagandet av beslut C 10/94 inte medför någon skyldighet att återbetala det stöd som godkänts genom beslut C 10/94 så länge det ytterligare stödet faktiskt återbetalas.

- (158) Kommissionen konstaterar att det för att avgöra om det stöd som godkändes genom beslut C 10/94 ska återbetalas inte är nödvändigt att avgöra vilka av de stödåtgärder som olovligen genomförts efter antagandet av beslut C 10/94 som utgör driftsstöd för omstrukturering. Kommissionen kommer i detta beslut att dra slutsatsen att alla de stödåtgärder som olovligen genomförts efter antagandet av beslut C 10/94 ska återbetalas. Därför måste alla åtgärder som potentiellt skulle kunna räknas som ytterligare driftsstöd för omstrukturering återbetalas. Återbetalningen kommer att medföra att förhållandena återställs till ursprungsläget, och därmed undviks en potentiell ackumulering av omstruktureringssöd. Målet med villkoret i beslut C 10/94 kommer därför att uppfyllas.

4.5.5.4 Utebliven betalning av köpeskillingen

(159) Under den mer djuplodande analys av fallet som ägde rum under granskningsförfarandet upptäckte kommissionen ytterligare en överträdelse av beslut C 10/94: Under hela den period då de anställda – som innehavare av 49 procent av aktierna i HSY – deltog i förvaltningen av HSY betalade de aldrig den köpeskillning som de skulle ha betalat enligt avtalet om en partiell privatisering från september 1995.

(160) För att förstå överträdelsen av beslut C 10/94 är det nödvändigt att först analysera detta beslut och de rättssaker som det bygger på.

(161) I ingressen i direktiv 90/684/EEG står följande: "På kort sikt är det nödvändigt att genomföra en finansiell omstrukturering av varvsindustrin i Grekland för att göra det möjligt för de statliga myndigheter som äger varvsindustrin att återskapa dess konkurrenskraft genom att sälja ut den till nya ägare." Mot bakgrund av detta står det följande i artikel 10 i direktivet: "2. Under år 1991 kan driftsstöd för nybyggnad, ombyggnad och reparation av fartyg som inte är förbunden med nya kontrakt, betraktas som förenligt med den gemensamma marknaden, om det beviljas med hänsyn till finansiell omstrukturering av varv genom ett systematiskt och specifikt omstruktureringssprogram kopplat till avyttring av varvet genom försäljning. 3. Trots vad som sägs i punkt 2 om plikten att avyttra varvet genom försäljning, skall den grekiska regeringen ha rätt att bevara ett majoritetsinnehav om 51 % i ett varv om det är berättigat av försvarsskäl." Kommissionen konstaterar att man i direktivet använder orden "sälja [...] till nya ägare" och inte "ge" till nya ägare. De nya ägarna skulle således betala ett pris för att överta ägandet av varven. Ägandet får inte ges bort gratis. Meningen "återskapa dess konkurrenskraft genom att sälja ut den till nya ägare" förklarar syftet med villkoret. Varven har under det statliga ägandet inte vidtagit de åtgärder som behövs för att återskapa deras konkurrenskraft. Därför var de i ständigt behov av statligt stöd. För att åtgärda situationen, som var oacceptabel utifrån artikel 87 i EG-fördraget, godkände rådet stöd för sista gången (dvs. stöd fick beviljas under 1991) men ålade staten att sälja varvet till nya ägare. Logiken är därför att de nya ägarna kommer att vidta de åtgärder som behövs för att återskapa konkurrenskraften så att varven inte längre ska behöva driftsstöd för omstrukturering⁽⁹³⁾.

(162) Som angavs i avsnitt 2, "Kommissionens och rådets tidigare beslut", i detta beslut fattade kommissionen i juli 1995 ett negativt beslut i ärende C 10/94, eftersom

HSY inte hade sålts i enlighet med direktiv 90/684/EEG. Grekland påstod att HSY snart skulle säljas och begärde uppskov med beslutet. Grekland presenterade sedan avtalet från september 1995 som bevis på att varvet hade sålts. På grundval av detta återkallade kommissionen sitt negativa beslut.

(163) I ingressen till förordning (EG) nr 1013/97 står följande: "Trots den grekiska regeringens ansträngningar att privatisera alla de statsägda varven före utgången av mars månad 1993 såldes Hellenic-skeppsvarvet så sent som i september 1995 till ett kooperativ bestående av varvets arbetstagare, medan staten behöll en majoritetsandel av aktierna på 51 %, av försvarspolitiska skäl. Lönsamheten för och omstruktureringen av Hellenic-skeppsvarvet kräver stöd som gör det möjligt för företaget att skriva av de skulder som har ackumulerats före den försenade privatiseringen av varvet." I artikel 1.3 i förordning (EG) nr 1013/97 står följande: "Stöd i form av en skuldbefrielse för Hellenic-skeppsvarven upp till ett belopp av 54 525 miljoner grekiska drachmer, vilket motsvarar skulder för varvets civila arbeten, den 31 december 1991 och med tillägg för upplupen ränta och dröjsmålsränta fram till och med den 31 januari 1996, kan anses förenligt med den gemensamma marknaden. Alla andra bestämmelser i direktiv 90/684/EEG skall vara tillämpliga på detta varv." Därför antogs förordning (EG) nr 1013/97 eftersom HSY behövde mer stöd för att bli lönsamt än vad som var tillåtet enligt artikel 10 i direktiv 90/684/EEG. Enligt den tidigare förordningen befriades HSY närmare bestämt från att betala ränta och dröjsmålsränta på de skulder som företaget hade den 31 december 1991 och som upplupit sedan dess. Förordning (EG) nr 1013/97 var tillämplig till och med den 31 december 1998. Kommissionen konstaterar att rådet än en gång använde orden "såldes" och "privatiseringen" i samband med HSY. Rådet godkände stödet eftersom det ansåg att ett giltigt köpeavtal hade ingåtts i september 1995, i enlighet med villkoren i direktiv 90/684/EEG. Det var med andra ord inte nödvändigt att ställa upp ett villkor om att sälja varvet, eftersom det redan fanns ett giltigt köpeavtal.

(164) Beslut C 10/94 inleds med att erinra om att det i artikel 10 i direktiv 90/684/EEG ställdes krav på att varvet måste säljas. Därefter skriver man i beslut C 10/94 att detta villkor var uppfyllt eftersom 49 procent av aktierna såldes den 18 september 1995 till ett kooperativ bestående av varvets anställda. Eftersom stödbeloppet är högre än vad som är tillåtet enligt direktiv 90/684/EEG kunde kommissionen inte ge sitt godkännande utifrån bestämmelserna i det sjunde direktivet, som därför ändrades genom förordning (EG) nr 1013/97 för att höja det stödbelopp som HSY kan få. Eftersom villkoren i den senare förordningen och villkoren i direktiv 90/684/EEG var uppfyllda godkände kommissionen stödet genom beslut C 10/94. Kommissionen konstaterar att man i beslut

C 10/94 åter använde ordet "såldes" och ansåg att avtalet mellan ETVA och de anställda om försäljningen av 49 procent av aktierna i HSY utgjorde en giltig försäljning. Kommissionen understryker att den hade mottagit en kopia av köpeavtalet innan beslut C 10/94 antogs och därför kände till dess innehåll. Kommissionen drar slutsatsen att den, när den antog beslut C 10/94, inte hade någon anledning att begära att HSY skulle säljas (dvs. att ställa upp det som ett uttryckligt villkor som skulle uppfyllas i framtiden) eftersom ett giltigt köpeavtal redan hade ingåtts i september 1995.

- (165) Kommissionen erinrar dock om att avtalet från september 1995 innehöll ovanliga bestämmelser om betalningen av köpeskillingen: de anställda skulle inte erlägga köpeskillingen på 8,1 miljarder grekiska drakmer (24 miljoner euro) direkt, utan i tretton årliga delbetalningar, efter en amorteringsfri period på två år, det vill säga från 1998 till 2010. Trots det skulle äganderätten till aktierna omedelbart övergå till de anställda. ETVA skulle hålla aktierna som pant tills de anställda hade erlagt köpeskillingen. För att finansiera betalningen av de årliga delbetalningarna till ETVA skulle HSY hålla inne en del av de anställdas månadslöner och ersättningar. Under månaderna efter september 1995 undertecknade ETVA, HSY, HSY:s arbetstagarorganisation och varje enskild anställd på HSY ett avtal (avtalet från september 1995 slöts mellan ETVA och HSY:s arbetstagarorganisation). Avtalet innebar att varje anställd gick med på att teckna ett visst antal aktier enligt villkoren i avtalet från september 1995. I avtalen upprepas också att HSY ska hålla inne en del av månadslönen samt påsk- och julersättningen för att finansiera de årliga delbetalningarna. Kommissionen har nu konstaterat att de anställda aldrig har betalat de årliga delbetalningarna.
- (166) Det innebär att de inte gjorde några delbetalningar samtidigt som de deltog i förvaltningen av varvet som ägare till 49 procent av aktierna. De första tre delbetalningarna som fastställdes i avtalet från september 1995 – som skulle ha betalats 1998, 1999 och 2000 – betalades inte. I samband med privatiseringen av HSY ingick de anställda och ETVA 2001 ett avtal som innebar att de anställda avsåg sig sitt anspråk på 49 procent av intäkterna från försäljningen av HSY:s aktier till HDW/Ferros-*taal*. I gengäld avstod ETVA sin fordran på de anställda för betalningen av köpeskillingen för 49 procent av HSY:s aktier som de anställda skulle ha betalat enligt avtalet från september 1995. Det innebär att de anställda som ägare aldrig löpte någon finansiell risk för omstrukturerings eventuella framgång eller misslyckande.
- (167) Kommissionen meddelade Grekland och HSY att de anställdas uteblivna betalning av köpeskillingen förefaller utgöra missbruk av beslut C 10/94, eftersom detta innebär att den partiella privatisering som skulle återskapa varvets konkurrenskraft aldrig genomfördes.
- (168) Grekland och HSY bestrider dessa slutsatser. De anför bland annat följande tre skäl för att avfärda kommissionens misstankar.
- (169) Det första skäl som Grekland anför är att privatiseringen är verklig och riktig. Framförallt understryker den grekiska regeringen att de anställda intog ställningen som aktieägare i enlighet med grekisk lagstiftning. Den grekiska regeringen menar att de anställda var registrerade i företagets aktieägarregister och förvärvade alla rättigheter som aktieägare, bland annat rätten att delta i och rösta på bolagsstämmorna och därmed utöva kontroll och inflytande över varvens dagliga förvaltning. Dessutom medförde förvärvet av aktier en risk att aktierna kunde förlora i värde. De anställda utövade sin teckningsrätt, enligt tillämplig lagstiftning, och deltog i aktiekapitalökningar, i proportion till sin andel av aktiekapitalet, varför privat kapital investerades i varven ⁽⁹⁴⁾.
- (170) Det andra skäl som Grekland anför är att betalningen av köpeskillingen inte var något villkor enligt beslut C 10/94, och att även om det hade varit det så ansåg kommissionen att villkoret redan var uppfyllt. Framförallt erinrar Grekland om att kommissionen i sitt beslut av den 31 oktober 1995 nämnt att den, inom ramen för det förfarande som den hade inlett, avsåg att fortsätta granska alla den grekiska regeringens åtgärder i fråga om tillämpningen av avtalet om att överlåta 49 procent av aktierna till de anställdas arbetstagarorganisation, samt avtalets innehåll, innan den fattade ett slutgiltigt beslut om att godkänna skuldavskrivningen. Efter att ha gjort detta fattade den ett slutgiltigt positivt beslut 1997 och godkände avskrivningen utan att ställa upp något villkor om privatisering. Kommissionen hade med andra ord redan 1997 granskat avtalets innehåll och kommit fram till att det var fråga om privatisering innan avskrivningen godkändes ⁽⁹⁵⁾.

(171) Det tredje skäl som Grekland anför är att ETVA har tillämpat köpeavtalet korrekt. De anställda hade svårigheter att leva upp till åtagandet att betala köpeskillingen för aktierna, eftersom de redan varit tvungna att delta i tre kapitalökningar i syfte att finansiera investeringsplanen⁽⁹⁶⁾. ETVA utfärdade inte något föreläggande för att återkräva de belopp som alla de 2 000 anställda var skyldiga, eftersom det inte fanns någon realistisk chans att lyckas med detta. I stället för att inleda komplicerade, tidskrävande, dyra och i slutändan lönlösa domstolsförfaranden för att driva in sin fordran löste ETVA in panten i de obetalda aktierna och återvann sin fordran från intäkterna från försäljningen av de anställdas aktier, eftersom nämnda intäkter täckte den aktuella skulden⁽⁹⁷⁾. Grekland påstår med andra ord att man kan se det som att man erhöll köpeskillingen, eftersom ETVA fick 100 procent av säljpriset – i stället för bara 51 procent – från HDW/Ferrostaal i samband med privatiseringen av HSY 2001–2002. Det är uppenbart att ETVA:s krav på att få köpeskillingen betald tillgodosågs genom försäljningen av de anställdas aktier. Det rör sig därmed inte om någon utebliven betalning av köpeskillingen⁽⁹⁸⁾. Det kan inte heller ifrågasättas att försäljningen av HDW/Ferrostaal utgör en verklig privatisering.

(172) Kommissionen har dragit följande slutsatser. Som tidigare nämnts kom man i beslut C 10/94 och förordning (EG) nr 1013/97 fram till att villkoret att varvet måste säljas enligt artikel 10 i direktiv 90/684/EEG var uppfyllt, eftersom aktierna hade sålts till de anställda enligt avtalet från september 1995. Som tidigare nämnts var syftet med detta villkor att överföra ägandet till ägare som, på grund av sin strävan efter att maximera värdet av sin investering, skulle vidta de åtgärder som krävs för att återskapa varvens konkurrenskraft. Här ansåg kommissionen att

avtalet från 1995 utgjorde en giltig försäljning, eftersom de anställda enligt avtalet skulle betala 24 miljoner euro för en 49-procentig andel i HSY. Tanken var att de anställda, i och med att de skulle betala detta pris, vid förvaltningen av varvet skulle vara måna om att bevara och öka värdet på sin investering⁽⁹⁹⁾. Det förefaller nu som om ETVA, som kontrollerades av staten, aldrig gjorde något allvarligt försök att få in betalningen för de delar av köpeskillingen som de anställda, enligt avtalet från september 1995, skulle ha betalat 1998, 1999 och 2000. Det fanns flera olika sätt för ETVA att få in betalningen av köpeskillingen. ETVA kontrollerade HSY, som hade juridisk rätt att dra dessa belopp från de anställdas löner och ersättningar⁽¹⁰⁰⁾. Dessutom var HSY och HSY:s arbetstagarorganisation enligt avtalet också bundna till ETVA genom de enskilda avtal som undertecknades med varje anställd månaderna efter september 1995. ETVA kunde därför stämma HSY och HSY:s arbetstagarorganisation och behövde inte stämma de enskilda anställda som de grekiska myndigheterna påstod. Kommissionen drar därför slutsatsen att de grekiska myndigheterna medvetet lät bli att begära in de årliga delbetalningarna från de anställda. Genom att göra detta visade Grekland att man inte tänkte kräva in köpeskillingen från de anställda. Detta förändrade de anställdas situation dramatiskt. I stället för att behöva betala köpeskillingen behövde de anställda inte riskera detta belopp av sina egna pengar. Det innebär att de, när de deltog i förvaltningen av varvet, var mindre måna om att bevara och öka värdet på aktierna och att återställa företagets finansiella lönsamhet (och mer måna om att bevara sin anställning och om arbetsförhållandena). Eftersom de inte betalade köpeskillingen kunde man dessutom förvänta sig att ETVA på medellång eller lång sikt skulle lösa in panten i aktierna, vilket skulle innebära att de anställda helt enkelt inte längre skulle ha kvar några aktier i varvet. Här kan kommissionen inte se hur de anställda kunde ha varit intresserade av att bevara och öka värdet av HSY och av att vidta de åtgärder som behövs för att återskapa dess konkurrenskraft. Kommissionen anser därför att det faktum att staten inte försökte få in betalningen av köpeskillingen från de anställda enligt villkoren i avtalet från september 1995 förändrade de anställdas situation dramatiskt när de deltog i förvaltningen av varvet. Eftersom ETVA inte försökte få in betalningen av köpeskillingen från de anställda utgjorde det ägarbyte om ägde rum i september 1995 därför inte någon egentlig "försäljning" som syftade till att återskapa varvets konkurrenskraft i enlighet med direktiv 90/684/EEG. Sammanfattningsvis har Grekland missbrukat beslut C 10/94 genom att inte försöka få in betalningen av köpeskillingen från de anställda. Kommissionen fattade ovannämnda beslut utifrån det berättigade antagandet att den statsägda banken ETVA skulle genomföra avtalet från september 1995, och framför allt att ETVA skulle kräva in betalningen av köpeskillingen från HSY:s anställda, i enlighet med de utförliga bestämmelserna i avtalet, och därmed se till att de nya ägarna hade ett finansiellt intresse av att stödja de åtgärder som behövs för att återskapa företagets konkurrenskraft och lönsamhet. Kommissionen kunde inte förvänta sig att Grekland, efter att självt ha presenterat avtalet från september 1995 som en försäljning av HSY, medvetet skulle avstå från att kräva in betalningen av köpeskillingen från köparen, trots att det fanns flera avtalsrättsliga och juridiska bestämmelser som gjorde det möjligt att driva in betalningen. Kommissionen anser att

ett sådant beteende är ungefär detsamma som att lämna oriktiga uppgifter till kommissionen och att missbruka stödet. Det stöd som godkändes genom beslut C 10/94 ska därför återkrävas från HSY.

- (173) Kommissionen har dragit slutsatsen att de tre skäl som Grekland och HSY anfört och som sammanfattats ovan bör avfärdas.

- (174) När det gäller det första skälet (dvs. att privatiseringen var verklig och riktig, eftersom de anställda fick överta ägandet av aktierna och motsvarande kontroll över HSY) konstaterar kommissionen att överföringen av äganderätten var ett nödvändigt men otillräckligt villkor. Beslut C 10/94 och förordning (EG) nr 1013/97 bygger på att aktierna "såldes" till de anställda i september 1995. De bygger med andra ord på hypotesen att de anställda betalar köpeskillingen i enlighet med villkoren i avtalet från september 1995. De bygger inte på att aktierna har "överförts" eller "getts" till de anställda. Som förklarades ovan är det logiskt att kommissionen och rådet anser att betalningen av köpeskillingen är avgörande, eftersom den tvingade de anställda att vara måna om värdet på aktierna och förvalta varvet därefter. Som tidigare nämnts befann de sig i en annan situation än en ägare i en marknadsekonomi, eftersom de inte betalade köpeskillingen. När det gäller Greklands påstående att förvärvet av aktierna medförde en risk att aktierna kunde förlora i värde noterar kommissionen att de anställda, även om det är obesträtt att de formellt blev ägare till aktierna, var mycket mindre bekymrade över aktiernas värdeutveckling, eftersom de inte behövde betala något högt pris (dvs. avdrag på löner och ersättningar under tolv år) för att få dem. Eftersom de anställda inte betalade köpeskillingen måste de dessutom förvänta sig att ETVA skulle lösa in sin pant i aktierna, vilket skulle innebära att de anställda förlorade äganderätten till aktierna. Slutligen, när det gäller Greklands påståenden om att de anställda deltog i aktiekapitalökningen i proportion till sin andel av aktiekapitalet, varför privat kapital investerades i varven, så ifrågasätter kommissionen inte att de anställda deltog i kapitalökningen (detta kommer att beskrivas i beskrivningen och bedömningen av åtgärd E10). Kommissionen erinrar emellertid om att deltagandet i kapitalökningen inte gav de anställda någon rätt till några nya aktier i HSY, enligt avtalet från september 1995. Kom-

missionen kan därför inte se hur detta deltagande i sig kunde få de anställda att förvalta varvet på ett sätt som bevarar eller ökar värdet på aktierna, eftersom deltagandet inte gav dem några nya aktier⁽¹⁰¹⁾. Kommissionen kan inte heller se hur detta deltagande kunde utgöra en "försäljning" av HSY, med tanke på att de anställda inte fick några ytterligare aktier i utbyte för sin investering. Kommissionen erinrar dessutom om att det totala belopp som de anställda investerade vid de tre kapitalökningarna var mycket lägre än vad de skulle ha investerat om de hade deltagit i kapitalökningarna och betalat köpeskillingen enligt villkoren i avtalet från september 1995. Kommissionen erinrar om att beslut C 10/94 och förordning (EG) nr 1013/97 byggde på hypotesen att avtalet från september 1995 skulle genomföras, dvs. att de anställda skulle betala köpeskillingen och deltagandet i kapitalökningar. Eftersom det belopp som de anställda var tvungna att investera var mycket lägre än vad kommissionen hade anledning att anta när den antog beslut C 10/94 (och än vad rådet förväntade sig när det antog rådets förordning (EG) nr 1013/97) anser kommissionen att det är otillräckligt för att få dem att vara tillräckligt måna om värdet på aktierna och om att återskapa HSY:s konkurrenskraft.

- (175) När det gäller det andra skälet som Grekland anförde (dvs. att betalningen av köpeskillingen inte var något villkor enligt beslut C 10/94, och att kommissionen, även om det hade varit det, ansåg att det redan var uppfyllt efter att ha granskat avtalet från september 1995) har kommissionen tidigare erinrat om att försäljningen av varvet var ett villkor i direktiv 90/684/EEG och förklarat skälet till detta villkor. Kommissionen har också redan förklarat att den fattade ett negativt beslut i juli 1995 eftersom varvet inte hade sålts. För Grekland var det därför uppenbart att kommissionen inte skulle nöja sig med att bara överföra äganderätten till de anställda, och enda skälet till att kommissionen till slut godtog avtalet från september 1995 var att det rörde sig om en verklig försäljning, dvs. att de anställda skulle betala en väsentlig köpeskillning och därmed ha ett verkligt finansiellt intresse av att återskapa företagets konkurrenskraft. Kommissionen erinrar också om att förordning (EG) nr 1013/97 bara medförde en ändring av direktiv 90/684/EEG i fråga om hur mycket HSY kunde få i driftsstöd för omstrukturering. Eftersom avtalet från september 1995 redan hade lämnats in till kommissionen och rådet då förordning (EG) nr 1013/97 och beslut C 10/94 antogs fanns det ingen anledning att upprepa villkoret om att varvet måste säljas i dessa rättsakter. I dessa erinrar man bara om att aktierna i HSY "såldes". På grundval av detta drar man i beslut C 10/94 slutsatsen att villkoren i artikel 10 i direktivet är uppfyllda. Kommissionen tar i sin bedömning i beslut C 10/94 (och

rådet i förordning (EG) nr 1013/97) med andra ord hänsyn till avtalet från september 1995, som Grekland presenterade som en försäljning, och som framför allt innebär att de anställda har en avtalsrättslig skyldighet att betala 24 miljoner euro till ETVA för köpet av 49 procent av HSY och som innehåller exakta anvisningar om hur köpeskillingen skulle erhållas från de anställda och betalas till ETVA. Eftersom parternas skyldigheter och rättigheter var noga reglerade i ett avtal, eftersom Grekland självt presenterade avtalet som en försäljning av HSY och eftersom den grekiska regeringen själv hade antagit en lag som innebär att de anställda var skyldiga att betala köpeskillingen till ETVA (se fotnot 100), hade kommissionen ingen anledning att tvivla på att staten skulle genomföra avtalet på ett korrekt sätt. Kommissionen kunde framför allt inte räkna med att staten själv medvetet skulle avstå från att kräva in köpeskillingen från köparen. Kommissionen hade rätt att tro att HSY hade sålts och behövde inte upprepa att HSY måste säljas.

- (176) När det gäller det tredje skälet som Grekland anförde för att skingra kommissionens misstankar (dvs. att avtalet från september 1995 genomförts korrekt) konstaterar kommissionen att det i avtalet från 1995 tydligt angavs hur köpeskillingen skulle betalas. De årliga delbetalningarna skulle betalas från och med 1998 och skulle finansieras genom att hålla inne en del av jul- och påsksåttningen samt en del av månadslönen. Eftersom de anställda hade gått med på ett avdrag på deras framtida löner och ersättningar behövde ETVA inte kräva in köpeskillingen från varje enskild anställd. HSY kunde direkt hålla inne en del av de anställdas månadslön. Under dessa förhållanden kan kommissionen inte se hur den uteblivna betalningen av de årliga delbetalningarna kan motiveras av att de anställda hade svårigheter att leva upp till åtagandet att betala köpeskillingen för aktierna. ETVA behövde bara se till att HSY höll inne respektive belopp från löner och ersättningar. ETVA, som majoritetsägare, kontrollerade HSY. HSY skulle dessutom hålla inne beloppen enligt villkoren i de avtal som ingåtts mellan ETVA, HSY, HSY:s arbetstagarorganisation och varje enskild anställd på HSY. ETVA kunde därför ha stämt HSY direkt om företaget inte agerade enligt villkoren i avtalet⁽¹⁰²⁾. Kommissionen drar därför slutsatsen att ETVA, som kontrollerades av staten, inte försökte få in betalningen av köpeskillingen som företaget skulle ha gjort enligt bestämmelserna i köpeavtalet från september 1995. Som tidigare har förklarats utgör detta missbruk av beslut C 10/94, eftersom kommissionen hade all anledning att anta att avtalet genomförts korrekt. Kommissionen noterar dessutom att det stöd som godkänts genom beslut C 10/94 ändå måste återbetalas, även om Greklands påstående att ETVA inte kunde få in köpeskillingen från de anställda är sant. Om påståendet faktiskt är sant så innebär det att Grekland meddelade kommis-

sionen om ett köpeavtal som redan från början inte kunde genomföras (dvs. staten kan inte driva in köpeskillingen från köparen)⁽¹⁰³⁾. Kommissionen bör i så fall anse att beslut C 10/94 bygger på vilseledande information från Grekland och bör därför återkalla det.

- (177) När det gäller det tredje skälet som Grekland anförde avfärdar kommissionen också påståendet att inlösningsen av panten i de obetalda aktierna och försäljningen av dessa i samband med privatiseringen 2001–2002 ungefär är att likställa med att få betalning från de anställda enligt avtalet från september 1995. Eftersom ETVA inte försökte få in betalningen av köpeskillingen från de anställda räknade de för det första inte med att faktiskt behöva investera motsvarande belopp och riskerade därför inte att förlora pengarna om värdet på aktierna sjönk. Som tidigare förklarats strider detta mot beslut C 10/94, i vilket kommissionen förutsatte att HSY hade "sålts", dvs. att en privat investerare hade riskerat ett bestämt och stort belopp egna pengar genom att teckna aktier i HSY och därför skulle förvalta varvet med målsättningen att maximera värdet av sitt innehav. För det andra är de likvida medel som ETVA – och därmed staten – mottagit något helt annat. Genom att lösa in panten i aktierna stod ETVA för 100 procent av risken för värdet av HSY (och därmed återställdes den partiella privatiseringen). ETVA fick dessutom bara 6,1 miljoner euro vid försäljningen av 100 procent av aktierna i HSY till HDW/Ferrostaal. Det innebär att ETVA endast fick 3 miljoner euro från försäljningen av sin 49-procentiga andel. Detta är mycket mindre än vad ETVA skulle ha fått av de anställda enligt villkoren i avtalet från september 1995, nämligen 24 miljoner euro i årliga delbetalningar från december 1998 till december 2010.
- (178) Slutligen bestrider kommissionen inte påståendet att HDW/Ferrostaals förvärv av 100 procent av HSY utgjorde en verklig privatisering. Den erinrar emellertid om att stöd enligt artikel 10 i direktiv 90/684/EEG endast fick ges i samband med en försäljning av varvet. På samma sätt godkändes stöd enligt förordning (EG) nr 1013/97 och beslut C 10/94 eftersom varvet precis hade "sålts". Därför måste stödet beviljas i samband med försäljningen av varvet. Stöd fick inte beviljas för en försäljning som skulle äga rum flera år senare. Det faktum att HSY faktiskt privatiserades genom försäljningen till HDW/Ferrostaal förändrar därför inte slutsatsen att beslut C 10/94 har missbrukats. Kommissionen

erinrar också om att både direktiv 90/684/EEG och förordning (EG) nr 1013/97 hade upphört att gälla flera år före försäljningen till HDW/Ferrostaal. HSY skulle därför inte ha kunnat få det stöd som godkänts genom beslut C 10/94 i samband med privatiseringen 2001–2002.

- (179) Kommissionen drar slutsatsen att inga av de skäl som Grekland anför kan få den att ändra den tidigare slutsatsen att det statligt kontrollerade ETVA har missbrukat beslut C 10/94 genom att inte försöka få in betalningen av köpeskillingen från de anställda. Detta utgör därför ett andra missbruk – utöver det bristande genomförandet av investeringsplanen – av beslut C 10/94 och ett andra skäl till att återkräva det stöd som godkänts genom beslutet.

4.5.5.5 Motivering av kommissionens val av förfarande

- (180) I utvidgningsbeslutet uttryckte kommissionen misstankar om att de anställda inte betalade köpeskillingen för sin 49-procentiga andel i HSY. Denna misstanke väcktes dock i samband med bedömningen av åtgärd E10 (kallad åtgärd 10 i utvidgningsbeslutet). Misstanken väcktes inte i samband med bedömningen av åtgärd E7 (kallad åtgärd 7 i utvidgningsbeslutet). Följaktligen står det ingenting i utvidgningsbeslutet om att den uteblivna betalningen av köpeskillingen skulle kunna utgöra missbruk av beslut C 10/94. Det föranleder frågan om huruvida kommissionen enligt artikel 6 i förordning (EG) nr 659/1999 borde ha antagit ett nytt beslut och för andra gången utvidgat det formella granskningsförfarandet för att ifrågasätta denna punkt. Grekland påstår att det är så ⁽¹⁰⁴⁾.

- (181) Kommissionen anser inte att den behövde utvidga granskningsförfarandet en andra gång i det här fallet. För det första uttrycktes misstankarna kring själva sakförhållandet (dvs. huruvida de anställda hade betalt köpeskillingen) som sagt i utvidgningsbeslutet, vilket gav parterna möjlighet att kommentera det. För det andra, när det gäller det juridiska resonemanget att detta sakförhållande kunde utgöra missbruk av åtgärd E7, kom kommissionen inte fram till denna slutsats förrän i samband med den djuplodande analys av alla sakförhållanden och lagar som ägde rum i samband med det formella granskningsförfarandet. I ett sådant omfattande och komplicerat ärende, som handlar om åtgärder som är så mycket som tio år gamla, kommer granskningsförfarandet nästan au-

tomatiskt att innebära att kommissionen kan förfina sin analys, eftersom det leder till bättre kunskap om sakförhållanden och juridiska frågor. För det tredje har Grekland länge lämnat vilseledande information om de anställdas betalning av köpeskillingen. Så sent som i sitt svar på utvidgningsbeslutet påstod Grekland och HSY att de anställda hade börjat betala köpeskillingen 1998 som planerat enligt avtalet från september 1995 ⁽¹⁰⁵⁾. Kommissionen samlade i samband med granskningsförfarandet bevis för att det inte var så. Den bad därför Grekland och HSY att lämna in hållbara bevis för sina påståenden ⁽¹⁰⁶⁾. Slutligen erkände HSY och Grekland att de anställda inte betalade de årliga delbetalningarna i enlighet med avtalet från september 1995. Kommissionen kunde, efter att slutligen ha klarlagt sakförhållandena i ärendet, bedöma om det förekommit missbruk av tidigare beslut.

- (182) Kommissionen betonar också att den, för att ge Grekland och HSY möjlighet att effektivt delta i förfarandet och för att försäkra sig om att svarandens rättigheter hade iakttagits, gav Grekland och HSY (dvs. de enda parter som hade lämnat synpunkter på åtgärd E10, bortsett från Elefsis som emellertid redan förklarat att man ansåg att kommissionen borde återkräva det stöd som godkänts genom beslut C 10/94, eftersom köpeskillingen inte betalats) möjlighet att lämna synpunkter på kommissionens bedömning att den uteblivna betalningen kunde anses utgöra missbruk av beslut C 10/94 ⁽¹⁰⁷⁾. Både Grekland och HSY lämnade omfattande synpunkter ⁽¹⁰⁸⁾.

4.6 Missbruk av det nedläggningsstöd på 29,5 miljoner euro som godkändes 2002 (åtgärd E8)

4.6.1 Beskrivning av åtgärden

- (183) Den 5 juni 2002 godkändes genom beslut N 513/01 stöd på 29,5 miljoner euro för att uppmuntra en del av HSY:s anställda att frivilligt lämna varvet. Kommissionen konstaterade att stödet på 29,5 miljoner euro utgjorde nedläggningsstöd som var förenligt med den gemensamma marknaden i den mening som avses i artikel 4 i förordning (EG) nr 1540/98 och ansåg att en begränsning av varvets årliga kapacitet för fartygsreparationer till 420 000 direkta arbetstimmar, inklusive underleverantörer, utgjorde en giltig kapacitetsminskning.

4.6.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (184) I utvidgningsbeslutet uttryckte kommissionen misstankar om att denna begränsning inte hade iakttagits. Skyldigheten att två gånger om året lämna rapporter uppfylldes inte. Dessutom lämnade de grekiska myndigheterna vilseledande siffror när de ombads lämna relevanta uppgifter.

4.6.3 Synpunkter från berörda parter

- (185) Enligt Elefsis är HSY:s omsättning och antalet fartyg som varje år repareras på varvet så höga att de inte är förenliga med begränsningen på 420 000 timmar.

4.6.4 Kommentarer från Grekland

- (186) Enligt Grekland och HSY använder sig varvet flitigt av underleverantörer. Dessa måste indelas i två kategorier. För det första "underleverantörer som anlitats av HSY".

Dessa väljs och betalas av HSY. För det andra "tredje parts underleverantörer". De senare väljs av fartygsägaren. Fartygsägaren väljer dem och diskuterar priset direkt med dem. Tredje parts underleverantörer betalar en avgift till HSY för att använda varvets anläggningar. Enligt Grekland är det endast den första kategorin som måste följa begränsningen i beslut N 513/01. HSY vet emellertid inte hur många timmar som dessa "underleverantörer som anlitats av HSY" arbetar, eftersom de betalas utifrån ett fast pris. Grekland föreslår därför en metod för att uppskatta antalet arbetade timmar. Först tar man summan av de priser som underleverantörerna får betalt enligt avtalet, minus 15 procent (som utgör vinstmarginalen) och ytterligare 20 procent⁽¹⁰⁹⁾ (som utgör indirekt produktiva arbetstimmar). Det belopp som man då får fram ska sedan delas med de årliga kostnaderna per arbetstimme enligt HSY:s officiella bokföring⁽¹¹⁰⁾. Med den här metoden kommer Grekland fram till att det totala antal timmar ligger under 420 000 varje år från 2002 till 2006. Grekland drar därmed slutsatsen att begränsningen har följts. Metoden sammanfattas i följande tabell.

	1.1.2002 –31.12.2002	1.1.2003 –30.9.2003	1.10.2003 –30.9.2004	1.10.2004 –30.9.2005	1.10.2005 –31.8.2006
A. Direkt produktiva arbetstimmar för HSY:s anställda	51 995	42 155	[...] (*)	(...)	(...)
B. Pris som betalas till underleverantörer som anlitats av HSY (i euro)	3 798 728	16 471 322	(...)	(...)	[...] (t.o.m. 30.6.2006)
C. = B efter avdrag för vinstmarginal (15 %) och indirekt arbete (20 %)	2 469 173	10 179 134	(...)	(...)	(...)
D. Pris per timme (i euro) för HSY:s anställda	25,97	27,49	(...)	(...)	(...)
E. Uppskattning av direkt produktiva arbetstimmar för anställda till underleverantörer som anställts av HSY (= C delat med D)	95 077	370 284	(...)	(...)	(...)
F. Totalt antal direkt produktiva arbetstimmar enligt beslut N 513/01 (= A + E)	147 073	412 440	(...)	(...)	(...)

(*) Information som omfattas av tystnadsplikt.

4.6.5 Bedömning

4.6.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (187) När det gäller frågan om huruvida artikel 296 är tillämplig på denna åtgärd erinrar kommissionen om att

man redan i beslut N 513/01 skilde mellan den civila och den militära verksamheten och ansåg att 25 procent av det statliga stödet omfattades av reglerna om statligt stöd. Hela stödet på 29,5 miljoner euro var därför avsett för HSY:s civila verksamhet och kan bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4.6.5.2 Missbruk av stödet

- (188) Kommissionen har dragit slutsatsen att var och en av följande faktorer var för sig är tillräcklig för att man ska kunna konstatera att begränsningen i godkännandebeslutet inte har iakttagits och att stödet därför har missbrukats.
- (189) För det första var HSY tvunget att inrätta en mekanism för att exakt beräkna antalet timmar, eftersom stödet var föremål för en begränsning av antalet arbetstimmar. HSY har missbrukat beslut N 513/01, eftersom man inte har inrättat någon mekanism för att exakt beräkna underleverantörernas arbetstimmar och därmed förhindrat en exakt beräkning av varvets arbetstimmar. Detta gäller särskilt eftersom Grekland självt föreslagit att man skulle använda antalet arbetstimmar för att bevisa att HSY minskade sin produktionskapacitet.
- (190) För det andra bestrider kommissionen Greklands påstående om att "tredje parts underleverantörer" inte omfattas av begränsningen av antalet timmar. Grekland påstår att man inte har något avtalsförhållande med dem bortsett från uthyrningen av anläggningarna. För det första anser kommissionen att det vore enkelt att kringgå begränsningen om man godtog detta resonemang. HSY skulle i stället för att underteckna avtal med underleverantörerna be fartygsägarna att underteckna dem så att det inte fanns något avtal mellan HSY och underleverantörerna. För det andra är syftet med begränsningen att begränsa verksamheten på varvet. När det i beslut N 513/01 står att begränsningen omfattar "underleverantörstjänster" så är det därför naturligt att den omfattar både HSY:s underleverantörer och fartygsägarnas underleverantörer som arbetar på varvet. För det tredje erkände Grekland, när kommissionen ställt ingående frågor⁽¹¹⁾, att HSY sköter betalningen till vissa av "tredje parts underleverantörer" på följande sätt: De senare kommer överens med fartygsägaren om vilka uppgifter som ska utföras och till vilket pris men sedan betalar fartygsägaren HSY, som i sin tur överför pengarna till underleverantörerna. I dessa fall finns det ett avtalsförhållande mellan HSY och underleverantörerna, och de belopp som fartygsägarna betalar för underleverantörernas arbete dyker upp som en intäkt i HSY:s resultaträkning (dvs. de ingår i HSY:s försäljning/omsättning). Det står därför utom tvivel att åtminstone dessa avtal med "tredje parts underleverantörer" omfattas av begränsningen. Grekland har varken beräknat eller meddelat kommissionen hur många arbetstimmar som "tredje parts underleverantörer" har utfört. Detta utgör ytterligare en överträdelse av beslut N 513/01. Kommissionen konstaterar att omsättningen för HSY:s reparationsverksamhet har ökat kraftigt sedan 2002. Denna utveckling återspeglas emellertid inte alls i det antal arbetstimmar som Grekland har meddelat. Det är därför troligt att antalet arbetstimmar som utförs av tredje parts underleverantörer och som betalas av HSY har ökat markant. Eftersom HSY, enligt de siffror som Grekland har uppgett, låg precis under gränsen på 420 000 timmar 2003, drar kommissionen slutsatsen att det, om tredje parts underleverantörer som betalas av HSY räknas in i HSY:s totala antal arbetstimmar, är rimligt att anta att denna gräns har överskridits under åren därefter.
- (191) För det tredje har begränsningen inte respekterats, även om kommissionen skulle godta (vilket den inte gör) att "tredje parts underleverantörer" inte omfattas av begränsningen av antalet timmar enligt beslut N 513/01 och att antalet arbetstimmar som "underleverantörer som anlitas av HSY" har utfört kan beräknas genom att dela de belopp som betalats till dem med arbetskostnaden per timme. De årliga kostnaderna per arbetstimme enligt HSY:s officiella bokföring som Grekland använder är ett olämpligt sätt att beräkna timkostnaden för en arbetstagare som arbetar för en underleverantör. De varierande uppgifterna (de varierar till exempel från 27 euro till [...] euro nästa år) visar att de årliga kostnaderna per arbetstimme enligt HSY:s officiella bokföring inte visar hur mycket en arbetstagare kostar per timme⁽¹²⁾. Bruttolönen per timme i en bransch varierar aldrig på ett sådant sätt: den ökar stadigt med tiden men fördubblas aldrig från ett år till ett annat. Dessutom använder varven underleverantörer just för att det är billigare än att själva anställa fler personer. Därför överskattar man kostnaderna per arbetstimme för underleverantörernas anställda när man använder de årliga kostnaderna per arbetstimme enligt HSY:s officiella bokföring. Detta har bekräftats av den konsult som kommissionen har anlitat. När man använder en rimligare uppskattning av kostnaderna per timme så ökar underleverantörernas arbetstimmar väsentligt⁽¹³⁾ och överstiger därmed begränsningen på 420 000 timmar 2003 och 2005.
- (192) För det fjärde har 2003 bara nio månader enligt den metod som Grekland föreslår, dvs. till och med september 2003. Grekland påstår att från och med då började räkenskapsåret att löpa från oktober till oktober. Det kan inte accepteras att ett årligt tak tillämpas på bara nio månaders verksamhet. Kommissionen bad Grekland att lämna uppgifter om verksamheten under de tre sista månaderna 2003, men Grekland har inte lämnat de begärda uppgifterna⁽¹⁴⁾. Om verksamheten under de tre sista månaderna av kalenderåret 2003 uppskattas som en fjärdedel av verksamheten under verksamhetsåret 2004 är det uppenbart att begränsningen av antalet arbetstimmar har överskridits.

- (193) Eftersom det finns flera oberoende skäl att anta att missbruk föreligger drar kommissionen slutsatsen att stödet måste återkrävas.

4.7 Kapitaltillskott på 8,72 miljarder grekiska drakmer (25,6 miljoner euro) från den grekiska staten eller från ETVA 1996–1997 (åtgärd E9)

4.7.1 Beskrivning av åtgärden

- (194) Åren 1996–1997 gjorde ETVA ett kapitaltillskott på 8,72 miljarder grekiska drakmer (25,6 miljoner euro) till HSY.

4.7.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (195) Utvidgningsbeslutet väcker tvivel om huruvida kapitaltillskottet är förenligt med beteendet hos en investerare i en marknadsekonomi. För det första noterar kommissionen att Grekland har lämnat in motsägelsefulla skrivelser och först uppgett att staten beviljat beloppet för att kompensera för personalnedskärningarna med 1 000 anställda och därefter motsagt denna förklaring och påstått att ETVA legat bakom kapitaltillskottet. För det andra konstaterar kommissionen att de anställda, som ägde 49 procent av aktierna, inte deltog i kapitalökningen. Dessutom är det överraskande att ETVA:s kapitaltillskott inte ökade dess aktieinnehav i HSY.
- (196) Kommissionen menade också att det är tveksamt om åtgärden, om den konstaterades utgöra stöd, skulle kunna utgöra stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden.

4.7.3 Synpunkter från berörda parter

- (197) Elefsis menar att de anställda ägde 49 procent av aktierna i HSY 1996. Om ETVA gjorde ett kapitaltillskott utan att de anställda deltog i proportion till sin andel borde ETVA:s andel ha ökat till över 51 procent, vilket var förbjudet enligt lag och faktiskt inte ägde rum. Detta innebär att ETVA inte fick några nya aktier i utbyte för detta kapitaltillskott. Ett sådant scenario skulle inte ha varit godtagbart för en privat investerare.

4.7.4 Kommentarer från Grekland

- (198) Grekland bekräftar att ETVA gjorde ett kapitaltillskott på 8,72 miljarder grekiska drakmer (25,6 miljoner euro) 1996–1997 och erhöll ett motsvarande belopp av staten. Grekland påstår att staten agerade som en investerare i

en marknadsekonomi, eftersom personalnedskärningarna, som finansierades genom kapitaltillskottet, väsentligt ökade varvets effektivitet och framtida lönsamhet. HSY förklarar att de tillskjutna beloppen inte ledde till att det emitterades några nya aktier och formellt sett inte utgjorde något kapitaltillskott. Det förklarar varför statens aktieinnehav inte ökade till över 51 procent. Om kommissionen ändå skulle anse att åtgärden utgör stöd så anser Grekland att det är nedläggningsstöd som är förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 7 i direktiv 90/684/EEG.

4.7.5 Bedömning

4.7.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (199) Åtgärden finansierade hela varvets verksamhet och var inte öronmärkt enbart för den civila verksamheten. Eftersom, vilket konstaterades i avsnitt 3.3 i detta beslut, 75 procent av varvets verksamhet är militär verksamhet och Grekland åberopar artikel 296 i EG-fördraget kan endast 25 procent av åtgärden (2,18 miljarder grekiska drakmer (6,4 miljoner euro)) bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4.7.5.2 Förekomsten av stöd

- (200) Kommissionen konstaterar att staten, via ETVA, gav HSY pengar utan att få några nya aktier, samtidigt som den bara ägde 51 procent av HSY. En investerare i en marknadsekonomi skulle inte ge de andra aktieägarna någon sådan gåva. Den skulle ha begärt nya aktier eller att de andra aktieägarna gjorde ett kapitaltillskott i proportion till sitt aktieinnehav. Därför skulle en privat investerare i liknande omständigheter inte ha gjort detta kapitaltillskott.

- (201) Eftersom staten tillsköt medel till HSY som HSY inte skulle ha fått på marknaden medförde åtgärden en selektiv fördel för HSY. Åtgärden utgör därför stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.7.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (202) När det gäller stödets förenlighet med den gemensamma marknaden konstaterar kommissionen att det är en obestridt omständighet att HSY:s personal minskade från 3 022 personer 1995 till 1 977 personer 1997. Personalnedskärningen rapporterades också i de två beslut som antogs den 15 juli 1997 (besluten C 10/94 och N 401/97) eftersom den utgjorde en av pelarna i omstruktureringsplanen. Genom beslut N 401/97 godkändes investeringsstöd som, enligt direktiv 90/684/EEG, bara kan

anses förenligt med den gemensamma marknaden om det är "kopplat till en omstruktureringsplan som innebär en minskning av den totala kapaciteten för fartygsreparationer" och "inte inbegriper några ökning av varvets fartygsbyggnadskapacitet". Enligt beslut N 401/97 har varvets kapacitet för fartygsreparationer minskat i motsvarande omfattning som antalet anställda, vilket inte går att kompensera med den planerade produktivitetsökningen och en minskning av dockningskapaciteten för kommersiella fartyg. Enligt beslutet har kapaciteten för nybyggnad av fartyg också minskat något. Eftersom kommissionen i beslut N 401/97 själv erkände att personalnedskärningen i kombination med de andra åtgärder som Grekland föreslagit skulle leda till en minskning av kapaciteten för nybyggnad och reparationer av fartyg, menar kommissionen att kapaciteten minskat i enlighet med artikel 7 i direktiv 90/684/EEG. När det gäller stödbelopp och stödnivå konstaterar kommissionen att stödet uppgick till 25,6 miljoner euro för att minska personalen med 1 000 personer. År 2002, endast sex år senare, konstaterade kommissionen att ett fyra gånger större belopp för en mindre omfattande personalnedskärning var förenligt med den gemensamma marknaden. Kommissio-

nen anser därför att stödbeloppet och stödnivån är berättigade. Sammanfattningsvis anser kommissionen att villkoren i artikel 7 i direktiv 90/684/EEG var uppfyllda och konstaterar därför att stödet är förenligt med den gemensamma marknaden.

4.8 Kapitalökning 1998–2000 för att finansiera investeringsplanen (åtgärd E10)

4.8.1 Beskrivning av åtgärden

- (203) Enligt planerna i beslut N 401/97 ägde tre kapitalökningar rum 1998, 1999 och 2000 till ett totalt belopp på 2,98 miljarder grekiska drakmer (8,7 miljoner euro) för att finansiera en del av HSY:s investeringsplan. De finansierades av ETVA:s och HSY:s anställda i proportion till deras aktieinnehav i HSY.

(miljoner GRD (miljoner EUR))

	Totalt	ETVA:s bidrag (51 %)	De anställdas bidrag (49 %)
Den 20 maj 1998	1 569 (4,6)	800 (2,3)	769 (2,3)
Den 24 juni 1999	630 (1,8)	321 (0,9)	309 (0,9)
Den 22 maj 2000	780 (2,3)	397 (1,2)	382 (1,1)

- (204) År 2001 betalade den grekiska staten de anställda ett belopp som motsvarade deras bidrag till de tre kapitalökningarna (se skäl 33 i detta beslut, i vilket lag 2941/2001 beskrivs).

partiell privatisering från september 1995. För det andra är det inte uteslutet att staten i hemlighet har åtagit sig att ersätta de anställda för de belopp som de kan ha tillskjutit till HSY:s kapital. Ett sådant åtagande skulle innebära att de anställda inte löpte någon risk.

4.8.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (205) I utvidgningsbeslutet uttryckte kommissionen misstankar om att ETVA:s deltagande i kapitalökningarna utgör stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. Även om kommissionen i beslut N 401/97, som antogs den 15 juli 1997, ansåg att ETVA:s framtida deltagande i kapitalökningar i princip kan anses vara fria från stöd inom ramen för genomförandet av omstruktureringsplanen kan deltagandet ändå ha utgjort stöd när det genomfördes 1998, 1999 och 2000. Framförallt förvärrades HSY:s situation mellan dessa datum. I utvidgningsbeslutet anges vidare att det faktum att de anställda deltog i kapitalökningen i proportion till sin andel i HSY:s kapital inte utesluter att det rör sig om stöd. För det första är det inte säkert att de betalade priset för den 49-procentiga andelen i HSY till ETVA i enlighet med avtalet om en

4.8.3 Synpunkter från berörda parter

- (206) Elefsis stöder de misstankar som uttrycks i inledningsbeslutet, erinrar om rättspraxis i Alitalia-målet⁽¹¹⁵⁾ angående de anställdas deltagande i företagets kapitalökningar och drar slutsatsen att ETVA:s deltagande i kapitalökningarna utgör stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

4.8.4 Kommentarer från Grekland

- (207) Grekland erinrar om att ETVA:s och de anställdas deltagande i kapitalökningen avtalsmässigt reglerades i avtalet om en partiell privatisering från september 1995. I beslut N 401/97 angavs också att dessa kapitalökningar skulle

äga rum, och att ETVA skulle bidra med 51 procent och HSY:s anställda med 49 procent, utan att ta hänsyn till att ETVA:s deltagande skulle utgöra stöd. Slutligen bestriker Grekland och HSY både hypotesen att de anställda inte betalade köpeskillingen till ETVA och att det fanns en hemlig överenskommelse där man lovade de anställda att staten skulle ersätta dem för de belopp som de betalat för att finansiera investeringsplanen. HSY påstår att om kommissionen skulle betrakta åtgärden som stöd så skulle det utgöra omstruktureringsstöd som är förenligt med den gemensamma marknaden.

4.8.5 Bedömning

4.8.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (208) När det gäller frågan om huruvida artikel 296 i EG-fördraget är tillämplig konstaterar kommissionen att kapitalökningarna var avsedda att finansiera investeringsplanen. Som redan har konstaterats i samband med bedömningen av åtgärderna P1, P2, P3 och P4 kan investeringsplanen och det statliga stöd som finansierat denna bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

4.8.5.2 Förekomsten av stöd

- (209) Kommissionen har dragit följande slutsatser. Enligt avtalet om en partiell privatisering från september 1995 var ETVA avtalsmässigt förpliktigt att till 51 procent delta i HSY:s framtida kapitalökningar, medan de anställda skulle stå för resterande 49 procent. Kapitalökningen var nödvändig för att finansiera delar av investeringsplanen. När det gäller investeringsstödet menade kommissionen indirekt i beslut N 401/97 att ETVA:s deltagande i HSY:s framtida kapitalökningar inte skulle utgöra statligt stöd. Detta var förenligt med beslut C 10/94 som antogs samma dag, i vilket kommissionen menade att försäljningen av 49 procent av HSY:s aktier till de anställda var en giltig partiell privatisering och att det var troligt att varvets lönsamhet skulle återställas.

- (210) När det gäller ETVA:s deltagande i kapitalökningarna av den 20 maj 1998 anser kommissionen att det inte finns tillräckliga skäl att avvika från den indirekta bedömningen i beslut N 401/97 om att de inte skulle utgöra statligt stöd. Framförallt skilde sig omständigheterna i maj 1998 inte tillräckligt mycket från dem som förutspåddes då beslutet antogs. Dessutom hittade kommissionen inga bevis för att staten gjort något (hemligt) åtagande om att ersätta de anställda för de belopp som de kan ha betalat i samband med kapitalökningarna.

- (211) Tvärtom förelåg det vid kapitalökningarna den 24 juni 1999 och den 22 maj 2000 inte längre de grundläggande faktorer som legat till grund för bedömningen av den 15 juli 1997 att de inte skulle utgöra statligt stöd.

— För det första, som förklarats ovan, baserades båda de beslut som antogs den 15 juli 1997 på att Grekland skulle genomföra avtalet om en partiell privatisering från september 1995, och framför allt på att de anställda skulle betala köpeskillingen till ETVA enligt avtalet, och därmed åta sig en finansiell risk som skulle ge dem incitament att stödja de åtgärder som krävs för att återskapa konkurrenskraften. Trots att de anställda skulle erlägga den första delbetalningen av köpeskillingen till ETVA före den 31 december 1998 gjordes det aldrig någon betalning. Staten försökte inte få in pengarna. Som förklarades vid bedömningen av åtgärd E7 innebar detta att de anställda inte behövde betala de totalt 8,17 miljarder grekiska drakmer (24 miljoner euro) under de kommande tolv åren som en investerare hade behövt göra, vilket går stick i stäv med vad kommissionen förväntade sig i juli 1997 när de två besluten antogs. Den uteblivna betalningen innebar också att de anställda inte iakttog sin skyldighet enligt avtalet om en partiell privatisering från september 1995. ETVA var inte längre avtalsrättsligt bundet av avtalet om en partiell privatisering⁽¹⁶⁾, eftersom de anställda hade brutit mot avtalet. Sammanfattningsvis hade det, tvärtemot vad som var berättigat att anta utifrån befintliga avtal när beslut N 401/97 antogs, egentligen inte skett någon partiell privatisering, och ETVA var inte längre bundet av avtalet. Kommissionen anser att det här utgör en stor skillnad jämfört med vad kommissionen förväntade sig när den antog beslut N 401/97 utifrån avtalet från september 1995. Det utgör därför tillräckliga skäl för att se över den bedömning som då gjordes om att åtgärden inte skulle utgöra statligt stöd.

— För det andra inträffade, som redan utförligt har analyserats i avsnitt 3.1 i detta beslut, aldrig de kommersiella och finansiella framgångar som planerades när beslut N 401/97 antogs. Företaget lyckades inte fylla sin orderbok med lönsamma uppdrag under 1997 och 1998. Från och med slutet av 1998 blev företaget därför mer och mer förvissat om att varvet skulle gå med förlust under de kommande åren. Kommissionen konstaterade att det inte var rimligt att anta att företagets lönsamhet kunde återställas efter den 30 juni 1999. Det är säkert att man i början av juni 1999 redan kände till de flesta av de dåliga nyheterna och att det var ytterst hypotetiskt att företaget skulle kunna bli lönsamt igen utifrån den befintliga omstruktureringsplanen.

(212) Mot bakgrund av ovanstående konstaterar kommissionen att en investerare i en marknadsekonomi i samma situation som ETVA inte längre skulle ha investerat i HSY⁽¹¹⁷⁾.

(213) Eftersom ett sådant kapitaltillskott medför en selektiv fördel för HSY drar kommissionen slutsatsen att ETVA:s deltagande i den andra och tredje kapitalökningen utgör statligt stöd till HSY. När det gäller förenligheten med artikel 88.3 i EG-fördraget konstaterar kommissionen att den aldrig har antagit något beslut där den uttryckligen bedömer och godkänner ETVA:s deltagande i HSY:s kapitalökningar. Kommissionen anser därför att stödet har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget.

(214) Kommissionen konstaterar att även om denna åtgärd skulle anses ha godkänts genom beslut N 401/97 (i beslut N 401/97 förklarar kommissionen att ETVA ska delta i HSY:s kapitalökningar, och eftersom kommissionen i beslutet inte ifrågasätter förenligheten med reglerna om statligt stöd så menar den att deltagandet inte utgör stöd) så skulle detta inte ändra den kommande slutsatsen att stödet måste återbetalas. I så fall bör slutsatsen dras att den statsägda banken ETVA har missbrukat beslutet, eftersom den inte har drivit in köpeskillingen från de anställda enligt avtalet från september 1995. Slutsatsen att ETVA:s deltagande i de framtida kapitalökningarna inte utgjorde stöd byggde på förväntningen att de anställda skulle betala köpeskillingen enligt avtalet från september 1995. Slutsatsen bör därför dras att den del av beslut N 401/97 som innebär att ETVA:s deltagande godkänns har missbrukats och att ETVA:s andel därför bör återkrävas från HSY.

4.8.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

(215) Grekland påstår att åtgärden kan utgöra omstruktureringsstöd som är förenligt med den gemensamma marknaden. Kommissionen erinrar om att syftet med kapitalökningarna var att finansiera investeringsplanen. Kommissionen har i samband med bedömningen av åtgärderna P2 och P3 redan förklarat varför ytterligare omstruktureringsstöd till investeringsplanen inte kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden.

(216) Eftersom de två kapitalökningarna utgör stöd som inte är förenligt med den gemensamma marknaden så måste de återkrävas från HSY.

4.9 Statlig motgaranti när det gäller HSY:s avtal med OSE och ISAP (åtgärd E12b)

4.9.1 Beskrivning av åtgärden

(217) ETVA beviljade, i samband med de avtal som HSY ingick med Hellenic Railway Organization (OSE) och Athens-Piraeus Electric Railways (ISAP) för att leverera järnvägsmateriel, garantier för förskottsbetalningar och avtalsuppfyllelse (nedan kallade *förskottsgarantier*). ETVA utfärdade förskottsgarantierna för ISAP-avtalet i februari 1998 och januari 1999 och för OSE-avtalet i augusti 1999. ETVA fick i sin tur motgarantier från staten. Garantier i samband med avtalen med OSE och ISAP uppgick till 29,4 respektive 9,4 miljoner euro.

4.9.2 Skälen till att förfarandet inleddes

(218) I utvidgningsbeslutet ifrågasatte kommissionen om en privat bank skulle ha lämnat dessa motgarantier till samma villkor. Mot bakgrund av HSY:s svårigheter kan det till och med ifrågasättas om en bank skulle ha beviljat garantierna över huvud taget.

4.9.3 Synpunkter från berörda parter

(219) Elefsis stöder kommissionens misstankar. Elefsis menar framför allt att staten inte agerade som en marknadsinvestor, eftersom den åtog sig mångdubbla risker på grund av att den inte bara var HSY:s majoritetsägare, utan även HSY:s enda fordringsägare och borgensman, som nästan bar hela risken för HSY:s verksamhet.

4.9.4 Kommentarer från Grekland

(220) Grekland och HSY påstår att staten redan hade lovat ETVA de statliga motgarantierna när ETVA utfärdade förskottsgarantierna för ISAP-avtalet i februari 1998 och januari 1999 och för OSE-avtalet i augusti 1999, även om de formellt utfärdades i december 1999. Grekland påstår att motgarantierna inte utgjorde selektiva åtgärder. De ska ha beviljats i enlighet med lag 2322/1995⁽¹¹⁸⁾, och åtskilliga företag ska ha fått statliga garantier utifrån denna lag. Grekland påstår dessutom att den årliga avgiften på 0,05 procent var tillräcklig för att kompensera för risken. ETVA:s agerande ska ha varit godtagbart för

en privat bank, eftersom den fick en statlig motgaranti och tog ut en premie på 0,4 procent⁽¹¹⁹⁾. HSY har lämnat in en konsultrapport – den första Deloitte-rapporten – som styrker detta påstående. Enligt rapporten skulle HSY, även utan en statlig motgaranti, ha kunnat få en liknande garanti som den som ETVA lämnat från en privat bank genom att ställa säkerhet i form av pant i vissa tillgångar. Slutligen påstår Grekland att OSE och ISAP är mottagare av de statliga motgarantierna och inte HSY.

4.9.5 Bedömning

4.9.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (221) Åtgärden omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget eftersom den är direkt avsedd för en civil verksamhet.

4.9.5.2 Förekomsten av stöd

- (222) Det måste först klargöras vilken av de två typerna av åtgärder (ETVA:s förskottsgarantier och statens motgarantier till ETVA) som kan utgöra en stödåtgärd. Eftersom Grekland påstår att ETVA redan uttryckligen lovats de statliga motgarantierna när ETVA lämnade förskottsgarantierna så måste slutsatsen dras att ETVA var fullt skyddat av de statliga motgarantierna när ETVA lämnade förskottsgarantierna. Eftersom ETVA inte löpte någon risk (tack vare de statliga motgarantierna) och samtidigt mottog en avgift på 0,4 procent per kvartal så skulle åtgärden ha varit godtagbar för en investerare i en marknadsekonomi i liknande omständigheter. Däremot lämnade staten motgarantier utan säkerhet för vilka den mottog en garantipremie på endast 0,05 procent. Denna andra åtgärd skulle uppenbarligen inte ha varit godtagbar för en investerare i en marknadsekonomi. Denna andra åtgärd utgör därför statligt stöd. Kommissionen konstaterar emellertid att distinktionen mellan de båda åtgärderna (dvs. garanti och motgaranti) är något konstgjord, eftersom staten ägde 100 procent av ETVA och alla åtgärder som banken genomförde kan tillskrivas staten.

- (223) Eftersom Grekland påstår att mottagarna av stödåtgärden var OSE och ISAP måste det klargöras vem mottagaren av stödåtgärden faktiskt är. Kommissionen konstaterar att säljaren vid kontrakt om att tillhandahålla järnvägsmateriel i regel måste lämna bankgarantier till köparen för de förskottsbetalningar som köparen gör. Köparen vill vara säker på att få tillbaka beloppen om säljaren inte levererar materialet, till exempel om säljaren skulle gå i konkurs. Därför är det säljaren som måste se till att få dessa garantier från banken och stå för kostnaderna. Det är med andra ord normalt att en säljare av järnvägsmateriel får stå för denna kostnad. I det här fallet innebär den statliga motgarantin att HSY kunde få ETVA att lämna garantier till ett pris på bara 0,4 procent per kvartal. Som senare kommer att visas skulle en privat bank utan statlig motgaranti ha tagit ut åtminstone 480 räntepunkter per år för garantier som beviljats före den 30 juni 1999. Efter detta datum skulle ingen privat bank ha lämnat sådana garantier. Det är därför uppenbart att de statliga motgarantierna innebär att HSY kunde få garantier till ett lägre pris under perioden före den 30 juni 1999. Under perioden efter den 30 juni 1999 innebär de statliga motgarantierna att HSY kunde få garantier som företaget inte skulle ha kunnat få från marknaden över huvud taget. Sammanfattningsvis är HSY mottagare av stödet.

- (224) När det gäller Greklands påstående att åtgärden inte är selektiv så erinrar kommissionen om att för att en åtgärd ska betraktas som generell så måste alla ekonomiska aktörer som är verksamma inom en medlemsstat i praktiken ha lika tillgång till åtgärden och dess räckvidd får i praktiken inte inskränkas, till exempel till följd av att staten utnyttjar sin befogenhet att efter eget skön bedöma om den ska beviljas eller inte, eller på grund av andra faktorer som begränsar dess praktiska effekt. Kommissionen anser att lag 2322/1995 långt ifrån uppfyller denna definition. För det första har garantin enligt artikel 1 beviljats av ekonomiministern efter överenskommelse med tre andra ministrar. Därmed är beviljandet av garantin beroende av myndigheternas skönsmässiga bedömning. För det andra får ett privat företag bara beviljas en statlig garanti om företaget är beläget i ett avlägset område och om syftet är att förbättra områdets, och inte det specifika företagets, ekonomiska utveckling (artikel 1bb) eller om företaget har lidit skada som orsakats av naturen (artikel 1cc). Däremot kan företag som till 100 procent ägs av staten eller där staten innehar en majoritet av aktierna beviljas statligt stöd av generella skäl, till exempel för att täcka en del av företagets skulder (artikel 1B). Det är därför uppenbart att statsägda företag har en mycket bredare tillgång till statliga garantier än

privata företag. Denna slutsats bekräftas av den analys av förteckningen över garanterade lån som återfinns i den första Deloitte-rapporten (¹²⁰). För det tredje är garantierna inte lika tillgängliga för alla. Enligt artikel 1.4 i lagen får staten begära någon form av säkerhet (dvs. pant i företagets anläggningstillgångar) när den beviljar en garanti. Det är ekonomiministerns beslut att avgöra om man ska begära säkerhet. I det här fallet begärde staten inte någon säkerhet när den beviljade åtgärd E12b. När det gäller bristen på lika tillgång konstaterar kommissionen att garantiavgiften inte är samma för alla lån. Garantipremien uppgick till exempel bara till 0,05 procent i det här fallet. När det gäller åtgärd E14, som också beviljades på grundval av lag 2322/1995, var premien 1 procent. Vissa av lånen i den förteckning som lämnades i den första Deloitte-rapporten hade också en premie på 0,1 procent och 0,5 procent. Sammanfattningsvis avfärdar kommissionen Greklands påstående om att lag 2322/1995 är en generell åtgärd.

- (225) Kommissionen anser att påståendet i den första Deloitte-rapporten att HSY kunde ha erhållit dessa förskottsgarantier från en privat bank genom att ge banken säkerhet i form av pant i vissa tillgångar i stället för en statlig motgaranti är irrelevant för analysen av åtgärden. Kommissionen måste analysera om villkoren för de åtgärder som staten faktiskt har beviljat utgjorde stöd till varvet. Kommissionen behöver inte kontrollera om varvet hade kunnat få samma garanti på marknaden genom att tillhandahålla en högre säkerhet. Enligt avsnitt 2.1.1 i tillkännagivandet om garantier är en av de potentiella fördelarna med den statliga garantin möjligheten för låntagaren att "ställa en lägre säkerhet". I det här fallet saknade alla de statliga motgarantierna säkerhet i form av pant i vissa av varvets tillgångar. Därför utgör en motgaranti med en tillgång som säkerhet en annan typ av transaktion som inte behöver bedömas. Kommissionen noterar dessutom att HSY, även om påståendet i den första Deloitte-rapporten hade behövt bedömas, inte hade kunnat övertyga en privat bank om att lämna sådana förskottsgarantier genom att ställa säkerhet. Varvets tillgångar var redan in-tecknade och hade ett lågt inlösenvärde (se punkterna två och tre som diskuterades i fotnot 43). Därför hade det inte ens varit tillräckligt med en säkerhet i form av pant på vissa av tillgångarna i HSY för att övertyga en investerare i en marknadsekonomi om att låna ut pengar till HSY.
- (226) Kommissionen har tidigare i detta beslut fastställt den ränta som en privat bank skulle ha tagit ut för att ge HSY lån. Kommissionen konstaterade att det för perioden fram till den 30 juni 1999 var nödvändigt att lägga till en riskpremie på minst 400 räntepunkter över den ränta som tillämpades på lån till välmående företag, eftersom HSY utgjorde en särskild risk. För att tillämpa samma metod på förskottsgarantier är det nödvändigt att avgöra vilken premie som en investerare i en marknadsekonomi skulle ta ut för att bevilja en förskottsgaranti till ett välmående företag. Ingen av parterna i det aktuella förfarandet har lämnat ett tillförlitligt marknadspris för sådana garantier. I flera statliga garantisystem för fartygsbygnadssektorn som kommissionen har godkänt och konstaterat vara fria från stöd (¹²¹) fastställdes den årliga garantipremien för en låntagare med lägst kreditrisk till 0,8 procent eller 80 räntepunkter. I avsaknad av andra tillförlitliga indikatorer kommer kommissionen att använda denna premie som en uppskattning av den lägsta årliga garantipremie som välmående fartygsbygnadsföretag i Grekland betalade vid tillfället. Även om kontrakten med OSE och ISAP inte handlar om fartygsbyggnad utan om produktion av järnvägsmateriel så kommer kommissionen att använda 0,8 procent som referensnivå, eftersom produktionen av järnvägsmateriel fortfarande var en marginell verksamhet för HSY medan större delen av HSY:s verksamhet, och därmed större delen av risken, handlade om nybyggnad och reparationer av fartyg. När det gäller de förskottsgarantier som HSY beviljades före den 30 juni 1999 kommer förekomsten av stöd och stödbeloppet att bedömas genom att jämföra den årliga premie som HSY faktiskt betalade (inklusive den motgarantiavgift som betalats till staten) med en premie på 480 räntepunkter (dvs. 80 räntepunkter plus 400 räntepunkter). När det gäller perioden efter den 30 juni 1999 drog kommissionen tidigare i detta beslut slutsatsen att varvet inte längre hade tillträde till den finansiella marknaden och att den del av stödet som ska återbetalas i ett lån är skillnaden mellan den ränta som HSY faktiskt har betalad och referensräntan plus 600 räntepunkter. När det gäller förskottsgarantier beräknas det stöd som ska betalas tillbaka därför genom att jämföra den premie som HSY faktiskt har betalad (inklusive den motgarantiavgift som betalats till staten) med en premie på 680 räntepunkter (dvs. 80 räntepunkter plus 600 räntepunkter).
- (227) Kommissionen noterar att Grekland påstår att motgarantierna redan hade utlovats när ETVA beviljade förskottsgarantierna. Det innebär att motgarantierna för ISAP:s förskottsbetalningar beviljades före slutet av juni 1999. Den totala årskostnaden för dessa garantier (den garantiavgift som betalats till ETVA plus den motgarantiavgift

som betalats till staten) var mycket lägre än 480 räntepunkter. De innehåller därför statligt stöd som uppgår till skillnaden mellan den senare premien och den totala kostnaden för garantierna till HSY (den premie som betalats till ETVA ⁽¹²²⁾ och den premie som betalats till staten). Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

- (228) Motgarantierna för OSE:s förskottsbetalningar beviljades efter juni 1999, då ingen bank skulle ha fortsatt att lämna någon garanti. Hela dessa motgarantier utgör därför stöd. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget. Om dessa stödåtgärder konstateras vara oförenliga med den gemensamma marknaden och om de fortfarande inte är betalda så måste de upphöra omedelbart. Detta är emellertid otillräckligt för att återställa förhållandena till ursprungsläget, eftersom HSY under flera år skulle ha gynnats av en garanti som företaget inte hade kunnat få från marknaden. Fram till dess att garantin löper ut måste stöd som uppgår till skillnaden mellan 680 räntepunkter och de premier som HSY faktiskt har betalat också betalas tillbaka.

4.9.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (229) Kommissionen konstaterar att stödet utgör driftsstöd eftersom det minskar de kostnader som HSY normalt skulle ha betalat i samband med kommersiella kontrakt. Eftersom driftsstöd inte var tillåtet i sektorn för produktion av järnvägsmateriel kan stödet inte anses vara förenligt med den gemensamma marknaden och måste därför återbetalas.

4.10 Uppskjutande/omläggning av förpliktelser och avskrivning av upplupen dröjsmålsränta till OSE och ISAP (åtgärd E12c)

4.10.1 Beskrivning av åtgärden

- (230) HSY kunde inte uppfylla sina förpliktelser enligt järnvägsmaterielkontrakten med OSE och ISAP. Framförallt lyckades HSY inte producera järnvägsmaterielen enligt avtalad tidtabell. Därför omförhandlades vissa av kontrakten under 2002–2003, och nya leveranstider fastställdes. Dessutom verkar det som om man antingen avstod att tillämpa eller sköt upp tillämpningen av vitesklausuler och dröjsmålsränta enligt de ursprungliga kontrakten.

4.10.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (231) I utvidgningsbeslutet ifrågasätter kommissionen att OSE och ISAP, som är statsägda företag, under förhandlingarna 2002–2003 agerade på ett sätt som vore godtagbart för ett privat företag i liknande omständigheter. De kan ha tillämpat och/eller omförhandlat kontrakten på ett sätt som gynnade HSY och därmed beviljat HSY statligt stöd.

4.10.3 Synpunkter från berörda parter

- (232) Elefsis påstår att OSE och ISAP inte har försökt att få full betalning för de viten och dröjsmålsräntor som uppkommit till följd av förseningarna och att de inte heller har åberopat de garantier som getts för att HSY ska fullfölja sina avtalsförpliktelser.

4.10.4 Kommentarer från Grekland

- (233) De grekiska myndigheterna påstår att HSY betalade alla viten och räntor i enlighet med sina avtalsförpliktelser och att alla omförhandlingar genomfördes i enlighet med vedertagna affärsmetoder. OSE och ISAP avstod aldrig några viten och dröjsmålsräntor.

- (234) När det gäller kontrakten mellan OSE och HSY ingicks följande sex programavtal (nedan kallade PA) i slutet av 1997: PA 33 SD 33, PA 33 SD 33a, PA 35 SD 35, PA 37 SD 37a, PA 39 SD 39 och PA 41 SD 41a. Programavtalen trädde i kraft i augusti och september 1999 i och med att OSE erlade de förskottsbetalningar som man kommit överens om i avtalen från 1997. OSE krävde att avtalen från och med 2000 skulle genomföras i tid, efter de första försenade leveranserna av materialet detta år. De konsortier som HSY ingick i föreslog att de sex avtalen skulle ändras med följande villkor:

— Konsortierna ska betala de fastställda vitena och dröjsmålsräntorna kontant eller in natura enligt OSE:s önskemål.

— Prisökningsformeln ska utvecklas utifrån överenskomna leveranstider i gällande kontrakt och inte utifrån de nya leveranstider som konsortierna föreslagit för att leveransdatumen ska vara godtagbara.

- Motsvarande järnvägsmateriel ska levereras till och användas av OSE utan ersättning för att å ena sidan göra de nya föreslagna leveranstiderna godtagbara och å andra sidan förhindra att viten och dröjsmålsräntor fortsätter att löpa. PA 39 (elektriska lok) var undantaget från bestämmelsen om motsvarande järnvägsmateriel, eftersom OSE inte hade fullbordat elektrifieringen av sträckan mellan Patras, Aten och Thessaloniki, och PA 35 var undantaget, eftersom konsortiet ville att vitena och dröjsmålsräntorna skulle fortsätta att löpa i enlighet med avtalet.
- Om en leverans av motsvarande järnvägsmateriel utblir eller om en leverans (av materiel enligt kontraktet) är försenad ska vitena och dröjsmålsräntorna fortsätta att löpa och börja om på nytt från den punkt där de stoppades den 31 december 2002.
- (235) Den 7 januari 2003 godkände OSE:s styrelse ändringsförslagen. Tre programavtal (33a, 35 och 39) ändrades under de första fyra månaderna 2003, och motsvarande ändringsavtal undertecknades den 28 februari 2003, den 17 april 2003 respektive den 28 februari 2003 ⁽¹²³⁾.
- (236) Inför dilemmat att välja mellan att säga upp eller ändra programavtalen, och mot bakgrund av kraven inför OS 2004, bedömde OSE att dess affärsintresse skulle gynnas mer av att godkänna konsortiernas förslag till ändring av avtalen än att säga upp dem. En uppsägning skulle ha inneburit att OSE skulle gå miste om godkännandet av ytterligare ny järnvägsmateriel, med tanke på att det skulle ha tagit åtminstone tre eller fyra år innan nya upphandlingar av järnvägsmateriel kunde bli verklighet. De ändrade avtalen var lagliga och förenliga med de ursprungliga avtalen.
- (237) Uppgifterna ovan visar att konsortierna, och därmed HSY, enligt Greklands uppfattning aldrig fick någon positiv särbehandling jämfört med OSE:s andra leverantörer och att viten och räntor begärdes och drevs in i samtliga fall ⁽¹²⁴⁾. Avtalet innehöll inga bestämmelser om dröjsmålsränta på vitesbeloppen, men OSE begärde ränta och fakturerade konsortierna därefter.
- (238) Detsamma gäller ISAP:s belopp som inte bygger på några bestämmelser utan är HSY:s faktiska betalningar. Det be-
- tonas vidare att programavtal 1/97 inte omförhandlades eller ändrades ⁽¹²⁵⁾. Avtalet reglerade utformning, konstruktion, leverans och idrifttagande av fyrtio motorvagnsenheter, som var och en bestod av tre vagnar. Tågen levererades för sent, och därför tog man ut och höll inne viten och räntor enligt programavtalet ⁽¹²⁶⁾.
- #### 4.10.5 Bedömning
- ##### 4.10.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget
- (239) Åtgärden omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget eftersom den enbart handlar om civil verksamhet.
- ##### 4.10.5.2 Förekomsten av stöd
- (240) Kommissionen konstaterar att de grekiska myndigheterna har lämnat detaljerade uppgifter om de aktuella avtalen i enlighet med utvidgningsbeslutet. Mot bakgrund av dessa uppgifter har kommissionens misstankar stillats. HSY betalade viten och räntor i enlighet med avtalsförpliktelse och kommissionen hittade inga bevis för att omförhandlingarna av avtalen inte skedde i enlighet med vedertagna affärsmetoder. Som Elefsis självt har erkänt har det försenade genomförandet av avtalen kostat HSY tiotals miljoner euro, just för att OSE och ISAP begärde viten och dröjsmålsränta, alternativt leverans av motsvarande järnvägsmateriel. När det gäller Elefsis påstående att OSE och ISAP, om de hade varit privata företag, skulle ha förkastat alla ändringar som konsortierna föreslog, därefter begärt fullständig betalning av viten och dröjsmålsränta och begärt en snar kontant betalning i stället för att sprida ut betalningarna över en längre period så får man säga att det förefaller högst osannolikt. Om OSE och ISAP hade antagit en sådan oflexibel hållning inför försäljningen av HSY så skulle det förmodligen ha avskräckt den nya ägaren från att köpa varvet. Om varvet inte hade köpts så skulle det förmodligen ha gått i konkurs, vilket också kommer att förklaras vid analysen av åtgärd E18c. Varvets finansiella situation förbättrades inte heller efter HDW/Ferrostaals köp. Om OSE och ISAP hade antagit en helt oflexibel hållning så skulle det därför ha funnits en påtaglig risk för att HSY skulle gå i konkurs. Det innebär att genomförandet av de befintliga avtalen skulle ha stoppats. Det innebär att OSE och ISAP skulle ha behövt anordna en ny upphandling, kontraktet skulle ha tilldelats en ny leverantör och leveransen skulle ha försenats med flera år. Under sådana omständigheter anser kommissionen att en köpare i en marknadsekonomi kanske skulle gå med på att delvis omförhandla avtalet så att det befintliga kontraktet skulle kunna genomföras inom rimlig tid och köparen till slut motta den beställda järnvägsmaterielen utan alltför stora förseningar. I det avseendet konstaterar kommissionen att sannolikheten för att kontraktet skulle kunna fullbordas inom rimlig tid ökade när HSY privatiserades, eftersom den nya privata ägaren hade erfarenhet av att förvalta komplicerade projekt och var ett privat, vinstdrivande företag och därför var villigt att begränsa dröjsmålet för att begränsa de negativa finansiella konsekvenserna.

(241) Sammanfattningsvis anser kommissionen att det inte finns några övertygande bevis för att OSE:s och ISAP:s agerande inte skulle ha varit godtagbart för ett privat företag i liknande omständigheter. Kommissionen drar därför slutsatsen att det sätt som kontrakten med OSE och ISAP genomfördes på och de begränsade ändringarna av kontrakten som OSE godkände under 2002–2003 inte utgjorde statligt stöd.

4.11 Lån beviljat av ETVA för att finansiera Strintzis (åtgärd E13a)

4.11.1 Beskrivning av åtgärden

(242) Den 29 oktober 1999 beviljade ETVA ett lån på 16,9 miljarder grekiska drakmer (49,7 miljoner euro) till HSY för att finansiera byggandet av två färjor som beställts av företaget Strintzis. Räntan var Libor⁽¹²⁷⁾ plus 100 räntepunkter. I juni 2001 upprättades en prioriterad inteckning i de två fartyg som höll på att byggas. Hela lånet återbetalades till den långivande banken den 8 oktober 2004.

4.11.2 Skälen till att förfarandet inleddes

(243) I utvidgningsbeslutet ifrågasatte kommissionen om in-teckningen av fartygen och försäkringspremierna utgjorde tillräcklig säkerhet. Dessutom verkade det som om lånet betalades ut till HSY direkt trots det borde ha betalats ut allteftersom byggkostnaderna uppstod. Dessutom verkade räntan otillräcklig med tanke på de svårigheter som varvet befann sig i. Slutligen visar kombinationen av detta lån och nästa åtgärd (åtgärd E13b) att ETVA stod för en väsentlig del av finansieringen av de två fartygen som Strintzis beställt.

4.11.3 Synpunkter från berörda parter

(244) Elefsis påstår att inga privata banker skulle ha beviljat lånet. För det första hade ETVA ingen säkerhet när lånet tecknades eftersom fartygen in-tecknades mycket senare. Dessutom håller Elefsis med om att marknadsvärdet på skrov under uppbyggnad är lågt.

4.11.4 Kommentarer från Grekland

(245) Grekland och HSY betonar att lånevillkoren var normala vid den tidpunkten. I Deloitte-rapporten bekräftas att både

den specifika banken (ETVA) och de grekiska bankerna i allmänhet beviljade lån till företag till en liknande ränta. HSY lämnar utförliga uppgifter om den säkerhet som ETVA fick, dels då låneavtalet ingicks (överlåtelse av köpeskillingen för de två fartygen, försäkringsersättningarna, och alla krav mot tredje part till följd av kontraktet eller nyttjandet av fartygen i allmänhet) och dels vid ett senare tillfälle (in-teckningen av fartygen), och drar slutsatsen att de var tillräckliga. Grekland presenterar också ETVA:s utbetalningsplan för lånet till HSY, som visar att lånet betalades ut allteftersom byggkostnaderna uppstod.

4.11.5 Bedömning

4.11.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

(246) Åtgärden omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget eftersom den är direkt avsedd för en civil verksamhet.

4.11.5.2 Förekomsten av stöd

(247) Kommissionen har dragit följande slutsatser. Lånet tecknades efter juni 1999, vid en tidpunkt då ingen bank skulle ha fortsatt att låna ut pengar till HSY. Grekland påstår att säkerheten för lånet minskade risken så mycket att en privat investerare skulle ha gått med på att bevilja lånet. Det påståendet kan inte godtas. Överlåtelsen av köpeskillingen för fartygen utgör bara ordentlig säkerhet om varvet färdigställer fartyget, vilket är osäkert. Om varvet går i konkurs medan fartyget håller på att byggas är säkerheten värdelös, eftersom Strintzis inte kan krävas på köpeskillingen om Strintzis inte har fått de beställda fartygen⁽¹²⁸⁾. Det innebär att säkerheten skulle vara värdelös just i det scenario då den hade behövts. In-teckningen av de fartyg som höll på att byggas beviljades ETVA först i juni 2001, långt efter det att lånet hade betalats ut till HSY. Dessutom konstaterar kommissionen att fartyg som håller på att byggas har ett relativt lågt värde och är svåra att sälja. Det framgår av det här fallet. HSY lyckades inte färdigställa de två fartygen, och kontraktet med Strintzis sades därför upp i juli 2002. Det tog HSY hela två år att sälja de skrov som höll på att byggas och HSY fick endast 14 miljoner euro för dem, vilket bara motsvarar en tredjedel av det belopp som företaget lånat av ETVA för att finansiera bygget.

(248) Greklands, HSY:s och Deloitte:s påstående att det lån som HSY beviljades hade ungefär samma ränta som många andra lån som ETVA och grekiska banker beviljade under samma period visar inte att HSY:s lån inte utgör stöd.

Grekland, HSY och Deloitte har varken analyserat eller visat att de andra låntagare som använts som jämförelse befann sig i ungefär samma finansiella situation som HSY, dvs. i en lika dålig finansiell situation som HSY. De har därför inte visat att privata banker var beredda att låna ut pengar till företaget i svårigheter till en liknande ränta som på det aktuella lånet. Det är meningslöst att jämföra räntorna på lån som beviljats olika företag utan att kontrollera om de långgivande bankerna löper en liknande risk. Kommissionen drar därför slutsatsen att en investering i en marknadsekonomi i liknande omständigheter inte skulle ha beviljats detta lån till HSY och att det därför utgör stöd. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.11.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (249) Kommissionen konstaterar att stödet utgör driftsstöd eftersom det minskar de kostnader som HSY normalt skulle ha burit i samband med kommersiella kontrakt. Som konstaterats ovan innebär lånet att HSY kunde ta sig an detta kommersiella kontrakt som företaget inte hade kunnat finansiera genom att låna pengar på marknaden. Kommissionen konstaterar att kontraktrelaterat driftsstöd enligt artikel 3 i förordning (EG) nr 1540/98 beviljades för fartygsbyggnadskontrakt som underreknats till och med den 31 december 2000. HSY hade emellertid inte rätt att få stöd för kontraktet med Strintzis, eftersom HSY aldrig färdigställde och levererade fartygen och kontraktet med Strintzis sades upp⁽¹²⁹⁾. Dessutom såldes skroven till en ny köpare först 2004, dvs. flera år efter den 31 december 2000.
- (250) Stödet var olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden och måste därför återbetalas. Eftersom lånet har återbetalats har en del av den fördel som HSY fick redan försvunnit. På grund av lånet från ETVA hade HSY under flera år tillgång till ett lånebelopp som det annars inte skulle ha haft under den aktuella perioden. Denna fördel måste också återbetalas. Kommissionen anser således att stöd måste återbetalas till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan den ränta som betalats till ETVA och referensräntan för Grekland⁽¹³⁰⁾ plus 600 räntepunkter för perioden från den dag då lånet betalades ut till HSY till den dag då säkerhet ställdes för lånet i form av en inteckning av skroven. För perioden därefter fram till det att lånet återbetalats ska stöd återbetalas till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan den ränta som betalats till ETVA och referensräntan för Grekland plus 400 räntepunkter. Riskpremien ska minskas med en tredjedel, vilket återspeglar det faktum att inteckningen av

skroven delvis hade minskat långgivarens förlust om HSY skulle gå i konkurs, och minskade därmed ETVA:s risk i samband med lånet. Framförallt lyckades HSY, som precis har förklarats, sälja skroven till ett pris som ungefär motsvarar en tredjedel av de pengar som företaget lånade av ETVA.

4.12 Garanti beviljad av ETVA i samband med Strintziskontraktet (åtgärd E13b)

4.12.1 Beskrivning av åtgärden

- (251) År 1999 utnyttjade HSY två garantier från ETVA för att säkerställa Strintzis' förskottsbetalningar på 6,6 miljoner euro. Garantierna sades upp i juli 2002 när fartygsbyggnadskontraktet med Strintzis sades upp.

4.12.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (252) Enligt utvidgningsbeslutet kan de två garantierna, vars villkor inte var kända när beslutet fattades, utgöra stöd.

4.12.3 Synpunkter från berörda parter

- (253) Elefsis betonar att staten/ETVA samtidigt har tagit på sig rollen som HSY:s borgensman, fordringsägare, aktieägare och största kund. Därmed tog staten en allvarlig finansiell risk. Genom att ta på sig så många olika roller erbjöd staten i praktiken finansiering utan säkerhet, eftersom staten inte skulle kunna göra någonting och skulle dra på sig en definitiv förlust om företaget skulle gå i konkurs eller bli insolvent, eftersom värdet på varvets tillgångar skulle anses var otillräckliga för att täcka alla skulderna.

4.12.4 Kommentarer från Grekland

- (254) Grekland menar att en första garanti beviljades den 4 mars 1999 och en andra garanti den 17 juni 1999. Enligt den första Deloitte-rapporten som HSY lämnade uppgick de till 3,26 respektive 3,38 miljoner euro. Grekland erinrar om att ETVA inte betalade ut några belopp för garantierna efter uppsägningen av Strintziskontraktet 2002. Detta bevisar att HSY inte var en låntagare med hög kreditrisk. Dessutom menar Grekland och HSY att ETVA som säkerhet för denna garanti på 6,6 miljoner euro fick HSY:s intäkter från avtal 39 med OSE, varav priset för HSY enligt avtalet uppgick till 8,5 miljoner euro. Konsulten bekräftar att HSY kunde ha fått de två garantierna från en privat bank.

4.12.5 *Bedömning*

4.12.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (255) Åtgärden omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget eftersom den är direkt avsedd för en civil verksamhet.

4.12.5.2 Förekomsten av stöd

- (256) Kommissionen konstaterar att båda garantierna beviljades före den 30 juni 1999. Som tidigare förklarats anser kommissionen att HSY fortfarande hade tillräde till den finansiella marknaden men till ett pris som återspeglade HSY:s mycket bräckliga ekonomiska situation.

- (257) Grekland och HSY påstår att överlåtelsen av intäkterna från avtal 39 med OSE utgjorde tillräcklig säkerhet, vilket skulle innebära att garantin vore godtagbar för en privat investerare. Kommissionen konstaterar att en bank inte skulle ha kunnat få tillbaka några pengar med hjälp av denna säkerhet om HSY skulle gå i konkurs. Om HSY hade gått i konkurs så skulle produktionen av järnvägsmateriel ha upphört, och OSE skulle inte ha fått någon leverans och inte heller kunnat krävas på några pengar enligt avtalet⁽¹³¹⁾. Kommissionen kan därför inte förstå hur denna säkerhet väsentligt skulle ha minskat risken i samband med ett lån till HSY.

- (258) HSY har inte kunnat förklara, vare sig för kommissionen eller för sin egen konsult (se den första Deloitte-rapporten, s. 4–9) om HSY enligt avtalet var skyldigt att betala en garantipremie till ETVA och hur hög denna premie var. Som förklarades vid bedömningen av åtgärd E12b borde HSY ha betalat en årlig premie på minst 480 räntepunkter för en sådan garanti. Med tanke på hur höga de andra garantipremier som HSY betalade till ETVA var är det högst osannolikt att HSY faktiskt betalade en så hög garantipremie som 480 räntepunkter. Kommissionen drar därför slutsatsen att den garanti som ETVA beviljade utgör statligt stöd som uppgår till skillnaden mellan den årliga garantipremie som faktiskt betalats till ETVA och en garantipremie på 480 räntepunkter. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.12.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (259) Som förklarades vid bedömningen av åtgärd E13a anser kommissionen att den här typen av stöd utgör driftsstöd som inte kan anses förenligt med den gemensamma marknaden enligt förordning (EG) nr 1540/98. Stödet

är därför olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden och måste betalas tillbaka.

4.13 Statlig garanti som säkerhet för ett lån på 10 miljarder grekiska drakmer (29,3 miljoner euro) (åtgärd E14)

4.13.1 *Beskrivning av åtgärden*

- (260) Efter jordbävningen i september 1999 beviljade ETVA den 13 januari 2000 ett lån på 10 miljarder grekiska drakmer (29,3 miljoner euro) till HSY, med säkerhet i form av en statlig garanti som beviljats genom finansministerns beslut av den 8 december 1999. ETVA tog ut ränta i form av Euribor plus 125 räntepunkter⁽¹³²⁾, och staten tog ut en garantipremie på 100 räntepunkter.

4.13.2 *Skälen till att förfarandet inleddes*

- (261) Med tanke på HSY:s dåvarande finansiella situation är det tveksamt om villkoren för garantin hade varit godtagbara för en investerare i en marknadsekonomi. När det gäller förenligheten med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 b har Grekland inte visat att åtgärdens omfattning stod i proportion till HSY:s skada.

4.13.3 *Synpunkter från berörda parter*

- (262) Elefsis anser att ingen bank skulle ha lånat ut pengar till HSY vid det tillfället, med tanke på företagets finansiella situation. Garantin bör endast anses utgöra stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden om den är begränsad till ett belopp som är absolut nödvändigt för att ersätta skador till följd av en specifik naturkatastrof.

4.13.4 *Kommentarer från Grekland*

- (263) Grekland och HSY bestrider att åtgärden skulle vara selektiv, eftersom garantin beviljades i enlighet med lag 2322/1995, som innehåller villkor och bestämmelser för beviljande av statliga garantier till ansökande företag. Dessutom påstår de att garantipremien på 1 procent hade varit godtagbar för en privat investerare. Dessutom skulle HSY ha kunnat låna pengar på marknaden utan en statlig garanti genom att använda andra former av säkerhet, till exempel att överlåta fordringar från stora kontrakt och inteckna sina tillgångar. Även om åtgärden skulle utgöra stöd är det delvis förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 b om stödet beviljades som kompensation för den skada som HSY lidit till följd av jordbävningen och omfattas delvis av artikel 296 i EG-fördraget om det är direkt avsett för HSY:s militära verksamhet.

4.13.5 *Bedömning*

4.13.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (264) När det gäller frågan om huruvida artikel 296 är tillämplig visar ETVA:s beslut att bevilja det garanterade lånet att ETVA bland annat var måna om att se till att HSY:s militära verksamhet kunde fortsätta. Det finns emellertid inga avtalsbestämmelser som tvingar HSY att använda det garanterade lånet för att finansiera den militära verksamheten. ETVA ville med andra ord hålla HSY vid liv för att se till att den militära verksamheten kunde fortsätta men tilldelade inte det garanterade lånet för att finansiera en viss verksamhet. Det stod HSY fritt att använda pengarna som man ville. Som redan förklarats anser kommissionen att när det gäller åtgärder som beviljas varvet som helhet så användes 25 procent av det garanterade lånet för den civila verksamheten och 75 procent för den militära verksamheten. Endast 25 procent av den statliga garantin (dvs. ett inledande belopp på 2,5 miljarder grekiska drakmer (7,34 miljoner euro)) behöver därför bedömas enligt reglerna om statligt stöd och kan återkrävas om den utgör stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden. 75 procent av den statliga garantin omfattas av artikel 296 i EG-fördraget och omfattas inte av reglerna om statligt stöd.

4.13.5.2 Förekomsten av stöd

- (265) När det gäller åtgärdens selektivitet har kommissionen vid bedömningen av åtgärd E12b redan visat att lag 2322/1995 inte är någon generell åtgärd.
- (266) När det gäller frågan om huruvida HSY har gynnats erinrar kommissionen om att det garanterade lånet beviljades i januari 2000, vid en tidpunkt då ingen investerare i en marknadsekonomi skulle ha gett HSY ett lån eller en garanti, som tidigare konstaterats. Ingen bank skulle ha gett HSY lån utan en statlig garanti. Den statliga garantin gav därför HSY en tydlig fördel.

- (267) Sammanfattningsvis utgör den del av den statliga garantin som inte omfattas av artikel 296 i EG-fördraget stöd. Stödet utgör olagligt stöd eftersom det beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.13.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (268) När det gäller stödets förenlighet med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 b i EG-fördraget bestrider

ingen av parterna att jordbävningen i september 1999 var en "naturkatastrof". Låneavtalet undertecknades inte förrän den 13 januari 2000, men HSY bad ETVA om finansiering redan de första veckorna efter jordbävningen. Enligt de grekiska myndigheterna bestod varvets skador för det första av kostnader för att reparera de fysiska anläggningarna och för det andra av kostnader till följd av förseningarna i samband med genomförandet av kontrakten. Grekland har emellertid inte lämnat in någon beräkning av den andra typen av skador. Om Grekland ville kompensera HSY för den senare typen av kostnader så borde man åtminstone ha försökt att beräkna kostnaderna och gjort det med hjälp av en kontrollerbar metod. Eftersom man inte gjorde detta och eftersom stödet bara kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 b om det är strikt begränsat till att ersätta uppkomna skador så anser kommissionen att dessa hypotetiska kostnader inte utgör giltigt skäl för att stödet ska anses vara förenligt med den gemensamma marknaden⁽¹³³⁾. När det gäller den första typen av kostnader (reparation av fysiska skador) konstaterar kommissionen att det inte inrättades någon mekanism för att se till att den statliga garantin sänktes när man väl fastställt exakt hur stora skadorna var och försäkringsbolagen betalat ut ersättning till HSY. Grekland beräknade i sin skrivelse av den 20 oktober 2004⁽¹³⁴⁾ att de fysiska skadorna uppgick till omkring 3 miljarder grekiska drakmer (8,8 miljoner euro). Kommissionen anser därför att det belopp som överstiger dessa siffror, det vill säga 20,5 miljoner euro, inte hade något samband med de skador som orsakades av jordbävningen. Däremot kan 8,8 miljoner euro antas motsvara de uppkomna skadorna, dock bara till och med det första kvartalet 2002, då försäkringsbolagen betalade ut en ersättning på 3,52 miljoner euro⁽¹³⁵⁾. Den statliga garantin borde ha sänkts med motsvarande belopp från och med detta datum. Från och med detta datum kan endast skillnaden (8,8 miljoner euro – 3,5 miljoner euro = 5,3 miljoner euro) anses motsvara de uppkomna nettoskadorna (dvs. de uppkomna skadorna minus försäkringsbolagens ersättning till HSY).

- (269) Som tidigare förklarats anses 75 procent av det garanterade lånet finansiera den militära verksamheten, och därför omfattas endast 25 procent av garantin av kontrollen av statligt stöd och konstaterades utgöra statligt stöd. Det är emellertid också rimligt att anta att endast 25 procent av HSY:s skador drabbade den civila verksamheten, eftersom jordbävningen skadade HSY:s anläggningar utan åtskillnad mellan den militära verksamheten, den civila verksamheten och de anläggningar som användes för båda typer av verksamhet. Det finns med andra ord ingen anledning att anse att de 25 procent av den statliga garantin som utgör statligt stöd ska finansiera 100 procent av HSY:s skador. Därför kan bara 25 procent av skadorna tas med i beräkningen vid bedömningen av om det statliga stödet motsvarar de uppkomna skadorna. Av det statliga stödet utgör sammanfattningsvis ett belopp som motsvarar 25 procent av den del av den statliga garantin som anses motsvara de uppkomna skadorna

(enligt definitionen i föregående skäl) stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 b. Av den del av den statliga garantin som utgör stöd är 750 miljoner grekiska drakmer (2,20 miljoner euro) – dvs. 25 procent av 3 miljarder grekiska drakmer (8,8 miljoner euro) – med andra ord förenligt med den gemensamma marknaden fram till den dag under det första kvartalet 2002 då försäkringsbolagen betalade ut ersättning. Efter denna dag är endast 1,32 miljoner euro – dvs. 25 procent av 3 miljarder grekiska drakmer (8,8 miljoner euro) minus 3,52 miljoner euro – förenligt med den gemensamma marknaden. Resten av stödet är oförenligt med den gemensamma marknaden.

- (270) Om den statliga garantin fortfarande inte har betalats ut bör den del av garantin som utgör stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden (dvs. 25 procent av den utestående garantin, minus 1,32 miljoner euro som är förenligt med den gemensamma marknaden) omedelbart återkrävas. Upphävandet av den oförenliga garantin räcker inte för att återställa förhållandena till ursprungsläget. På grund den statliga garanti som är oförenlig med den gemensamma marknaden hade HSY under flera år tillgång till ett lån som det annars inte skulle ha haft. För att återkräva detta ytterligare oförenliga stöd anser kommissionen att ett stöd som motsvarar skillnaden mellan den totala kostnaden för det garanterade lånet (ränta och den garantipremie som HSY betalat) och referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter måste återbetalas från den dag då det garanterade lånet beviljades till den dag då den oförenliga statliga garantin upphörde. Detta belopp måste beräknas för den del av den statliga garantin som utgjorde stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

4.14 Lån som ETVA beviljade 1997 och 1998 (åtgärd E16)

4.14.1 Beskrivning av åtgärden

- (271) Denna åtgärd består av tre lån som ETVA beviljade HSY under 1997 och 1998.
- (272) För det första beviljade ETVA den 25 juli 1997 en bankkredit på 1,99 miljarder grekiska drakmer (5,9 miljoner euro) med förfallodatum den 31 oktober 1997. Lånets ränta var Athibor plus 200 räntepunkter, och lånet beviljades för att tillgodose HSY:s behov av rörelsekapital. Som säkerhet ställdes kortfristiga fordringar från den grekiska flottan.
- (273) För det andra beviljade ETVA den 15 oktober 1997 en bankkredit på 10 miljoner US-dollar, även den för att tillgodose HSY:s behov av rörelsekapital⁽¹³⁶⁾. Lånets ränta var Libor plus 130 räntepunkter och som säkerhet ställdes kortfristiga fordringar från kontraktet med den grekiska flottan. Den 19 maj 1999 erhöLL ETVA ytterligare

säkerhet för lånet genom en överlåtelse av samtliga fordringar i samband med programavtal 1/97 som HSY hade ingått med ISAP för att bygga och leverera 125 järnvägs-vagnar. Lånet återbetalades i januari 2000.

- (274) För det tredje beviljade ETVA den 27 januari 1998 en bankkredit på 5 miljoner US-dollar, även den med en ränta som var Libor plus 130 räntepunkter. Syftet var också att tillgodose HSY:s behov av rörelsekapital. Ingen säkerhet ställdes för denna tredje bankkredit.

4.14.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (275) Enligt utvidgningsbeslutet tycks dessa lån utgöra stöd, och det är tveksamt om det är förenligt med den gemensamma marknaden. Dessutom innebär det faktum att det för de två första lånen ställdes säkerhet i form av kortfristiga skulder från den grekiska flottan inte automatiskt att lånen omfattas av artikel 296 i EG-fördraget.

4.14.3 Synpunkter från berörda parter

- (276) Elefsis menar att en privat bank inte skulle ha beviljat HSY dessa lån, med tanke på varvets dåvarande finansiella situation.

4.14.4 Kommentarer från Grekland

- (277) Grekland och HSY påstår att ETVA fick tillräcklig säkerhet i och med överlåtelsen av kortfristiga fordringar från den grekiska flottan. Grekland förklarar att de tre lånen återbetalades helt och hållet till den långivande banken och påstår därför att allt olagligt statligt stöd, vilket inte ifrågasätts, därmed har återbetalats. Slutligen påstår de grekiska myndigheterna att kommissionen, med tanke på den typ av säkerhet som ställts till den långivande banken och på att HSY främst var verksam inom försvarssektorn, inte har rätt att analysera åtgärderna enligt artikel 88 i EG-fördraget utan måste använda förfarandet i artikel 298 i EG-fördraget.

4.14.5 Bedömning

4.14.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (278) När det gäller tillämpningen av artiklarna 296 och 298 i EG-fördraget konstaterar kommissionen att det för de två lån som beviljades 1997 ställdes säkerhet i form av fordringar från ett militärt kontrakt. Denna omständighet

visar dock inte i sig att lånen beviljades för att finansiera genomförandet av dessa militära kontrakt. Grekland har inte presenterat några bevis för att det fanns en avtalsenlig skyldighet att enbart använda dessa medel för att finansiera genomförandet av militära kontrakt. Tvärtom menar Grekland att de två lånen beviljades för att tillgodose HSY:s behov av rörelsekapital. I den första Deloitte-rapporten bekräftas att de beviljades för att tillhandahålla rörelsekapital, och det står ingenting om att de var avsedda för att finansiera någon viss verksamhet. Detta bekräftas av det faktum att det beviljades ytterligare säkerhet i samband med ett civilt kontrakt (dvs. kontraktet med ISAP) för lånet på 10 miljoner US-dollar. Kommissionen anser därför att de tre lånen har finansierat hela varvet och inte bara den militära verksamheten. Som förklarades i avsnitt 3.3 anser kommissionen därför att 25 procent av lånen har finansierat HSY:s civila verksamhet och omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget och kan därför bedömas enligt reglerna om statligt stöd.

hade rörlig ränta indexerad till Libor-räntan anser kommissionen att det är förenligt med den tidigare metoden att beräkna stödbeloppet utifrån Libor i US-dollar plus 475 räntepunkter (dvs. USD Libor plus 75 räntepunkter för att fastställa referensräntan, plus en riskpremie på 400 räntepunkter med hänsyn till den särskilda risk som det innebär att låna ut pengar till HSY). Mot bakgrund av ovanstående verkar det som om premien för de tre lånen var lägre än den som en investerare i en marknadsekonomi skulle ha tagit ut.

4.14.5.2 Förekomsten av stöd

- (279) När det gäller den ställda säkerheten – överlåtelsen av kortfristiga fordringar från kontrakten med den grekiska flottan och ISAP – anser kommissionen inte att de gav något ordentligt skydd mot förlust om HSY skulle gå i konkurs. Om HSY hade lagt ned verksamheten skulle genomförandet av pågående kontrakt med den grekiska flottan och ISAP ha stoppats. Eftersom inga produkter skulle levereras till flottan och ISAP så skulle de inte behöva betala köpeskillingen⁽¹³⁷⁾. När det gäller förekomsten av fordringar på produkter som redan levererats till flottan och ISAP har Grekland för det första inte visat att det fanns sådana fordringar, för det andra inte visat att de kunde drivas in och för det tredje inte visat att de – löpande under lånets löptid – utgjorde ett tillräckligt stort belopp för att minska risken för förlust om HSY skulle gå i konkurs.

4.14.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

- (282) De tre lånen beviljades för att tillgodose HSY:s behov av rörelsekapital. De utgör därför driftsstöd, dvs. stöd för att finansiera den allmänna driften av varvet och inte ett visst projekt. De beviljades vid en tidpunkt då stöd till varvsindustrin fortfarande reglerades i direktiv 90/684/EEG. Enligt artiklarna 4 och 5 i det direktivet får driftsstöd beviljas för nybyggnad och ombyggnad av fartyg, som båda definieras i artikel 1 i direktivet. Under de år då lånen beviljades, det vill säga under 1997 och 1998, bedrev HSY emellertid inte någon sådan verksamhet. Enligt direktiv 90/684/EEG är det förbjudet att bevilja stöd för reparation av fartyg, vilket var HSY:s huvudsakliga civila verksamhet under 1997 och 1998. Stödet kan därför inte anses vara förenligt med den gemensamma marknaden och måste återbetalas eftersom det har beviljats i strid med lagstiftningen.
- (280) Som konstaterades i avsnitt 3.1 skulle privata banker 1997 och 1998 ha tagit ut en ränta som uppgick till referensräntan plus 400 räntepunkter, nämligen Athibor plus 700 räntepunkter. Det finns ingen referensränta i dollar. Eftersom referensräntan i starka valutor fastställdes genom att lägga till en premie på 75 räntepunkter⁽¹³⁸⁾ till interbankräntan och eftersom de två lånen i dollar
- (281) Kommissionen drar slutsatsen att den del av de tre lånen som inte omfattas av artikel 296, nämligen 25 procent, innehåller statligt stöd. Stödet uppgår till skillnaden mellan den ränta som ETVA tagit ut och den ränta som en investerare i en marknadsekonomi skulle ha tagit ut enligt definitionen ovan. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.
- (283) Som Grekland betonar har lånen återbetalats. Det stöd som definieras ovan måste därför återkrävas för perioden från den dag då lånen betalades ut till HSY till den dag då de återbetalades.

4.15 Korssubventionering mellan den militära och den civila verksamheten fram till 2001 (åtgärd E17)

4.15.1 Beskrivning av åtgärden

- (284) Enligt utvidgningsbeslutet tycks det ha förekommit kors-subventionering mellan den militära och den civila verksamheten. Det beskrivs framför allt två fall där HSY i samband med militära kontrakt mottog stora förskotts-betalningar som överskred företagets kortsiktiga behov för att genomföra det motsvarande kontraktet, vilket innebär att HSY kunde använda dessa likvida medel för att finansiera annan verksamhet. För det första skriver man i HSY:s förvaltningsrapport för 2001 att företaget har mottagit förskottsbetalningar på upp till 81,3 miljoner euro för den militära verksamheten men att pengarna främst har använts till företagets andra verksamheter och driftskostnader. För det andra menar konsortiet HDW/Ferrostaal i en skrivelse i samband med en rättegång i en grekisk domstol att åtminstone delar av de medel (som enligt Elefsis' uppskattning överstiger 40 miljoner euro) som HSY fick för att bygga kanonbåtar (kontraktet undertecknades den 21 december 1999) användes för andra ändamål.

4.15.2 Skälen till att förfarandet inleddes

- (285) När det av dokumentationen tydligt framgår att medel som erhållits för militära kontrakt används för "andra verksamheter" har kommissionen enligt utvidgningsbeslutet rätt att betvivla att medlen omfattas av artikel 296 och inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1. I utvidgningsbeslutet rekommenderar kommissionen också HSY att börja bokföra den civila och den militära verksamheten separat för att undvika att den civila verksamheten finansieras med statligt stöd avsett för den militära verksamheten.

4.15.3 Synpunkter från berörda parter

- (286) Elefsis påstår att korssubventioneringen är svår att upptäcka eftersom HSY inte har bokfört den civila och den militära verksamheten separat. Trots det visar det sig vid en analys av varvets verksamhet under 2001 att den militära verksamheten var begränsad. Det är därför uppenbart att de "andra verksamheter" som finansierades enligt förvaltningsrapporten huvudsakligen var civila verksamheter.
- (287) TKMS/GNSH som bara har lämnat synpunkter om denna och nästa åtgärd (åtgärd E18c) menar att det enligt artikel 296.1 a i EG-fördraget kan vara berättigat med

vissa begränsningar i fråga om utlämnande av information. Kommissionen får således inte kräva att Grekland lämnar ut information om till exempel de exakta belopp som spenderats på olika militära projekt. För det andra påstår TKMS/GNSH att det inte finns någon rättslig grund för att begära separat bokföring av den civila och den militära verksamheten.

4.15.4 Kommentarer från Grekland

- (288) Grekland påstår att det förfarande som kommissionen har inlett enligt artikel 88.2 i EG-fördraget är felaktigt och att kommissionen har överskridit sina befogenheter i den mån de belopp som avses i klagomålet var kopplade till varvets försvarsverksamhet. Om kommissionen anser att åtgärden har snedvridit konkurrensen bör den följa det förfarande som beskrivs i artikel 298 i EG-fördraget. HSY tillägger att HSY inte har någon rättslig skyldighet att bokföra de olika verksamheterna separat. Kommissionen har ingen rättslig grund för sin begäran.

4.15.5 Bedömning

4.15.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

- (289) För att fastställa om artiklarna 296 och 298 i EG-fördraget är tillämpliga är det nödvändigt att fastställa fakta. Enligt de dokument som citerades i inledningsbeslutet användes dessa förskottsbetalningar under åtminstone flera kvartal inte för att genomföra det berörda militära kontraktet. Varken Grekland eller HSY har förnekat citaten i inledningsbeslutet. Dessutom bekräftar HSY:s räkenskaper att HSY fick förskottsbetalningar från flottan under 2000 och 2001 som långt överskred de medel som på kort sikt behövdes för att finansiera genomförandet av de motsvarande militära kontrakten. Till exempel framgår det av balansräkningen av den 31 december 2000⁽¹³⁹⁾ att de förskottsbetalningar som HSY erhöll för kanonbåtkontraktet och ubåtskontraktet uppgick till 49,1 respektive 33,1 miljoner euro. Samma datum uppgick summan av inventarier, pågående arbeten, förskott för inventarier och utestående fordringar (dessa poster kallas i bokföringstermer för "omsättningstillgångar") för kontrakten för flottan till 14,8 miljoner euro. Förskottsbetalningarna överskred med andra ord omsättningstillgångarna med 67,4 miljoner euro som måste finansieras. Eftersom de belopp som uppgavs i inledningsbeslutet inte har bestridits och eftersom en annan källa visar att de tycks vara en rimlig uppskattning av verkligheten drar kommissionen slutsatsen att dessa förskottsbetalningar under åtminstone ett år inte användes för att genomföra de berörda militära kontrakten.

(290) När det gäller tillämpningen av artiklarna 296 och 298 i EG-fördraget avfärdar kommissionen Greklands argument att alla förskottsbetalningar som gjorts i samband med ett militärt kontrakt automatiskt skulle omfattas av artikel 296. I det aktuella fallet erkände till exempel HSY:s ledning själv att vissa förskottsbetalningar långt överskred de belopp som behövdes för att genomföra kontrakten på kort sikt och därför tillfälligt användes för andra ändamål. Åtgärder omfattas bara av artikel 296 om Grekland anser dem vara "nödvändiga för att skydda sina väsentliga säkerhetsintressen i fråga om tillverkning av eller handel med vapen, ammunition och krigsmateriel". Kommissionen konstaterar att Grekland inte har förklarat varför den del av förskottsbetalningarna som överskred de medel som behövdes för att genomföra de aktuella militära projekten skulle ha bidragit till att "skydda [...] väsentliga säkerhetsintressen". Kommissionen kan inte förstå varför det skulle vara så med tanke på att varvet inte behövde dem för att producera den aktuella krigsmaterielen och inte använde dem för det ändamålet. I så fall borde Grekland, i de fall där artikel 296 av sakförhållandena att döma inte är tillämplig, ha förklarat varför man ändå anser att dessa överflödiga förskottsbetalningar har bidragit till landets säkerhet. Eftersom Grekland inte gjorde det drar kommissionen slutsatsen att dessa förskottsbetalningar, under den period då de inte behövdes för att genomföra de aktuella militära kontrakten, inte omfattas av artikel 296 i EG-fördraget.

(291) Eftersom förskottsbetalningarna inledningsvis användes för att finansiera hela varvets verksamhet anser kommissionen att 75 procent av förskottsbetalningarna användes för den militära verksamheten och 25 procent för den civila verksamheten. Med andra ord omfattades 25 procent av 81,3 miljoner euro och 25 procent av 40 miljoner euro av reglerna om statligt stöd under minst ett år.

4.15.5.2 Förekomsten av stöd

(292) Dessa överflödiga förskottsbetalningar utgör statliga räntefria lån. De ger således HSY en selektiv fördel. Man skulle kunna påstå att om staten köper produkter på ett sätt som vore godtagbart för ett privat företag så kan köpeavtalet – inklusive dess villkor, till exempel förskottsbetalningarna – inte medföra en selektiv fördel för producenten. Staten har i samband med de militära kontrakt som tilldelades HSY emellertid aldrig agerat på ett sätt som vore godtagbart för ett privat företag som vill köpa varor. Ett privat företag skulle till exempel ha jämfört alla möjliga leverantörer i världen för att försöka betala ett så lågt pris som möjligt. Grekland har däremot alltid begränsat sina val till leverantörer som är verk-

samma i Grekland (eller till konsortier som har ett dotterbolag som är verksamt i Grekland) för att främja selsättningen i Grekland och för att upprätthålla produktionskapaciteten för militära produkter i Grekland⁽¹⁴⁰⁾. Ett privat företag skulle därför inte ha ingått dessa köpeavtal. Dessutom skulle ett privat företag inte ha gått med på att göra förskottsbetalningar som överskred de belopp som behövdes för att genomföra sina beställningar, utan hade försökt att begränsa förskottsbetalningarna så mycket som möjligt.

(293) Under dessa omständigheter betraktar kommissionen de överflödiga förskottsbetalningarna som ett räntefritt lån. Ovannämnda dokument visar att dessa medel under minst ett år har använts för andra ändamål än för att genomföra de berörda kontrakten⁽¹⁴¹⁾. Kommissionen anser därför att de motsvarar ett ettårigt räntefritt lån. I enlighet med analysen av HSY:s kreditvärdighet i avsnitt 3.1 i detta beslut motsvarar stödbeloppet i de lån som beviljades efter den 30 juni 1999 referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.

4.15.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

(294) Kommissionen har inte funnit något belägg för att stödet kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden. Eftersom stödet finansierade varvets allmänna drift tycks det utgöra driftsstöd, men som redan har förklarats vid bedömningen av tidigare åtgärder hade varvet inte rätt att få driftsstöd under 1999, 2000 eller 2001.

(295) Stödet var olagligt och oförenligt med den gemensamma marknaden och måste därför återbetalas.

(296) Kommissionen kommer att behandla frågan om den separata bokföringen i slutet av detta beslut.

4.16 Ersättningsklausul till förmån för HDW/Ferrostaal om stöd skulle återkrävas från HSY (åtgärd E18c)

4.16.1 Beskrivning av åtgärden

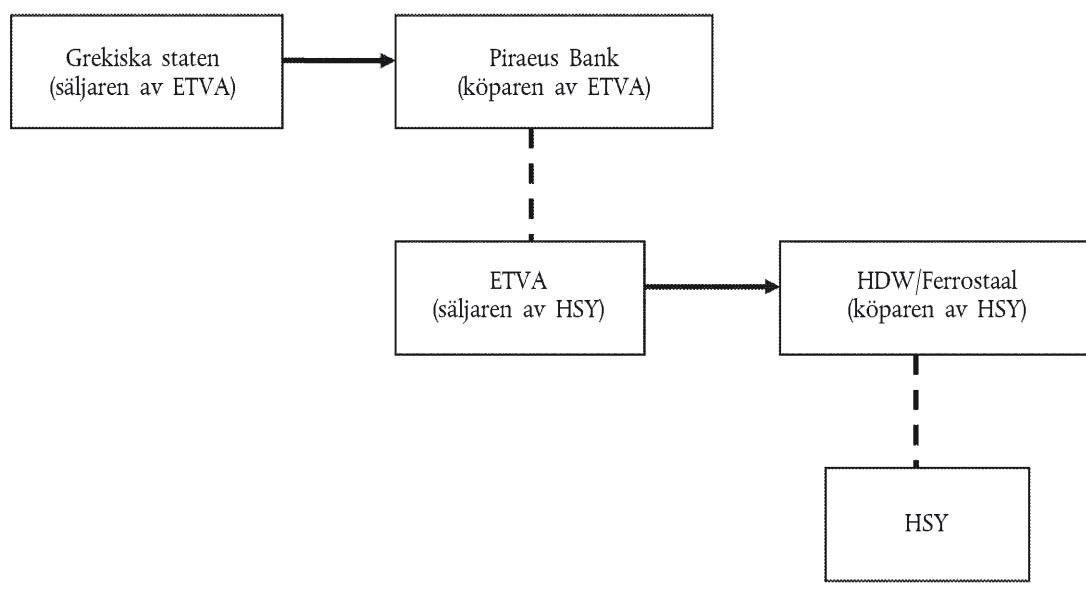
(297) Enligt utvidgningsbeslutet lovade den grekiska staten att ersätta köparen av HSY (dvs. HDW/Ferrostaal) om HSY skulle behöva betala tillbaka stöd som var oförenligt med den gemensamma marknaden och som beviljats före och i samband med privatiseringen. Ur juridisk synvinkel beviljades denna garanti i två steg:

— Å ena sidan beviljade ETVA köparen av HSY (dvs. HDW/Ferrostaal) en garanti. Enligt denna ersättningsgaranti skulle ETVA ersätta HDW/Ferrostaal om stöd skulle återkrävas från HSY. I utvidgningsbeslutet understryker kommissionen att ETVA, som vid det tillfället fortfarande kontrollerades av staten, redan i det avtal om att sälja andelen i HSY som ingicks mellan

ETVA och HDW/Ferrostaal den 11 oktober 2001 hade lovat HDW/Ferrostaal denna garanti. Den garanti som ETVA beviljade tycks därför kunna tillskrivas staten.

— Å andra sidan lämnade staten en garanti till köparen på 57,7 procent av aktierna i ETVA (dvs. Piraeus Bank). Enligt denna ersättningsgaranti skulle staten till Piraeus Bank betala 100 procent av det belopp som ETVA betalar till köparen av HSY till följd av den ersättningsgaranti som ETVA beviljat köparen av HSY.

(298) Följande figur visar tvåstegsgarantins struktur, så som den beskrivs i utvidgningsbeslutet (de heldragna linjerna visar ersättningsflödena under garantins två steg, medan de streckade linjerna visar ägandet efter försäljningen av HSY och 57,7 procent av aktierna i ETVA).

4.16.2 Skälen till att förfarandet inleddes

(299) Enligt utvidgningsbeslutet skulle en privat säljare inte ha lämnat en sådan garanti eftersom den varken är tids- eller beloppsbegränsad. Dessutom skulle en aktieägare i en marknadsekonomi hellre ha låtit HSY gå i konkurs och likvideras än att sälja det under dessa omständigheter. Staten fick trots allt bara 6 miljoner euro för HSY och skulle ha förväntats få mycket mer i ersättning enligt garantin.

(300) HDW/Ferrostaal är visserligen den juridiska mottagaren av tvåstegsgarantin, men enligt utvidgningsbeslutet är

HSY den verkliga mottagaren av hela mekanismen. Ingen investerare skulle ha varit beredd att köpa HSY utan en sådan bestämmelse om statlig ersättning. Den grekiska staten erkände uttryckligen detta. Det är därför troligt att HSY utan en sådan garanti inte hade gått att sälja och inte hade kunnat ta sig ur sina finansiella svårigheter, och därför hade gått i konkurs.

(301) Enligt utvidgningsbeslutet tycks en sådan garanti dessutom i sig vara oförenlig med den gemensamma marknaden eftersom den hämmar återbetalningsbeslutets ändamålsenliga verkan.

4.16.3 Synpunkter från berörda parter

- (302) Elefsis påstår i enlighet med kommissionens ursprungliga bedömning att ingen privat säljare skulle ha beviljat en sådan obegränsad garanti. Elefsis ifrågasätter kommissionens påstående att ingen investerare skulle ha varit beredd att köpa varvet utan en sådan bestämmelse eftersom Elefsis, som deltog i upphandlingen och ville köpa HSY, inte ställde något sådant villkor i sitt bud på HSY och var berett att köpa HSY utan någon sådan garanti. Enligt Elefsis lämnades garantin endast till HDW/Ferrostaal. Den senare och HSY är därför mottagare av garantin.
- (303) Piraeus Bank, som endast lämnade synpunkter om denna åtgärd eftersom det är den enda åtgärd som banken är direkt inblandad i, lämnar flera dokument som visar att ETVA redan hade gått med på att bevilja ersättningsklausulen till förmån för HDW/Ferrostaal när avtalet om att sälja andelen i HSY ingicks i oktober 2001, då ETVA fortfarande kontrollerades av staten. Piraeus Bank har presenterat kontrakt, dokument och tidningsartiklar som visar att staten skötte privatiseringen av HSY. Enligt avtalet mellan den grekiska staten och Piraeus Bank av den 20 mars 2002 så skulle staten fortsätta att sköta privatiseringen av HSY även om Piraeus Bank blev majoritetsägare i ETVA. Slutligen visar Piraeus Bank att det redan i den inbjudan att lämna anbud som skickades ut till potentiella spekulanter i juli 2001 uttryckligen fastställdes att om HSY skulle åläggas att betala tillbaka stöd till följd av en eventuell överträdelse av EU:s regler om statligt stöd så skulle högstbjudande inte behöva återbetala stödet.
- (304) TKMS/GNSH förklarar att det under förhandlingarna med ETVA om att köpa HSY stod klart att HSY hade fått ett visst finansiellt stöd från den grekiska staten. De potentiella köparna kände emellertid inte till vare sig hur omfattande åtgärderna var eller exakt under vilka omständigheter som de hade vidtagits. Under anbudsförfarandet fick köparna mycket lite information om de olika åtgärderna som nu är föremål för detta förfarande. Köparna kunde med andra ord inte uppskatta vilka konsekvenser det statliga stödet till HSY skulle kunna få. För att undvika att utsättas för risker i samband med tidigare eller nuvarande stöd insisterade HDW/Ferrostaal på att man skulle inhämta ett godkännande eller en administrativ skrivelse/ett icke-ingripandebesked för tidigare stödåtgärder från kommissionen. Om detta inte skulle vara möjligt föreslog köparen en godtagbar form av garanti till säljaren. Efter kontakt med kommissionen stod det klart att kommissionen inte var beredd att utfärda en sådan administrativ skrivelse/ett icke-ingripandebesked. I det koncentrationsbeslut där kommissionen godkänner HDW/Ferrostaals förvärv av HSY erkänner kommissionen att man inte kände till subventionernas omfattning. Under dessa omständigheter kom man den 31 maj 2002 överens om en ersättningsklausul i form av ett tillägg till avtalet om att sälja andelen i HSY, varigenom ETVA som säljare av HSY garanterade att ersätta köparen för de förluster som skulle drabba köparen om HSY skulle tvingas återbetala stödet. TKMS/GNSH drar slutsatsen att ingen investerare skulle ha gått med på att köpa HSY utan en sådan garanti. Detta påstående bekräftades också i den andra Deloitte-rapporten som TKMS/GNSH lämnade i juni 2007.
- (305) TKMS/GNSH anser att åtgärden inte kan tillskrivas staten eftersom den beviljades av ETVA vid en tidpunkt då banken inte längre kontrollerades av staten. ETVA har enligt det avtal om att sälja andelen i HSY som ingicks i oktober 2001 ingen skyldighet att ersätta GNSH. ETVA beslutade att bevilja garantin först i maj 2002. TKMS/GNSH påstår också att ETVA och staten agerade som en privat säljare. Sannolikheten för att garantin skulle behöva betalas ut var relativt låg. Om varvet däremot skulle likvideras skulle förlusterna på de lån och garantier som beviljats HSY vara mycket större (beräkningen som ligger till grund för detta påstående lämnades i den andra Deloitte-rapporten som TKMS/GNSH lämnat). Dessutom anser TKMS/GNSH att den garanti som staten beviljade Piraeus Bank den 20 mars 2002 innebar att staten skulle betala en ersättning till Piraeus Bank på endast 57,7 procent av det belopp som ETVA betalat till köparen av HSY (dvs. HDW/Ferrostaal). Däremot innebär den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal den 31 maj 2002 att ETVA skulle betala en ersättning till HDW/Ferrostaal på 100 procent av det stöd som HSY eventuellt skulle tvingas återbetala. TKMS/GNSH drar slutsatsen att den garanti som ETVA beviljade den 31 maj 2002 är mer omfattande än den som Piraeus Bank fick den 20 mars 2002. Detta kan således inte utgöra någon gemensam garantimekanism, och det faktum att ETVA beviljade en mer omfattande garanti bevisar att banken agerade som en privat säljare.
- (306) TKMS/GNSH kan inte se varför en sådan ersättningsklausul skulle utgöra en överträdelse när det gäller återbetalningen av stödet. Om HSY tvingades återbetala stödet så skulle staten inte ersätta HSY utan köparen av HSY (dvs. TKMS/GNSH som är HDW/Ferrostaals efterträdare).
- (307) TKMS/GNSH⁽¹⁴²⁾ anser också att den garanti som staten beviljade Piraeus Bank skulle kunna utgöra stöd till Piraeus Bank och ETVA.

4.16.4 Kommentarer från Grekland

(308) Enligt Grekland och HSY utgör ersättningsklausulen inte stöd. För det första kan den inte tillskrivas staten eftersom den beviljades av ETVA Bank vid en tidpunkt då banken inte längre kontrollerades av staten. För det andra påstår Grekland och HSY att den grekiska staten agerade som en marknadsinvestering när den sålde sin andel i HSY i egenskap av huvudsaklig aktieägare i ETVA. Den garanti som säljaren av HSY beviljade köparen utgör ett normalt standardvillkor i handelsavtal. Grekland erinrar om att man inte lämnade någon garanti till HSY när det gäller skyldigheten att återbetala olagligt statligt stöd, utan till köparen av HSY. Denna skadeersättning drabbar säljaren oavsett om den finns med som en klausul i handelsavtalet eller inte. Kommissionens påstående att den grekiska staten kände till eller borde ha känt till det stora antalet ytterligare statliga stödåtgärder som kunde vara olagliga och oförenliga med den gemensamma marknaden, och att dessa belopp skulle behöva återbetalas vilket därmed skulle utlösa ersättningsklausulen, saknar grund. Under den period då ersättningsklausulen gällde fanns det inte något kommissionsbeslut i vilket kommissionen slog fast att HSY hade erhållit olagligt statligt stöd. Dessutom skulle nedläggningen och likvidationen av HSY ha varit dyrare för staten med tanke på de sociala kostnaderna.

(309) Dessutom kan HSY inte se hur företaget skulle ha kunnat gynnas finansiellt av en garanti som ETVA Bank och HDW/Ferrostaal kommit överens om eller av en garanti som den grekiska staten och Piraeus Bank kommit överens om. Även om HDW/Ferrostaal skulle få ersättning så har konsortiet ingen skyldighet att tillskjuta detta belopp till HSY. Därför har kommissionen inte heller lyckats visa varför ersättningsklausulen skulle neutralisera ett beslut om att kräva tillbaka stödet. Enligt domstolens rättspraxis förverkas fördelen när mottagaren återbetalar stödet och de förhållanden som rådde innan stödet beviljades kan återställas.

(310) Slutligen påstår Grekland att artiklarna 296 och 298 i EG-fördraget är tillämpliga om kommissionen skulle anse att ersättningsklausulen utgör statligt stöd. Här menar HSY att med tanke på att den grekiska flottan alltid var varvets viktigaste kund så bör privatiseringsförslaget och villkoren för privatiseringen, inklusive ikraftträdandet av lag 2941/2001, granskas i ljuset av den statliga kunden som av försvarsskäl är intresserad av att upprätthålla varvets drift och lönsamhet. I det här fallet har den

grekiska staten antagit åtgärder som vilket privat företag som helst som är intresserat av ett annat företags lönsamhet skulle ha antagit. Vidare är denna bedömning ännu viktigare när staten har en skyldighet att bära ansvaret och förlusten för företagets upplösning och likvidation, vilket skulle vara dyrare och därmed olönsamt.

4.16.5 Bedömning

4.16.5.1 Artikel 296 i EG-fördraget

(311) Kommissionen anser att åtgärden inte omfattas av artikel 296 i EG-fördraget. Ersättningsmekanismen gäller om HSY skulle tvingas återbetala det statliga stödet. Som Grekland har påstått och kommissionen hela tiden har accepterat⁽¹⁴³⁾ är HSY:s militära verksamhet nödvändig för Greklands säkerhet och omfattas av artikel 296, och därför gäller reglerna om statligt stöd inte den. Eftersom allt statligt stöd till HSY:s militära verksamhet är undantaget från reglerna om statligt stöd är det endast det statliga stödet till HSY:s civila verksamhet som kan återkrävas. Garantin är således direkt och enbart avsedd för HSY:s civila verksamhet.

(312) Vissa parter påstår att utan garantin så skulle ingen investerare ha köpt HSY och varvet förmodligen ha gått i konkurs. Därför var åtgärden, även om den endast var avsedd för HSY:s civila verksamhet, nödvändig för att HSY:s militära verksamhet skulle överleva och omfattas därför av artikel 296. Kommissionen kan inte godta detta argument. Grekland hade med stöd av artikel 296 kunnat bevilja den militära verksamheten det finansiella stöd som behövdes för att den skulle kunna fortsätta. Grekland skulle därmed ha undvikit en nedläggning av den militära verksamheten. Alternativt kunde Grekland ha beviljat det finansiella stöd som behövdes för att göra den militära verksamheten attraktiv för en potentiell investerare, så att den militära verksamheten kunde ha blivit uppköpt och dess överlevnad därmed garanterats. En investerare hade kunnat köpa den militära verksamheten utan någon sådan garanti eftersom det, vilket precis har förklarats, inte kunde återkrävas något stöd från HSY:s militära verksamhet. Denna åtgärd behövdes därför bara för att hitta en köpare av hela HSY, dvs. inklusive den civila verksamheten. Åtgärden ledde således till att man kunde hitta en köpare av HSY:s civila verksamhet och därmed se till att denna verksamhet kunde fortsätta. Den behövdes inte för att se till att den militära verksamheten kunde fortsätta. Den omfattas därför inte av artikel 296 i EG-fördraget.

4.16.5.2 Förekomsten av stöd

- (313) Eftersom vissa parter ifrågasätter att de två garantierna (dvs. den som staten beviljat Piraeus Bank och den som ETVA beviljat HDW/Ferrostaal) utgör en gemensam garantimekanism och att HSY är mottagare av de två garantierna ska kommissionen först göra en separat bedömning av den garanti som ETVA beviljat HDW/Ferrostaal och visa att den utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget.
- (314) För att en åtgärd ska utgöra statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget måste den kunna tillskrivas staten. Vissa parter ifrågasätter att den garanti som ETVA beviljat HDW/Ferrostaal kan tillskrivas staten. De påstår att ETVA självständigt och oberoende fattade beslutet att bevilja garantin. De påstår framför allt att garantin beviljades den 31 maj 2002 genom ett tillägg till avtalet om att sälja andelen i HSY, då ETVA inte längre kontrollerades av staten utan av Piraeus Bank. Kommissionen avfärdar detta påstående och anser att det finns tillräckligt med bevis för att åtgärden kan tillskrivas staten.
- För det första fanns denna garanti med i de dokument som skickades ut till spekulanterna under privatiseringen av HSY⁽¹⁴⁴⁾. Det innebär med andra ord att det redan under privatiseringen fanns ett löfte om att köparen av HSY skulle ersättas om HSY skulle tvingas återbetala det statliga stödet. Dessutom åtog sig ETVA den 14 september 2001 uttryckligen och entydigt att lämna denna garanti till HDW/Ferrostaal om EU godkände tidigare och nuvarande statligt stöd till HSY⁽¹⁴⁵⁾. I klausul 1.2.3 i avtalet om att sälja andelen i HSY som undertecknades den 11 oktober 2001 hänvisas uttryckligen till det dokument som undertecknades den 14 september 2001. Diskussionen om den exakta formuleringen i garantin fortsatte under de följande månaderna⁽¹⁴⁶⁾. Kommissionen lämnade inte någon administrativ skrivelse/något icke-ingripandebesked om tidigare och nuvarande stöd till HSY, och därför var ETVA den 31 maj 2002 tvunget att utfärda garantin till HDW/Ferrostaal enligt överenskommelse mellan parterna den 14 september 2001 och i klausul 1.2.3 i avtalet om att sälja andelen i HSY. Resonemanget ovan visar att ETVA, även om tillägget med garantin till HDW/Ferrostaal undertecknades den 31 maj 2002, redan hade åtagit sig att bevilja garantin (om EU inte godkände tidigare och nuvarande stöd) när ETVA fortfarande kontrollerades av staten. Tillägget av den 31 maj 2002 handlar med andra ord om att genomföra ett avtal som ETVA ingick när det fortfarande kontrollerades av staten. Som visats i avsnitt 3.2 kan alla åtgärder som ETVA vidtog gentemot HSY när ETVA kontrollerades av staten anses som möjliga att tillskriva staten⁽¹⁴⁷⁾. Alla dessa punkter bekräftades av Grekland i dess skrivelse av den 23 maj 2005⁽¹⁴⁸⁾.
  - För det andra skulle åtgärden fortfarande tillskrivas staten, även om man mot bakgrund av ovannämnda avtal som ETVA ingick när det kontrollerades av staten (dvs. fram till slutet av mars 2002) ansåg att ETVA enligt avtalet inte hade någon skyldighet att bevilja HDW/Ferrostaal garantin. Kommissionen konstaterar att Grekland fortsatte att sköta försäljningen av HSY även efter det att ETVA hade sålts till Piraeus Bank. Enligt artikel 8.2.2 i avtalet av den 20 mars 2002 mellan staten och Piraeus Bank ska ETVA inte ansvara för försäljningen av HSY, utan staten ska fortsätta att sköta den. Enligt artikel 8.2.2 b ska staten till exempel kontrollera, sköta och ansvara för handlingar och förhandlingar med den tredje köparen av andelen i Hellenic Shipyards. I enlighet med artikel 8.2.2 i avtalet av den 20 mars 2002 bad Piraeus Bank genom en skrivelse av den 28 maj 2002 staten att godkänna den garanti som ETVA avsåg att bevilja HDW/Ferrostaal. Staten gav sitt tillstånd genom en skrivelse av den 31 maj 2002. Allt detta visar att beviljandet av garantin kan tillskrivas staten.
  - För det tredje skulle garantin fortfarande tillskrivas staten, även om de två föregående punkterna skulle avfärdas. Kommissionen konstaterar att staten beslutade att privatisera HSY⁽¹⁴⁹⁾. När Piraeus Bank övertog kontrollen av ETVA var man därför enligt lag skyldig att privatisera HSY. Som TKMS/GNSH själv har erkänt skulle HDW/Ferrostaal inte ha köpt HSY om man inte hade fått en sådan garanti. Eftersom staten hade bestämt att HSY måste säljas och eftersom det var nödvändigt att bevilja garantin för att kunna sälja HSY kan slutsatsen dras att staten försatte ETVA i en situation där ETVA var tvunget att utfärda garantin. Därför måste åtgärden fortfarande tillskrivas staten, även om det skulle konstateras att ETVA beslutade att bevilja garantin i maj 2002 utan statens direkta inblandning.

- För det fjärde bör, även om alla de föregående punkterna skulle avfärdas, slutsatsen dras att enda skälet till att ETVA gick med på att bevilja garantin den 31 maj 2002 var för att den kontrollerande aktieägaren (dvs. Piraeus Bank) hade erhållit en garanti från staten som skyddade den mot alla finansiella skador till följd av garantin. Som kommer att visas nedan skulle en investerare i en marknadsekonomi aldrig ha beviljat en sådan garanti utan att ha erhållit en motgaranti av staten. Enda skälet till att garantin beviljades var för att staten hade skyddat den ekonomiska enhet (dvs. koncernen) som beviljade garantin mot alla negativa konsekvenser (genom att bevilja en motgaranti). I ett sådant fall, där ett företag helt enkelt överlåter stödet till ett annat företag, kan beviljandet av åtgärden tillskrivas staten.
- (315) För att en åtgärd ska utgöra statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget måste den finansieras med statliga medel. I tillkännagivandet om garantier står det att "[s]tödet beviljas vid den tidpunkt då garantin beviljas, inte då garantin åberopas eller då medel betalas ut enligt villkoren i garantin. Bedömningen av om en garanti utgör statligt stöd eller ej [...] måste göras vid den tidpunkt då garantin ställs." Som förklarades ovan anser kommissionen att ETVA enligt avtalet var tvunget att bevilja HDW/Ferrostaal garantin vid en tidpunkt då staten fortfarande ägde större delen av aktierna i ETVA. Eftersom det i tillkännagivandet om garantier står att bedömningen av om det föreligger stöd eller ej måste göras vid den tidpunkt då garantin beviljas, och inte senare när garantin åberopas, kan slutsatsen dras att staten, genom att åta sig att bevilja garantin, riskerade statliga medel och att garantin därför innehåller statliga medel. Denna slutsats påverkas inte av att ETVA såldes till Piraeus Bank strax därefter. Om staten har gett anbudsgivarna korrekt information om ETVA:s avtalsförpliktelser (inklusive ETVA:s åtagande att ställa en garanti till HDW/Ferrostaal om kommissionen inte utfärdar en administrativ skrivelse) måste anbudsgivarna ha tagit med ETVA:s åtagande i beräkningen. De måste därför ha sänkt det pris som de var beredda att betala för att köpa ETVA. Det innebär att staten sålde ETVA till ett lägre pris och därmed förlorade pengar. Som förklarades ovan anser kommissionen, även om det konstaterades att ETVA inte åtog sig att lämna garantin enligt avtalet medan ETVA fortfarande ägdes av staten, att staten genom att besluta att privatisera HSY i januari 2001 (då ETVA fortfarande ägdes av staten) försatte ETVA i en situation där ETVA tvingades lämna en sådan garanti, eftersom detta var nödvändigt för att hitta en köpare till HSY. Det innebär att anbudsgivarna måste ha tagit hänsyn till att ETVA skulle behöva lämna denna garanti när de lade sina anbud på ETVA. De föreslog därför en lägre köpeskilling för ETVA, och slutsatsen kan därför dras att statliga medel har gått förlorade.
- (316) Även om slutsatsen skulle dras att det, när staten sålde ETVA, inte förelåg någon skyldighet (vare sig enligt avtalet eller i praktiken) att lämna denna garanti kan det fortfarande visas att den garanti som ETVA beviljade innehåller statliga medel. Staten beviljade köparen av ETVA (dvs. Piraeus Bank) en garanti som innebar att staten lovade att ersätta Piraeus Bank med 100 procent av det belopp som ETVA skulle behöva betala enligt den garanti som ETVA ska bevilja HDW/Ferrostaal. Denna motgaranti beviljades i följande kontrakt. I avtalet av den 18 december 2001 mellan staten och Piraeus Bank om att sälja 57,7 procent av ETVA åtog sig staten att betala Piraeus Bank 57,7 procent av det belopp som ETVA skulle betala köparen av HSY. I avtalet av den 20 mars 2002 mellan samma parter, och som syftade till att ändra avtalet av den 18 december 2001, åtog sig staten att betala Piraeus Bank 100 procent av det belopp som ETVA skulle behöva betala köparen av HSY⁽¹⁵⁰⁾. Staten bekräftade genom en skrivelse av den 31 maj 2002 till Piraeus Bank att staten skulle ersätta 100 procent av det belopp som ETVA betalat köparen av HSY⁽¹⁵¹⁾. När ETVA den 31 maj 2002 undertecknade tillägget till avtalet om att sälja andelen i HSY hade Piraeus Bank med andra ord erhållit en statlig garanti som innebar att ETVA skulle ersättas med 100 procent för det belopp som ETVA skulle behöva betala till följd av den garanti som man planerade att bevilja HDW/Ferrostaal⁽¹⁵²⁾. Det visar att alla belopp som ETVA betalat i slutändan skulle finansieras ur den statliga budgeten och att garantin innehåller statliga medel.
- (317) För att bevisa att det föreligger statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget är det nödvändigt att visa att staten inte agerade som en investerare i en marknadsekonomi skulle ha agerat under liknande omständigheter. Här påstår Grekland, HSY och TKMS/GNSH att en investerare i en marknadsekonomi skulle ha gått med på att bevilja garantin till HDW/Ferrostaal under liknande omständigheter. De menar att testet med en investerare i en marknadsekonomi bör tillämpas på ETVA som var den juridiska enhet som sålde HSY och på den grekiska regeringen som sålde ETVA.
- (318) Kommissionen erinrar om att ETVA, som förklarades i avsnitt 3.2, inte agerade som en investerare i en marknadsekonomi när det köpte HSY och direkt därefter sköt till kapital för att företaget skulle överleva, utan som en myndighet som beviljade stöd för att ett företag som var

viktigt för den grekiska ekonomin skulle överleva. Därför skulle en investerare i en marknadsekonomi inte ha försatt sig i ETVA:s situation. En investerare i en marknadsekonomi skulle inte ha sålt aktierna i HSY. Därför anser kommissionen att testet med en investerare i en marknadsekonomi i det här fallet inte kan användas för att motivera att staten riskerar ytterligare statliga medel (genom att bevilja garantin).

(319) Även om man trots detta anser att testet med en investerare i en marknadsekonomi bör tillämpas så anser kommissionen att staten inte hade gått med på att bevilja garantin om den hade varit ett privat företag som verkat på normala marknadsvillkor. Samtliga av följande tre punkter utgör var för sig tillräckligt med bevis för detta.

(320) För det första konstaterar kommissionen att ETVA (och staten via ETVA), trots att ETVA bara ägde 51 procent av aktierna i HSY (de anställda ägde resterande 49 procent⁽¹⁵³⁾), lovade att betala köparen av HSY (dvs. HDW/Ferrostaal) 100 procent av det stöd som eventuellt skulle återkrävas av HSY. En investerare i en marknadsekonomi skulle inte ha gått med på att ersätta 100 procent av det sålda företagets skador. Under vissa omständigheter kan en investerare i en marknadsekonomi kanske gå med på att åta sig att stå för vissa av det sålda företagets framtida skulder, dock endast i proportion till dess aktieinnehav som var 51 procent i det aktuella fallet. En investerare i en marknadsekonomi skulle ha bett övriga aktieägare att ta på sig ansvaret för resterande 49 procent av de berörda skulderna. Genom att gå med på att stå för 100 procent av det sålda företagets potentiellt mycket omfattande skulder (kommissionen erinrar om att det i avtalet inte fastställdes något tak för ersättningarna) gav ETVA en gåva till de övriga aktieägarna i HSY (dvs. de anställda). En investerare i en marknadsekonomi skulle inte ha gått med på att ge en sådan gåva genom att ta på sig det sålda företagets potentiellt mycket omfattande skulder som långt översteg investerarens aktieinnehav. Med tanke på att den ersättningsgaranti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal uppgår till 100 procent (dvs. i stället för 51 procent) av det stöd som skulle kunna återkrävas från HSY kan slutsatsen därför dras att en investerare i en marknadsekonomi inte skulle ha lämnat en sådan garanti.

(321) För det andra påstår Grekland, HSY och TKMS/GNSH att nettointäkterna (dvs. intäkter minus kostnader) skulle bli högre om HSY såldes – inklusive de förväntade betalningarna inom ramen för garantin – än om HSY hade likviderats. TKMS/GNSH styrker sitt påstående med hjälp av den andra Deloitte-rapporten. I rapporten jämförs nettokostnaderna i de två scenarierna. Först analyseras ETVA

och sedan staten. Kommissionen anser att det utgör missbruk av testet att tillämpa det på ETVA. Som diskuterades i avsnitt 3.2 var det staten som beslutade om och beviljade finansiellt stöd till privatiseringen – se till exempel det statliga stödet i lag 2941/2001⁽¹⁵⁴⁾ – och ETVA har aldrig varit en oberoende ekonomisk enhet som fritt har kunnat lägga upp försäljningen av HSY för att maximera intäkterna och minimera förlusterna. Därför måste statens ingripande granskas i sin helhet och inte bara en av dess delars agerande.

(322) Om testet ändå tillämpas på ETVA så måste man jämföra ETVA:s nettointäkter (dvs. intäkter minus kostnader) om HSY skulle likvideras och om HSY skulle säljas. Om HSY skulle likvideras så måste ETVA:s kostnader för detta fastställas. TKMS/GNSH påstår att förlusten minst skulle uppgå till de lån och garantier som ETVA beviljat HSY och som staten inte lämnade några motgarantier för. Kommissionen konstaterar dock att inget av dessa lån och garantier utgör en normal kostnad för nedläggning av ett företag⁽¹⁵⁵⁾. Samtliga dessa lån och garantier har beviljats av ETVA i egenskap av offentlig myndighet för att de antingen utgjorde statligt stöd till den civila verksamheten eller var åtgärder för att garantera Greklands säkerhet enligt artikel 296 i EG-fördraget⁽¹⁵⁶⁾. Lånen och garantierna får därför inte tas med i beräkningen vid tillämpningen av testet med en säljare i en marknadsekonomi. Det visar sig därför att ETVA som aktör i en marknadsekonomi inte skulle ha haft några större kostnader om HSY likviderades. Om HSY skulle säljas så skulle ETVA få köpeskillingen på 6 miljoner euro. När det gäller de kostnader som skulle uppstå om HSY såldes så var ETVA tvunget att lämna den garanti som analyseras här, som var av obegränsad omfattning och därför innebar potentiella utbetalningar på tiotals eller till och med hundratals miljoner euro. Vid en jämförelse av de två scenarierna så visar det sig att en investerare i en marknadsekonomi hellre skulle ha likviderat varvet⁽¹⁵⁷⁾. ETVA agerade därför inte som en investerare i en marknadsekonomi. Om jämförelsen mellan en försäljning och en likvidation av HSY görs på statlig nivå så leder det till exakt samma slutsatser. Staten i egenskap av entreprenör/ägare skulle inte drabbas av några större kostnader om HSY likviderades, eftersom staten har beviljat alla lån och garantier (direkt eller via ETVA) till HSY i egenskap av offentlig myndighet, eftersom de antingen utgjorde statligt stöd till den civila verksamheten eller åtgärder för att garantera Greklands säkerhet enligt artikel 296 i EG-fördraget. Om HSY såldes så skulle staten bara få några få miljoner euro eftersom den, på grund av att den beviljade garantin, riskerade att behöva betala tiotals eller hundratals miljoner euro. Sammanfattningsvis agerade staten inte på ett sätt som vore godtagbart för ett privat företag i liknande omständigheter.

- (323) Grekland, HSY och TKMS/GNSH påstår att risken för att HSY skulle behöva återbetala det statliga stödet var mycket begränsad eftersom kommissionen vid den tidpunkten inte hade några pågående granskningar. De påstår därför att risken för att ETVA och staten skulle behöva betala ersättning inom garantin var låg. Kommissionen kan inte godta detta påstående. Det skulle vara ungefär som att påstå att Grekland hade rätt att bevilja garantin för att man under de föregående åren hade lyckats dölja att man hade beviljat HSY olagligt stöd som var oförenligt med den gemensamma marknaden och att man missbrukat stöd som tidigare godkänts av kommissionen. Kommissionen konstaterar dessutom att HDW/Ferrostaal insisterade på att få denna garanti och inte var berett att underteckna försäljningen av HSY förrän man fått garantin. Den betydelse som HDW/Ferrostaal fäster vid garantin visar att denna privata investerare inte ansåg att sannolikheten för att HSY skulle behöva återbetala det statliga stödet var låg. När privatiseringen inleddes åtog sig Grekland att bevilja en sådan garanti till högstbjudande, vilket också visar att Grekland ansåg att en privat investerare skulle tycka att en sådan garanti var mycket viktig (ett oeftergivligt villkor enligt Greklands skrivelse av den 23 maj 2005 som refereras i fotnot 148 i detta beslut och enligt den andra Deloitte-rapporten), vilket endast kan vara fallet om en privat investerare inte anser att sannolikheten för en återbetalning är väldigt begränsad.
- (324) Kommissionen konstaterar också att eftersom det i det här sammanhanget var svårt att uppskatta hur stort stödbelopp som skulle kunna återkrävas av HSY så skulle en säljare i en marknadsekonomi som hade sålt HSY åtminstone ha infört ett tak i avtalet som begränsar det belopp som eventuellt skulle behöva betalas till köparen. En säljare i en marknadsekonomi skulle inte ha gått med på att riskera att behöva betala hundratals miljoner euro, även om det konstaterades att sannolikheten för att behöva betala ett så stort belopp var mycket låg. Därför utgör det faktum att garantin saknade tak ytterligare bevis för att ETVA och staten inte agerade på ett sätt som vore godtagbart för en aktör i en marknadsekonomi.
- (325) För det tredje är det nödvändigt att ta med statens hela ingripande i beräkningen vid bedömningen av om staten agerade som en investerare i en marknadsekonomi eller inte. I det här fallet har staten beviljat flera stora stödbelopp för att möjliggöra en privatisering av HSY (dvs. det statliga stöd som nämns i lag 2941/2001⁽¹⁵⁸⁾). Staten har till exempel återbetalat de 4,3 miljoner euro till HSY:s anställda som de hade investerat i samband med HSY:s tre kapitalökningar. Denna åtgärd, som syftade till att se till att de anställda inte skulle hindra försäljningen av HSY, hade inte varit godtagbar för en investerare i en marknadsekonomi, bland annat för att det enligt avtalet inte fanns någon skyldighet att göra det och eftersom de anställda dessutom fortfarande var skyldiga ETVA 24 miljoner euro för köpeskillingen för aktierna. Slutligen bad staten anbudsgivarna att betala en del av köpeskillingen för HSY i form av en kapitalökning⁽¹⁵⁹⁾. Alla dessa faktorer visar att staten under försäljningen av HSY inte agerade i syfte att maximera sina intäkter och minimera sina kostnader, utan med målsättningen att möjliggöra försäljningen av HSY och för att varvets verksamhet skulle kunna fortsätta. Grekland agerade därför inte som en investerare i en marknadsekonomi under försäljningen av HSY.
- (326) På grundval av de tre faktorerna ovan drar kommissionen slutsatsen att en investerare i en marknadsekonomi inte hade beviljat garantin.
- (327) När det gäller frågan om huruvida garantin har haft en gynnande effekt och om vem som är mottagaren anser kommissionen att en investerare inte skulle ha köpt hela HSY (dvs. inklusive den civila verksamheten) utan garantin. Denna slutsats bekräftas i den andra Deloitte-rapporten: Av vår erfarenhet och ovanstående analys drar vi slutsatsen att en rationell investerare inte skulle ha varit beredd att förvärva HSY och samtidigt bära en ytterligare risk i samband med statligt stöd (som då varken var säkert eller hade beräknats av kommissionen) för företaget som a) under ett antal år ägdes och förvaltades av ett statsägt företag (ETVA) och samtidigt b) hade ett väsentligt negativt eget kapital och andra operativa problem (dvs. låg produktivitet, höga driftskostnader, överbemanning osv.). Denna slutsats bekräftas också av att Grekland, som förutsåg att det skulle krävas en sådan garanti för att locka privata investerare, i anbuds materialet lovade att högstbjudande skulle erhålla en sådan garanti⁽¹⁶⁰⁾. Slutsatsen att det krävdes en sådan garanti för att hitta en köpare till HSY är logisk eftersom en investerare som gör en förvarvsutredning av HSY skulle konstatera att HSY hade gynnats av flera åtgärder som skulle kunna utgöra stöd som kommissionen senare skulle kunna återkräva⁽¹⁶¹⁾. Elefsis påstår i motsats till denna slutsats att det inte behövdes någon sådan garanti och påstår särskilt att man hade varit beredd att köpa HSY utan en sådan garanti, vilket framgår av att Elefsis i sitt anbud om att köpa HSY inte ställde denna garanti som villkor för att köpa HSY. Kommissionen anser att Elefsis påstående saknar trovärdighet. Även om det stämmer att Elefsis inte begärde någon sådan garanti i sitt anbud så erinrar kommissionen för det första om att detta inte bevisar att Elefsis inte hade begärt denna garanti i ett senare skede av förhandlingarna med säljaren om Elefsis hade vunnit upphandlingen⁽¹⁶²⁾. Det är mycket troligt att

Elefsis hade gjort det. Så fort HSY hade sålts till HDW/Ferrostaal så började Elefsis lämna in klagomål till kommissionen där man påstod att HSY hade gynnats av flera omfattande stödåtgärder som kommissionen borde återkräva. En investerare som är övertygad om att ett företag har erhållit tiotals miljoner euro i stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden skulle inte ta risken att köpa företaget om den inte fick en garanti. Kommissionen avfärdar därför Elefsis påstående och anser att en investerare i en marknadsekonomi inte skulle ha köpt hela HSY, dvs. inklusive den civila verksamheten, utan denna garanti. Som har förklarats tidigare skulle Grekland, om HSY inte hade sålts, ha kunnat fortsätta att stödja den militära verksamheten enligt artikel 296 i EG-fördraget. Däremot skulle Grekland inte ha fått ge finansiellt stöd till den civila verksamheten på grund av artikel 87 i EG-fördraget. Kommissionen konstaterar att HSY:s finansiella situation försämrades dramatiskt mellan 1998 och 2002. Även om HSY inte offentliggjorde någon separat bokföring för den civila verksamheten är det rimligt att anta att denna verksamhet gick med stora förluster under dessa år. Vid sidan om verksamheten för reparationer av fartyg var de tre huvudsakliga civila kontrakten som genomfördes under dessa år kontrakten med ISAP, OSE och Strintzis. Som har förklarats tidigare i detta beslut (se beskrivningen och bedömningen av åtgärd E12c) genomfördes kontrakten med ISAP och OSE med stora förseningar som tvingade HSY att betala höga viten och leverera järnvägsmateriel gratis, vilket också medförde stora kostnader för HSY. Det är därför uppenbart att kontrakten var en stor förlustaffär. Som också har förklarats i detta beslut innebar det kontrakt som ingicks med Strintzis i början av 1999 ett stort misslyckande för HSY. Kontraktet sades upp 2002, och HSY tvingades att betala skadestånd till Strintzis enligt avtalet och sålde skroven 2004 till ett pris som bara var en bråkdel av de tiotals miljoner euro i kostnader som HSY hade dragit på sig för att bygga skroven. Detta kontrakt var därför också en stor förlustaffär. Slutligen var den sista civila verksamheten fartygsreparationerna. Det är en verksamhet med små marginaler eftersom det råder hård konkurrens mellan varven. Kommissionen tvivlar därför på att verksamheten har varit lönsam, och den kan i vilket fall som helst säkert inte kompensera för de stora förlusterna till följd av kontrakten med ISAP, OSE och Strintzis. Det är därför rimligt att anta att den civila verksamheten gick med stora förluster fram till 2002. Som har visats i detta beslut har denna verksamhet hela tiden fått stöd, och en del av detta måste nu återbetalas. Underlåtelsen att genomföra kontrakten med ISAP, OSE och Strintzis på ett korrekt sätt visar framför allt att den civila verksamheten skulle ha fortsatt att gå med förlust om den inte hade köpts upp av ett stort företag och dragit nytta av företagets tekniska kunskaper och projektledningskunskaper. I den andra Deloitte-rapporten bekräftas att HSY hade operativa problem (dvs. låg produktivitet, höga driftskostnader, överbemanning osv.). Om den civila verksamheten inte hade sålts borde den därför snabbt ha lagts ned (om inte Grekland hade fortsatt att ge verksamheten olagligt stöd som var oförenligt med den gemensamma marknaden). Sammanfattningsvis har kommissionen i detta skäl visat att utan garantin skulle ingen investerare ha köpt HSY:s civila verksamhet, och om verksamheten inte hade köpts så skulle den snabbt ha lagts ned. Kommissionen drar slutsatsen att mottagaren av garantin är HSY, och att den

fördel som företaget har haft har varit möjligheten för den civila verksamheten att överleva.

- (328) Elefsis håller inte med om den tidigare slutsatsen om vem som är mottagaren. Elefsis påstår att förutom HSY var även HDW/Ferrostaal mottagare av den garanti som ETVA beviljade. Kommissionen håller inte med om den bedömningen. Som redan har visats angavs det redan i det anbuds-material som delades ut till anbudsgivarna att de skulle få ersättning om det statliga stödet återkrävdes från HSY. Det innebär att HDW/Ferrostaal, när det lämnade sitt anbud om att köpa HSY, antog att det skulle få motsvarande ersättning av ETVA om stödet återkrävdes från HSY⁽¹⁶³⁾. Ersättningsgarantin hade med andra ord redan tagits med i beräkningen av den köpeskilling som HDW/Ferrostaal föreslagit. Garantin har därför inte gynnats HDW/Ferrostaal.
- (329) Kommissionen drar slutsatsen att den garanti som ETVA beviljat HDW/Ferrostaal utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 i EG-fördraget och att HSY är mottagare av detta stöd. Åtgärden utgör olagligt stöd eftersom den beviljades utan förhandsanmälan, vilket strider mot kravet i artikel 88.3 i EG-fördraget.
- (330) När det gäller den garanti som den grekiska staten beviljade Piraeus Bank så utgör den också stöd. Det är en selektiv åtgärd som finansierats med statliga medel. Om en investerare i en marknadsekonomi hade sålt ETVA så skulle den aldrig ha beviljat en sådan garanti. Den enda motiveringen för att bevilja garantin var den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal. Om den senare garantin inte hade beviljats så hade det inte varit nödvändigt att lämna garantin till Piraeus Bank. Som redan har förklarats skulle en investerare i en marknadsekonomi inte ha beviljat den garanti som ETVA beviljade och som utgör statligt stöd, och därför skulle en investerare i en marknadsekonomi inte ha beviljat garantin till Piraeus Bank

(eftersom denna garanti inte hade behövts, dvs. den hade varit irrelevant). När det gäller frågan om vem som är mottagaren av den garanti som staten beviljade Piraeus Bank så erinrar kommissionen om att det aktuella förfarandet rör potentiellt statligt stöd till HSY. Ingen annan potentiell mottagare nämns i utvidgningsbeslutet. Därför kan endast stöd till HSY granskas inom ramen för det aktuella förfarandet. Om den garanti som staten beviljade Piraeus Bank skulle utgöra statligt stöd till HSY så skulle det inte utgöra ytterligare statligt stöd utöver det statliga stöd om ingick i den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal. Det är faktiskt tack vare den senare garantin som en privat investerare gick med på att köpa HSY och den civila verksamheten därmed kunde räddas. Den garanti som staten beviljade Piraeus Bank ger med andra ord inte HSY någon ytterligare fördel och kan därför inte utgöra statligt stöd till HSY: HSY har fått hela fördelen genom den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal. I detta förfarande som rör potentiellt statligt stöd till HSY behöver kommissionen därför inte ta slutlig ställning till vem som är mottagare av den garanti som den grekiska staten beviljade Piraeus Bank, och kommissionen behöver inte granska den senare garantin ytterligare. Det räcker att granska den tidigare garantin – ETVA:s garanti till HDW/Ferrostaal – och upphäva denna om den utgör stöd till HSY som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

4.16.5.3 Förenlighet med den gemensamma marknaden

(331) När det gäller den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal så kan kommissionen inte se hur detta stöd kan anses vara förenligt med den gemensamma marknaden enligt artikel 87.2 och 87.3 i EG-fördraget. När det gäller artikel 87.3 c i EG-fördraget konstaterar kommissionen att HSY befann sig i svårigheter. Kommissionen har redan förklarat att stöd till varvsindustrin från och med den 1 januari 1999 reglerades i rådets förordning (EG) nr 1540/98. Omstrukturingsstöd kan enligt artikel 5 "undantagsvis betraktas som förenligt med den gemensamma marknaden under förutsättning att det följer gemenskapsriktlinjerna om statligt stöd för att rädda och omstrukturera företag i svårigheter". Tillämpliga riktlinjer då garantin beviljades var 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering. Garantin uppfyllde uppenbarligen inte alla de villkor för att godkänna stödet som anges i avsnitt 3.2.2 i riktlinjerna. Under villkor b "Stödet skall återställa lönsamheten" ska stödet till exempel beviljas "under förutsättning att den omstrukturingsplan som kommissionen skall ha godkänt för varje enskilt stöd genomförs". Kommissionen konstaterar att garantin inte beviljades under förutsättning att en omstrukturingsplan genomförs. Dessutom har kommissionen inte godkänt planen eftersom den inte lämnades in till kommissionen. I riktlinjerna står det också att "[d]enna plan skall läggas fram för kommissionen tillsammans med alla närmare upplysningar". Det var sär-

skilt nödvändigt att i förväg rådfråga kommissionen i det här fallet, eftersom kommissionen redan hade godkänt en omstrukturingsplan 1997, med vilken man inte hade lyckats återställa HSY:s lönsamhet. Garantin innebar också en överträdelse av principen om "en enda gång" i avsnitt 3.2.3 i 1999 års riktlinjer om undsättning och omstrukturering. Kommissionen hade genom beslut N 401/97 godkänt investeringsstöd enligt rådets direktiv 90/684/EEG, vilket var ett slags omstrukturingsstöd⁽¹⁶⁴⁾. Som noterades vid analysen av åtgärd P1 beviljade staten stödet i december 1997 (men betalade inte ut det). Som har visats i detta beslut fick företaget också flera stöd som inte var anmälda eller förenliga med den gemensamma marknaden under åren före privatiseringen 2001–2002. Varvet beviljades omstrukturingsstöd enligt beslut C 10/94, men de villkor som ställts för att godkänna stödet iakttagits inte.

(332) Eftersom den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal utgör stöd till HSY som är oförenligt med den gemensamma marknaden anser kommissionen att den måste upphöra omedelbart.

4.16.5.4 Förbud mot garantin i sig

(333) Som förklarades i utvidgningsbeslutet är den garanti som beviljades HDW/Ferrostaal oförenlig med den gemensamma marknaden av ett andra skäl. Kommissionen anser att den i sig är oförenlig med den gemensamma marknaden eftersom den, genom att förhindra att återkravet av HSY:s stöd får ändamålsenlig verkan, förhindrar tillämpningen av reglerna om statligt stöd.

(334) TKMS/GNSH och HSY bestrider denna ståndpunkt. De erinrar framför allt om att HSY inte har tagit emot någon ersättning. Den garanti som ETVA lämnat försäkrar HDW/Ferrostaal och inte HSY. Om kommissionen krävde tillbaka stödet skulle HSY därför behöva återbetala stödet, vilket skulle återställa förhållandena till ursprungsläget. TKMS/GNSH kan inte förstå varför TKMS/GNSH:s kompensation (som HDW/Ferrostaals efterträdare) skulle kullkasta denna slutsats. TKMS/GNSH har inte någon skyldighet att återinvestera den mottagna ersättningen i HSY.

(335) Kommissionen konstaterar att 100 procent av aktierna i HSY köptes av HDW/Ferrostaal och innehas nu av TKMS/GNSH. Det innebär att även om HSY och dess aktieägare är två skilda juridiska enheter så utgör de en gemensam ekonomisk enhet. Tack vare garantin skulle denna ekonomiska enhet kompenseras till 100 procent för det stöd som den skulle behöva återbetala till staten. Kommissionen anser därför att det fräntar ett återkravsbesluts ändamålsenliga verkan.

(336) När det gäller avsaknaden av en juridisk bestämmelse som tvingar TKMS/GNSH att återinvestera den mottagna kompensationen i HSY så kan kommissionen inte förstå hur detta skulle kullkasta den tidigare slutsatsen. Dessutom konstaterar kommissionen att samtidigt som det inte föreligger något krav så finns det inte heller något förbud mot att göra det. TKMS/GNSH skulle därför kunna återföra den mottagna ersättningen till HSY. Vidare är det rimligt att anta att, eftersom TKMS är en framgångsrik privat koncern, så är dess finansiella resurser optimalt fördelade mellan koncernens olika juridiska enheter. Det är därför rimligt att anta att om en juridisk enhet i koncernen måste betala böter och en annan juridisk enhet får ersättning för dessa böter så kommer koncernledningen att fatta beslut om att överföra ersättningen till den första enheten och därigenom återställa den optimala fördelningen av resurser mellan koncernens olika juridiska enheter. Det förefaller med andra ord troligt att TKMS/GNSH:s ledning skulle besluta att återföra medlen till HSY, även om man inte har någon skyldighet att göra det.

(337) Kommissionen drar slutsatsen att den garanti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal i sig är oförenlig med reglerna om statligt stöd.

5. SLUTSATSER

(338) Kommissionen har kommit fram till att vissa av de sexton åtgärder som omfattas av det formella granskningsförfarandet inte utgör statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1, vissa utgör stöd som är förenligt med den gemensamma marknaden, flera av dem utgör stöd som inte är förenligt med den gemensamma marknaden och flera av de stödåtgärder som kommissionen tidigare godkänt har missbrukats. Kommissionen har dragit slutsatsen att de stödåtgärder som är oförenliga med den gemensamma marknaden och som beviljats i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och det stöd som missbrukats måste återbetalas.

(339) Kommissionen anser att följande problem skulle kunna förhindra att stödet återbetalas ordentligt och att det är nödvändigt att införa ytterligare villkor för att undvika att det händer. Detta kommer att förklaras i nästa avsnitt.

5.1 Behovet av att se till att återbetalningen av stödet till HSY:s civila verksamhet inte delvis finansieras av den militära verksamheten

(340) Som förklarades i avsnitt 3.3 och tillämpades på de berörda åtgärderna har kommissionen accepterat att om varvet fick statligt stöd som inte var öronmärkt för en

viss verksamhet så kan slutsatsen dras att 75 procent av stödet gick till den militära verksamheten och 25 procent till den civila verksamheten. Denna slutsats bygger på att HSY inte hade någon separat bokföring och det därför inte går att spåra vad medlen har använts till.

(341) Om kommissionen accepterar att 75 procent av allt tillflöde av statliga medel går till att finansiera varvets militära verksamhet så måste den emellertid också dra slutsatsen att HSY:s militära del står för 75 procent av utflöde av pengar från varvet. Med andra ord betalar HSY:s militära del 75 cent av varje euro som återkrävs från HSY. Om man kräver att HSY ska återbetala det stöd som betalats ut till den civila verksamheten så kommer detta bara att återställa förhållandena till ursprungsläget för den civila verksamheten om Grekland för kommissionen presenterar hållbara bevis för att återbetalningen helt och hållet har finansierats av varvets civila verksamhet.

(342) Eftersom större delen av HSY:s verksamhet är militär verksamhet och HSY inte har någon separat bokföring för den civila verksamheten så finns det med andra ord en tydlig risk för att återbetalningen av det stöd som betalats ut till den civila verksamheten huvudsakligen kommer att finansieras med medel som annars skulle ha finansierat den militära verksamheten. Den återbetalning som helt och hållet borde ha finansierats av den civila delen av varvet skulle främst finansieras av den militära delen. Eftersom staten upprepade gånger har gett omfattande finansiellt stöd och finansiering till HSY:s militära verksamhet⁽¹⁶⁵⁾, så är det faktum att medel används för HSY:s civila verksamhet som annars skulle ha finansierat den militära verksamheten ungefär detsamma som att statligt stöd hade överförts till varvets civila verksamhet. En del av den finansiella stöd som staten beviljade för den militära verksamheten skulle med andra ord i själva verket finansiera HSY:s civila verksamhet (och omfattas därför inte av artikel 296 i EG-fördraget. Dessa medel kan alltså inte anses vara nödvändiga för att finansiera den militära produktionen eftersom de inte användes för det ändamålet). Det skulle således inte återställa förhållandena till ursprungsläget på de civila marknaderna, och det skulle dessutom innebära att ytterligare stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden automatiskt skulle beviljas för HSY:s civila verksamhet.

(343) För att återställa förhållandena till den situation som skulle ha rått utan det statliga stödet och för att förhindra att det beviljas ytterligare stöd till den civila verksamheten måste Grekland se till att hela stödet återbetalas från varvets civila del⁽¹⁶⁶⁾.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Det stöd som beviljats för att täcka de investeringskostnader som HSY ådrog sig före den 31 december 2001 och som uppkom inom ramen för det investeringsprogram som beskrivs i kommissionens beslut av den 15 juli 1997 om ärende N 401/97 (denna åtgärd benämndes åtgärd P1 i ingressen till detta beslut) omfattas av kommissionens beslut av den 15 juli 1997.

Stöd som beviljats för att täcka övriga investeringskostnader som HSY ådragit sig – och framför allt de investeringskostnader som uppkommit efter den 31 december 2001 – omfattas inte av beslutet av den 15 juli 1997 och är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 2

Den garanti som Grekland beviljade ETVA genom beslutet av den 8 december 1999 och som omfattar ett lån på 4,67 miljarder grekiska drakmer (13,72 miljoner euro) som ETVA beviljade HSY (denna åtgärd benämndes åtgärd P2 i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Om garantin fortfarande inte har betalats när detta beslut antas måste den statliga garantin omedelbart upphöra. Dessutom måste stödet återbetalas för perioden från den dag då det garanterade lånet betalades ut till HSY till den dag då garantin upphör.

Det stöd som ska återbetalas uppgår till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter och den totala kostnaden för det garanterade lånet (ränta plus den garantipremie som HSY betalade).

Artikel 3

Det lån på 1,56 miljarder grekiska drakmer (4,58 miljoner euro) som ETVA beviljade HSY i juli 1999 och som återbetalades 2004 (denna åtgärd benämndes åtgärd P3 i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Det stöd som ska återbetalas uppgår till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter och räntan på lånet för perioden från den dag då lånet betalades ut till HSY till den dag det har återbetalats.

Artikel 4

Det tvååriga lånet på 13,75 miljoner euro som tecknades den 31 maj 2002 mellan ETVA och HSY och som aldrig betalades ut till HSY (åtgärden benämndes åtgärd P4 i ingressen till detta beslut) utgör inte stöd.

Artikel 5

Det stöd på 54 miljarder grekiska drakmer (160 miljoner euro) som godkändes genom kommissionens beslut av den 15 juli 1997 om statligt stödärende C 10/94 (denna åtgärd benämndes åtgärd E7 i ingressen till detta beslut) har missbrukats och måste återbetalas.

Artikel 6

Det stöd på 29,5 miljoner euro som godkändes genom kommissionens beslut av den 5 juni 2002 om ärende N 513/01 (denna åtgärd benämndes åtgärd E8 i ingressen till detta beslut) har missbrukats och måste återbetalas.

Artikel 7

75 procent av det kapitaltillskott på 8,72 miljarder grekiska drakmer (25,6 miljoner euro) som ETVA gjorde till HSY under 1996 och 1997 (denna åtgärd benämndes åtgärd E9 i ingressen till detta beslut) omfattas av artikel 296 i EG-fördraget. Resterande 25 procent utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är förenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 8

Det kapitaltillskott på 800 miljoner grekiska drakmer (2,3 miljoner euro) som ETVA gjorde till HSY den 20 maj 1998 (denna kapitalökning, samt de två följande, benämndes åtgärd E10 i ingressen till detta beslut) utgör inte stöd.

De kapitaltillskott på 321 miljoner grekiska drakmer (0,9 miljoner euro) och 397 miljoner grekiska drakmer (1,2 miljoner euro) som ETVA gjorde till HSY den 24 juni 1999 respektive den 22 maj 2000 utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden. Detta stöd måste återbetalas.

Artikel 9

De motgarantier som staten beviljade ETVA för att garantera de garantier som ETVA hade lämnat i samband med de kontrakt som HSY ingick med Hellenic Railway Organization (OSE) och Athens-Piraeus Electric Railways (ISAP) (dessa åtgärder benämndes åtgärd E12b i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

När det gäller de motgarantier som lämnats i samband med ISAP-kontrakten så uppgår stödet till skillnaden mellan en årlig avgift på 480 räntepunkter (dvs. 4,8 procent) och de premier som HSY faktiskt betalade (dvs. den garantipremie som betalades till ETVA plus den garantipremie som betalades till staten). Detta stöd måste återbetalas för perioden fram till den dag då de statliga motgarantierna löpt ut.

När det gäller de motgarantier som lämnats i samband med OSE-kontrakten så måste de, om de fortfarande inte har betalats, upphöra omedelbart. Dessutom måste stöd återbetalas för den period då motgarantierna var i kraft. Det stöd som ska återbetalas uppgår till skillnaden mellan en årlig avgift på 680 räntepunkter (dvs. 6,8 procent) och de premier som HSY faktiskt betalade (dvs. den garantipremie som betalades till ETVA plus den garantipremie som betalades till staten).

Artikel 10

Genomförandet av kontrakten mellan HSY å ena sidan och OSE och ISAP å andra sidan, samt de ändringar av kontrakten som OSE godkände 2002–2003 (dessa åtgärder benämndes åtgärd E12c i ingressen till detta beslut) utgör inte stöd.

Artikel 11

Det lån på 16,9 miljarder grekiska drakmer (49,7 miljoner euro) som ETVA beviljade HSY den 29 oktober 1999 och som återbetalades 2004 (denna åtgärd benämndes åtgärd E13a i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Det stöd som ska återbetalas för perioden fram till juni 2001 uppgår till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter och den ränta som HSY faktiskt betalade till ETVA.

Det stöd som ska återbetalas för perioden därefter fram till den dag då lånet har återbetalats uppgår till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 400 räntepunkter och den ränta som HSY faktiskt betalade till ETVA.

Artikel 12

De garantier på 3,26 miljoner euro och 3,38 miljoner euro som ETVA beviljade den 4 mars 1999 respektive den 17 juni 1999 och som upphävdes 2002 (dessa åtgärder benämndes åtgärd E13b i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Det stöd som ska återbetalas för perioden fram till den dag då garantierna upphävdes uppgår till skillnaden mellan en årlig garantipremie på 480 räntepunkter (dvs. 4,8 procent) och den garantipremie som HSY faktiskt betalade.

Artikel 13

75 procent av den statliga garanti som beviljades den 8 december 1999 som garanti för ett lån på 10 miljarder grekiska drakmer (29,3 miljoner euro) som ETVA lämnade till HSY (denna åtgärd benämndes åtgärd E14 i ingressen till detta beslut) omfattas av artikel 296 i EG-fördraget.

Resterande 25 procent av den statliga garantin omfattas inte av artikel 296 i EG-fördraget och utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget. 750 miljoner grekiska drakmer (2,20 miljoner euro) av detta stöd var förenligt med

den gemensamma marknaden till och med den 31 mars 2002. Efter detta datum var endast 1,32 miljoner euro förenligt med den gemensamma marknaden. Resten av stödet är inte förenligt med den gemensamma marknaden.

Om den statliga garantin fortfarande inte har betalats ut måste den del av garantin som utgör stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden (dvs. 25 procent av den utestående garantin, minus 1,32 miljoner euro som är förenligt med den gemensamma marknaden) omedelbart upphävas.

Dessutom uppgår det stöd som ska återbetalas till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter och den totala kostnaden för det garanterade lånet (ränta plus den garantipremie som HSY betalade) för perioden från den dag då det garanterade lånet betalades ut till HSY till den dag då den statliga och oförenliga garantin sades upp.

Detta belopp beräknas för den del av den statliga garantin som utgjorde stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Artikel 14

75 procent av de lån som uppgick till 1,99 miljarder grekiska drakmer (5,9 miljoner euro), 10 miljoner US-dollar och 5 miljoner US-dollar som ETVA beviljade HSY den 25 juli 1997, den 15 oktober 1997 respektive den 27 januari 1998 (dessa åtgärder benämndes åtgärd E16 i ingressen till detta beslut) omfattas av artikel 296 i EG-fördraget.

Resterande 25 procent av lånen utgör stöd.

Det stöd som ingår i det första lånet, som angavs i drakmer, uppgår till skillnaden mellan referensräntan för Grekland plus 400 räntepunkter och den ränta som HSY betalade. Det stöd som ingår i det andra och tredje lånet, som angavs i US-dollar, uppgår till skillnaden mellan Libor i US-dollar plus 475 räntepunkter och den ränta som HSY betalade.

I dessa tre fall har stödet genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och är oförenligt med den gemensamma marknaden.

Detta stöd måste därför återbetalas.

Artikel 15

25 procent av 81,3 miljoner euro och av 40 miljoner euro, vilket motsvarar de beräknade förskottsbetalningar som den grekiska marinen gjorde 2000 och 2001 utöver de kostnader som HSY ådragit sig i samband med genomförandet av de motsvarande kontrakten under denna period (dessa åtgärder benämndes åtgärd E17 i ingressen till detta beslut), utgör stöd under ett år.

Detta stöd har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och är oförenligt med den gemensamma marknaden. Det stöd som ska återbetalas uppgår till referensräntan för Grekland plus 600 räntepunkter som måste beräknas under ett år.

Artikel 16

Den ersättningsgaranti som ETVA beviljade HDW/Ferrostaal och som innebar att ETVA skulle ersätta HDW/Ferrostaal för det statliga stöd som eventuellt skulle komma att återkrävas från HSY (denna åtgärd ingick i den åtgärd som benämndes E18c i ingressen till detta beslut) utgör stöd som har genomförts i strid med artikel 88.3 i EG-fördraget och som är oförenligt med den gemensamma marknaden. Dessutom är garantin i sig oförenlig med den gemensamma marknaden. Garantin måste därför upphöra omedelbart.

Artikel 17

Det stöd som ska återbetalas, enligt definitionen i artiklarna 2, 3, 5, 6, 8, 9 och 11–15 har enbart gynnat HSY:s civila verksamhet och måste därför återkrävas från HSY:s civila verksamhet. Här måste Grekland lämna utförlig bevisning – bland annat en bekräftelse på det oberoende företag som granskar dess räkenskaper – för att återbetalningen enbart har finansierats av HSY:s civila del.

Artikel 18

1. Grekland ska kräva HSY på det stöd som ska återbetalas enligt definitionen i artiklarna 2, 3, 5, 6, 8, 9 och 11–15.
2. Ränta ska betalas på de belopp som ska återbetalas från den dag beloppen ställdes till HSY:s förfogande fram till den dag då de faktiskt har återbetalats.
3. Räntan ska kapitaliseras enligt kapitel V i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 ⁽¹⁶⁷⁾.
4. Stödet ska återbetalas omedelbart och effektivt.
5. Grekland ska se till att detta beslut genomförs inom fyra månader från dagen för delgivningen av beslutet.

Artikel 19

1. Inom två månader från den dag då detta beslut har delgivits ska Grekland lämna följande uppgifter till kommissionen:

- a) Det belopp (kapital och räntor) som ska återkrävas från stödmottagaren.
- b) En detaljerad beskrivning av de åtgärder som redan har vidtagits eller som planeras för att följa beslutet.
- c) Dokument som visar att stödmottagaren har anmodats att betala tillbaka stödet.

2. Grekland ska hålla kommissionen underrättad om utvecklingen vad gäller de nationella åtgärder som vidtagits för att genomföra detta beslut till dess att stödet är återbetalt. Grekland ska på kommissionens begäran omgående lämna uppgifter om de åtgärder som redan har vidtagits eller som planeras för att följa detta beslut. Grekland ska också lämna detaljerade uppgifter om de stödbelopp och räntebelopp som redan har återkrävts från stödmottagaren.

Artikel 20

Detta beslut riktar sig till Republiken Grekland.

Utfärdat i Bryssel den 2 juli 2008.

På kommissionens vägnar

Neelie KROES

Ledamot av kommissionen

-
- (1) Beslutet om att inleda förfarandet offentliggjordes i EUT C 202, 10.8.2004, s. 3. Utvidgningen av stödärendet offentliggjordes i EUT C 236, 30.9.2006, s. 40.
- (2) EGT C 47, 12.2.1998, s. 3. Beslutet skickades till Grekland den 1 augusti 1997 (skrivelse SG(97)D 6556).
- (3) EGT L 83, 27.3.1999, s. 1.
- (4) EUT C 202, 10.8.2004, s. 3.
- (5) Se fotnot 1.
- (6) Se fotnot 1.
- (7) Se fotnot 1.
- (8) Det bör påpekas att alla skrivelser från de berörda parterna måste översändas till Grekland för att ge landet möjlighet att bemöta dem. Grekland har en månad på sig att svara. Eftersom vissa skrivelser var ganska omfattande kunde Grekland ha begärt att få mer tid på sig att svara. Om vissa påståenden inte var tillräckligt väl underbyggda kan kommissionen vara tvungen att begära in mer handlingar för att styrka påståendena. Kommissionen kan också vara tvungen att ställa precisa frågor till Grekland om nya frågor som uppkommit i skrivelser från de berörda parterna.
- (9) Denna skrivelse bestod av 65 sidor, samt bilagor på 290 sidor, skrivelsen av den 24 april bestod av 35 sidor, samt bilagor på 900 sidor, och skrivelsen av den 2 juni bestod av 63 sidor, samt bilagor på 1 750 sidor.
- (10) Uppgifterna i detta avsnitt är till stor del hämtade från dokumentet "Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas", från mars 2001, som delades ut till spekulanterna. TKMS/GNSH bifogade en kopia av rapporten till sin skrivelse av den 21 juni 2007.
- (11) EGT L 380, 31.12.1990, s. 27. Särskilda bestämmelser för Grekland återfinns i artikel 10.
- (12) EGT C 88, 30.3.1993, s. 6.
- (13) EGT C 138, 20.5.1994, s. 2.
- (14) PV(95) 1258, 26.7.1995, SEK(95) 1322/2, 24.7.1995.
- (15) EGT C 68, 6.3.1996, s. 4.
- (16) EGT C 80, 13.3.1997, s. 8.
- (17) EGT L 148, 6.6.1997, s. 1.
- (18) EGT C 306, 8.10.1997, s. 5.
- (19) Fusionen godkändes av kommissionen genom beslut i koncentrationsärende COMP/M.2772 av den 25 april 2002 (EGT C 143, 15.6.2002, s. 7).
- (20) Fusionen godkändes av kommissionen genom beslut i koncentrationsärende COMP/M.3596 av den 10 december 2004 (EUT C 103, 29.4.2006, s. 30).
- (21) Fusionen godkändes av kommissionen genom beslut i koncentrationsärende COMP/M.3932 av den 10 november 2005 (EUT C 287, 18.11.2005, s. 5).
- (22) EGT C 186, 6.8.2002, s. 5.
- (23) EUT L 75, 22.3.2005, s. 44.
- (24) De grekiska myndigheterna bekräftade detta i sin skrivelse av den 20 oktober 2004.
- (25) Avsnitt 2.1 i skrivelsen av den 20 oktober 2004.
- (26) Vid bedömningen av företagets egna medel är det egna kapitalet mycket mer relevant än aktiekapitalet. I det egna kapitalet tas hänsyn till kvarstående vinster och förluster från tidigare år, vilket ökar respektive minskar företagets egna medel.
- (27) EGT C 273, 9.9.1997, s. 3.

- (²⁸) Kommissionen konstaterar att HSY försökte låna pengar av marknaden till en lägre ränta, dock utan framgång. Det framgår av protokollen från HSY:s styrelsemöten av den 1 december 1998 och den 27 januari 1999. TKMS/GNSH bifogade kopior av dessa i sin skrivelse av den 21 juni 2007. Försöket att låna pengar av marknaden uppmärksammades också i pressen ("Hellenic Shipyards set first euromarket loan", *Reuters News*, den 19 mars 1999).
- (²⁹) HSY var nästan skuldfritt, tack vare den skuldavskrivning som den grekiska staten hade genomfört, vilket innebar att räntekostnaderna (dvs. den ränta som betalades till de långivande bankerna) var mycket låga 1997–1998 (de ökade dramatiskt under de kommande åren). Om räntekostnaderna 1997–1998 hade legat på en mer normal nivå hade det finansiella resultatet varit sämre, och företaget hade förmodligen inte redovisat någon vinst 1998.
- (³⁰) I omstruktureringsplanen fanns också planer på att kraftigt utöka verksamheten för ombyggnad av fartyg efter 1998. HSY lyckades inte uppnå det målet.
- (³¹) Det här var faktiskt det första fartygsbyggnadskontraktet som företaget ingått med ett privat företag på nästan två decennier.
- (³²) Från och med första året innehöll HSY:s räkenskaper en post för den beräknade förlusten till följd av genomförandet av kontraktet. Under de kommande åren ökade denna post varje år. Det förefaller dessutom som om posterna var otillräckliga eftersom TKMS/GNSH har väckt talan mot säljaren av HSY i den frågan. När det gäller skälen till att ingå ett kontrakt som i sig inte är lönsamt noterar kommissionen att ledningen genom att ingå kontraktet förmodligen räknade med att täcka en del av varvets fasta kostnader (orderboken var tom på fartygsbyggnadsuppdrag vid det tillfället) och därmed minska varvets beräknade förluster.
- (³³) Kontraktet uppmärksammades i pressen. Se till exempel "Hellenic lands crucial submarine contract", *Lloyd's List International*, den 30 juli 1999.
- (³⁴) Enligt den rapport från Deloitte Financial Advisory Services (nedan kallad *den första Deloitte-rapporten*), s. 5–12, som HSY inlämnade för att styrka sina synpunkter om utvidgningsbeslutet, skulle ubåtarna inte börja byggas förrän 2003.
- (³⁵) Enligt artiklar i pressen varnade HSY:s ledning aktieägarna redan i oktober 1998 för de förväntade problemen (se artikeln som det refereras till i fotnot 38). Enligt protokollet från HSY:s styrelsemöte av den 1 december 1998 räknade man med förlust 1999. HSY:s ledning offentliggjorde i början av december 1999 att varvet beräknades redovisa en förlust på 10 miljarder grekiska drakmer (29 miljoner euro) för 1999 och för 2000 ("Hellenic boss expects profit in 2001", *Lloyd's List*, den 6 december 1999). Det hade i pressen redan i november 1999 rapporterats om att det fanns risk för en sådan stor förlust 1999 ("Brown & Root team ousted from Hellenic", *Lloyd's List*, den 19 november 1999).
- (³⁶) Om inte den grekiska staten tillsköt ytterligare stöd (oförenligt med den gemensamma marknaden) till varvets civila verksamhet och omfattande stöd till den militära verksamheten.
- (³⁷) Varvet riskerade därför att inte få det investeringsstöd som utlovats av de grekiska myndigheterna, som hade bestämt att programmet skulle vara fullbordat senast den 31 december 1999. Enligt grekisk lagstiftning måste minst 50 procent av kostnaderna ha uppkommit för att perioden ska kunna förlängas.
- (³⁸) Dokumentet "Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas" från mars 2001 som delades ut till spekulanter (TKMS/GNSH bifogade en kopia av dokumentet i sin skrivelse av den 21 juni 2007) innehöll följande beskrivning: År 1999 blev företagets finansiella resultat negativt igen. Brown & Root insisterade på att genomföra strukturella personalförändringar. Aktieägarna (ETVA och de anställda) accepterade inte förändringarna, och Brown & Roots kontrakt sades upp (s. 15). I pressen uttryckte man sig mer öppet: Ledningen tros ha informerat de grekiska ägarna redan i oktober förra året om att innevarande år skulle bli ett dåligt år om det inte vidtogs åtgärder för att rationalisera arbetsstyrkan som äger varvet tillsammans med en statsägd bank. I och med att man för första gången på flera år har lagt ned pengar på ett modernisera HSY har den nya utrustningen gjort att den rapporterade överbemanningen blivit alltmer uppenbar. Aktieägarna har tills vidare dock avfärdat alla förslag om att säga upp minst 250 anställda, framför allt tjänstemän. Samtidigt har ledningen försökt att införa större flexibilitet i varvets arbetsmetoder. Det tycks dock främst ha resulterat i att fjärma de fackliga ledare som försökt avsätta de åtta medlemmarna i ledningsgruppen, under ledning av Groves, som är utstationerad från brittiska Brown & Root.

(³⁹) Skäl 68 i kommissionens beslut av den 16 juni 2004 om det statliga stöd som Spanien har genomfört till förmån för Siderúrgica Añón SA (EUT L 311, 26.11.2005, s. 22) och skäl 42 i kommissionens beslut av den 11 december 2002 om det statliga stöd som Spanien har beviljat Sniace SA (EUT L 108, 30.4.2003, s. 35).

(⁴⁰) Se fotnot 34.

(⁴¹) Sidan 5–19 i rapporten.

(⁴²) Se fotnot 28.

(⁴³) Kommissionen beskriver här vissa av de fel som återfinns i kapitel 5.0 "Credit Worthiness of Hellenic Shipyards S.A." i den första Deloitte-rapporten.

När det gäller status och framsteg i genomförandet av investeringsplanen påstår Deloitte på s. 5–4 i sin första rapport för det första att det beviljade beloppet överskred 50 procent av den totala investeringen. I själva verket utgjorde det belopp som beviljades den 30 juni 1999 18 procent av det totala investeringsprogrammet. Det visar att genomförandet av investeringsplanen gick långsamt. Status och framsteg i genomförandet av planen var således snarare en negativ faktor i tabellen på s. 5–2 i rapporten.

När det gäller kriteriet in-teckningsbara fastigheter (s. 5–5 och 5–6) anser kommissionen att denna faktor är irrelevant för att bedöma om en bank skulle ha beviljat de lån och garantier som ETVA och den grekiska staten beviljade. Det förekom inte någon pant i fastigheter som säkerhet för dessa lån och garantier. Vid bedömningen av om ett lån eller en garanti som beviljats av staten utgör statligt stöd måste man bedöma om en privat investerare hade gått med på transaktionen. Kommissionen behöver inte ta ställning till om HSY skulle ha kunnat få lånen och garantierna genom att ingå en annan typ av kontrakt som ger långgivaren större rättigheter. Även om förekomsten av in-teckningsbara fastigheter hade varit en relevant faktor konstaterar kommissionen att den befintliga fastigheten redan var in-tecknad till ett belopp på 199 miljoner euro fram till 1998 och till ett belopp på 51 miljoner euro fram till 2003. En potentiell långgivare skulle således bara kunna få en förstahandspanträtt i en begränsad del av fastigheten. HSY:s materiella tillgångar hade dessutom ett lågt inlösen-svärde. Detta bekräftas av Deloitte Financial Advisory Services i dess andra rapport av den 18 juni 2007, s. 8–8 och 8–9, (nedan kallad *den andra Deloitte-rapporten*), som TKMS/GNSH lämnade in till kommissionen för att styrka påståendena i sin skrivelse av den 21 juni 2007. Sammanfattningsvis anser kommissionen att förekomsten av in-teckningsbara fastigheter är en irrelevant faktor för bedömningen av åtgärderna, och även om den hade varit relevant så skulle en potentiell långgivare inte ha bedömt faktorn lika positivt som Deloitte gör i den första Deloitte-rapporten.

För det tredje utgör faktorn in-teckningsbara pågående arbeten (s. 5–7) inte någon vidare säkerhet för en fordrings-ägare om HSY skulle gå i konkurs och lägga ned verksamheten. Marknadsvärdet på pågående arbeten är i regel lågt jämfört med de medel som lånats för att utföra arbetet och jämfört med kontraktets värde. Detta illustrerades av de två skroven på de färjor som beställts av Strintzis, som såldes till ett lågt pris och först (dvs. inte förrän) två år efter uppsägningen av fartygsbyggnadskontraktet. Överlåtelsen av HSY:s fordringar till en långgivande bank utgör inte heller någon vidare säkerhet, eftersom köparen inte skulle erhålla den beställda produkten om varvet lade ned verksamheten och därför inte skulle behöva betala köpeskillingen. Det innebär att säkerheten skulle vara värdelös just i det scenario då den hade behövts. Överlåtelse av kontraktsrelaterade fordringar ger således inte den långgivande banken möjlighet att återfå särskilt mycket pengar om HSY skulle gå i konkurs (se till exempel fotnoterna 128 och 131 i detta beslut). En potentiell långgivare skulle således inte ha betraktat denna faktor som lika positiv som Deloitte gör i den första Deloitte-rapporten.

När det gäller de totala banklånen i förhållande till aktieägarnas andel eget kapital och utestående skulder vid tidpunkten, antalet kundkontrakt (HSY:s orderbok), företagets intäktsutveckling och företagets lönsamhetsutveckling hänvisar kommissionen för det fjärde till sina tidigare synpunkter i detta beslut. Kommissionen erinrar bland annat om att man redan under det sista kvartalet 1998 kunde förutspå att HSY skulle gå med förlust 1999. Under de kommande månaderna stod det klart att förlusterna skulle bli omfattande och att man kunde räkna med omfattande förluster även för 2000, vilket skulle innebära att HSY:s eget kapital nästan skulle försvinna. Sammanfattningsvis anser kommissionen att Deloitte i den första Deloitte-rapporten inte tar hänsyn till att man redan före respektive års början kunde förutspå att företaget skulle redovisa ett negativt finansiellt resultat för 1999 och 2000.

För det femte och sista skulle en potentiell långgivare som sagt ha betraktat omständigheterna och orsakerna bakom avsättandet av HSY:s ledning som en negativ faktor. Kommissionen kan därför inte godta klassificeringen som odefinierbar på s. 5–2.

- (⁴⁴) Detta beskrivs närmare i nästa avsnitt (avsnitt 3.2) där kommissionen analyserar i vilken utsträckning ETVAs beteende kan tillskrivas den grekiska staten. ETVAs enda mandat vid tillfället var att det var en utvecklingsbank. De grekiska myndigheterna beskriver i fotnot 63 i sitt svar på utvidgningsbeslutet att ETVA var den enda utvecklingsbanken i Grekland och att det därför inte fanns någon möjlighet att jämföra dess utvecklingsverksamhet med andra kreditinstitut.
- (⁴⁵) Se fotnot 52.
- (⁴⁶) När det gäller perioden efter den 30 juni 1999 kan kommissionen inte heller se vilket "värde" HSY-aktien hade och därför vilket "värde" ETVA försökte bevara. Företagets finansiella situation var faktiskt så dålig att kommissionen inte kan se hur aktierna kunde ha haft något större värde.
- (⁴⁷) EG-domstolens dom i mål C-482/99, Frankrike mot kommissionen ("Stardust"), REG 2002, s. I-4397, punkt 52.
- (⁴⁸) Skrivelse av den 5 oktober 2006, punkt 156.
- (⁴⁹) Skrivelse av den 5 oktober 2006, punkt 156.
- (⁵⁰) Aktieköpsavtalet undertecknades den 18 december 2001 och ändrades den 20 mars 2002, då försäljningen fullbordades.
- (⁵¹) Det finns många tidningsartiklar som visar att regeringen var inblandad i det beslutet. Se till exempel "Deadline for Greek shipyard/Government to decide on purchase of Hellenic Shipyards", *Financial Times*, den 19 april 1985, "According to the Greek minister of national economy and shipping, Mr G. Arsenis, the government is under pressure to buy the Hellenic Shipyards because of the structure of Greek industry", *Lloyd's List International*, den 29 juni 1985, "Government to buy ailing Greek shipyard", *Financial Times*, den 17 juli 1985, "Mr A Drossoyannis, the Greek Minister for National Defence, has announced that all future naval new building orders will be placed with Hellenic Shipyards", *Lloyd's List International*, den 26 juli 1985, "Jobless shipyard workers march in Athens", *The Wall Street Journal*, den 12 juli 1985.
- (⁵²) Genom en skrivelse av den 25 november 1986 anmälde Grekland till kommissionen att ETVA gjort ett kapitaltillskott till HSY på 58,3 miljoner US-dollar. Ärendet registrerades som N 230/86. Genom en skrivelse av den 20 mars 1987 (SG (87) D/3738) informerade kommissionen Grekland om att den hade beslutat att ETVA:s kapitaltillskott utgjorde statligt stöd, som emellertid var förenligt med den gemensamma marknaden.
- (⁵³) Kapitel E (artiklarna 12–15) i lag 2367/1995.
- (⁵⁴) I artikel 13 i lag 2367/1995 föreskrevs till exempel en nedskärning med 600 av företagets anställda, och incitamenten för uppsägning specificerades. Enligt artikel 14 i denna lag skulle också 99 procent av HSY:s dåvarande skulder avskrivas.
- (⁵⁵) Som tidigare påpekats började staten faktiskt ge omfattande stöd till HSY direkt efter det att staten köpt företaget.
- (⁵⁶) Som tidigare konstaterats kunde HSY inte få lån i en bank från och med den 30 juni 1999. Eftersom HSY inte kunde låna av marknaden och eftersom företaget befann sig i en osäker finansiell situation skulle det ha förvärrat situationen för HSY (eller till och med tvingat företaget i konkurs) om ETVA hade vägrat att bevilja lånet eller hade krävt högre ränta, vilket hade varit oacceptabelt för staten. ETVA hade, med tanke på statens inflytande, därför inget annat val än att bevilja HSY det lån som företaget begärde.
- (⁵⁷) Meddelande från kommissionen till medlemsstaterna och till övriga intresserade parter i enlighet med artikel 93.2 i EG-fördraget om det stöd som Grekland har beslutat att bevilja Hellenic Shipyards plc (EGT C 80, 13.3.1997, s. 8).
- (⁵⁸) EG-domstolens dom i mål C-482/99, Frankrike mot kommissionen ("Stardust"), REG 2002, s. I-4397, punkt 56.
- (⁵⁹) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 18 september 2002 (registrerad av kommissionen den 23 september 2002 som A/36895) som skickades i samband med ärende CP 101/02.
- (⁶⁰) EG-domstolens dom i mål C-482/99, Frankrike mot kommissionen ("Stardust"), REG 2002, s. I-4397, punkt 56.

- (⁶¹) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 20 november 2003 som skickades i samband med ärende CP 101/02.
- (⁶²) De beviljades vidare utöver ETVA:s befintliga inblandning i HSY, vilket innebar att ETVA:s totala exponering mot HSY var betydande. ETVA erkänner i sin årsredovisning för 2000 att banken tagit skada av sin inblandning i Hellenic Shipyards, vilket visar hur betydande denna exponering var (s. 42–43).
- (⁶³) Greklands skrivelse av den 15 juni 2006 (kravförfarandet har nummer CR 40/02).
- (⁶⁴) Kommissionen bedömer i beslut C 10/94 inte den skuldavskrivning som härstammar från byggandet av militära fartyg eftersom kommissionen menar att det är en verksamhet som inte omfattas av EG-fördraget. Likaså bedömer kommissionen i beslut N 513/01 inte 75 procent av det statliga stödet, som uppgår till 118 miljoner euro, eftersom det rör byggnad av militära fartyg.
- (⁶⁵) Kommissionen påminner här om att HSY inte bokförde den militära verksamheten och den civila verksamheten separat under de aktuella åren. En åtgärd kan därför bara anses finansiera en viss verksamhet om det i beslutet att bevilja stödet anges exakt vilken verksamhet som finansieras.
- (⁶⁶) EGT C 288, 9.10.1999, s. 2.
- (⁶⁷) Kommissionen bedömde under detta år inte skuldavskrivningen för varvets militära verksamhet enligt reglerna om statligt stöd.
- (⁶⁸) Detta framgår också av formuleringen i beslut C 10/94.
- (⁶⁹) Denna information lämnades också till spekulanterna under privatiseringen 2001, vilket framgår av den förvärvs-utredning av den 19 juni 2001 som Arthur Andersen genomförde för HDW och Ferrostaal, s. 23 (bifogad som tillägg C till den rapport som TKMS och GNSH översände i sin skrivelse av den 21 juni 2007).
- (⁷⁰) Kommissionen erinrar om att privatiseringen 2001–2002 inte genomfördes på kommissionens begäran – än mindre skrinläggningen av investeringsprogrammet under privatiseringen.
- (⁷¹) Avsnitt 1.3.b i skrivelsen av den 20 oktober 2004.
- (⁷²) De grekiska myndigheterna betalade ut beloppet i euro.
- (⁷³) Denna information återfinns i avsnitt 1.3 och i bilagorna 4, 5 och 6 i Greklands skrivelse av den 20 oktober 2004.
- (⁷⁴) EGT C 71, 11.3.2000, s. 14.
- (⁷⁵) Se fotnot 14 i Greklands skrivelse av den 20 oktober 2004.
- (⁷⁶) Enligt punkt 2.1.2 i tillkännagivandet om garantier ”kan garantin utgöra statligt stöd enligt artikel 87.1, även om staten aldrig betalar ut några medel. Stödet beviljas vid den tidpunkt då garantin beviljas, inte då garantin åberopas eller då medel betalas ut enligt villkoren i garantin. Bedömningen av om en garanti utgör statligt stöd eller ej, och hur stort stödbeloppet i så fall är, måste göras vid den tidpunkt då garantin ställs”.
- (⁷⁷) Till exempel nämndes portugisiska varv som konkurrenter till HSY på s. 10 i dokumentet ”Hellenic Shipyards SA – Confidential Information Memorandum – Alpha Finance/Commercial Bank of Greece/KPMG/Elias SP. Paraskevas” från mars 2001 som delades ut till spekulanterna. TKMS/GNSH bifogade en kopia av rapporten till sin skrivelse av den 21 juni 2007.
Kommissionen konstaterar också att det av kommissionens beslut i koncentrationsärende COMP/M.2772 – HDW/Ferrostaal/Hellenic Shipyards under rubriken ”Geographical market definition” framgår att parterna menar att marknaden för att bygga, reparera och bygga om alla typer av kommersiella fartyg geografiskt sett är världsomspännande, eftersom transportkostnaderna för fartyg är jämförelsevis låga och det inte finns några större handelshinder.
- (⁷⁸) Kommissionen konstaterar också att kommissionens och rådets tidigare beslut om statligt stöd till HSY hängde på om det förelåg en snedvridning av konkurrensen och en påverkan på handeln. Dessa beslut har aldrig bestridits. Vid bedömningen av åtgärder som genomförts under samma period är det därför inte nödvändigt att göra någon omfattande kontroll av att de två kriterierna är uppfyllda.

- (⁷⁹) EGT L 202, 18.7.1998, s. 1.
- (⁸⁰) EGT C 288, 9.10.1999, s. 2.
- (⁸¹) Grekland lämnade denna information i avsnitt 1.3.a och bilaga 4 i sin skrivelse av den 20 oktober 2004.
- (⁸²) Om varvet hade lagt ned verksamheten kunde de behöriga tillsynsmyndigheterna ha beslutat att inte kontrollera genomförandet av planen, och därmed skulle villkoret för att betala ut den första delbetalningen inte ha uppfyllts.
- (⁸³) I avsnitt 1.2.2 "First control made by competent organs" (engelsk översättning) i de grekiska myndigheternas skrivelse av den 20 oktober 2004 förklarar myndigheterna att ekonomiministeriet varit sent med att fylla i tillsynsformuläret, varför man hade missat den tidsfrist som fastställts till den 31 december 1999 i den grekiska regeringens godkännandebeslut. För att betala ut stöd efter detta datum måste de grekiska myndigheterna bevilja en förlängd tidsfrist för att genomföra investeringsplanen. Beslutet att godkänna en förlängd tidsfrist byggde på antagandet att den beslutande kommitténs mandat också skulle förlängas, vilket komplicerades av lagändringar.
- (⁸⁴) EGT C 368, 23.12.1994, s. 12.
- (⁸⁵) Skillnaden mellan de två räntorna måste multipliceras med det utestående (dvs. ännu inte återbetalda) lånebeloppet under det aktuella året.
- (⁸⁶) På samma sätt ges stödet enligt tillkännagivandet om garantier vid den tidpunkt då garantin beviljas och inte vid någon framtida tidpunkt (se fotnot 76).
- (⁸⁷) Marknadsvärdet på ett lån beror på nuvärdet av framtida betalningsflöden, som diskonteras med hjälp av en ränta som återspeglar risken med lånet. Om den ränta som fastställs i låneavtalet understiger den senare räntan sjunker marknadsvärdet omedelbart under lånets nominella värde.
- (⁸⁸) Om ETVA:s nya ägare efter privatiseringen beslutade att förlänga ett lån utan statliga garantier efter lånets ursprungliga förfallotid föreligger det inte något stöd under perioden efter den ursprungliga förfallotiden eftersom det inte finns några statliga medel enligt det resonemang som precis har förklarats.
- (⁸⁹) Grekland lämnade denna information i avsnitt 1.3 och bilaga 6 i sin skrivelse av den 20 oktober 2004.
- (⁹⁰) Se fotnot 83.
- (⁹¹) Man kan fråga sig varför ETVA undertecknade låneavtalet den 31 maj 2002 om man inte avsåg att betala ut motsvarande belopp till HSY. Kommissionen konstaterar att avtalet undertecknades exakt samma datum som försäljningen av HSY genomfördes. Det är därför troligt att köparna av HSY satte press på ETVA att bevilja mer finansiering till HSY genom att hota med att inte acceptera försäljningen. Under dessa omständigheter gick ETVA förmodligen med på att ingå låneavtalet men införde bestämmelser i avtalet som gav företaget rätt att vägra att betala ut lånet när HSY begärde detta. Som kommer att förklaras vid bedömningen av åtgärd E18c skulle Piraeus Bank, enligt avsnitt 8.2.2 i avtalet av den 20 mars 2002, hjälpa staten att fullborda försäljningen av HSY. Mot denna bakgrund har staten förmodligen också satt press på ETVA att underteckna låneavtalet för att möjliggöra försäljningen av HSY.
- (⁹²) HSY lämnade sina synpunkter på utvidgningsbeslutet i en skrivelse av den 30 oktober 2006. I punkt 4 i skrivelsen skriver man att företaget, med tanke på att HSY utarbetat sitt svar till kommissionen i nära samarbete med den grekiska staten, inte tyckte att det var nödvändigt att vare sig lämna in samma information som den grekiska staten redan har lämnat in eller framföra samma argument, även om företaget helt och hållet stöder dessa, men för att lämna ett svar och för att bistå kommissionen i dess uppgift skulle man sammanfatta redan framförda argument och lämna in eventuella nya bevis som samlats in under den tid som gått mellan den grekiska statens svar och det aktuella svaret, samt presentera eventuella nya eller kompletterande argument. I detta beslut kommer HSY:s och Greklands synpunkter på utvidgningsbeslutet därför att behandlas tillsammans, i stället för att presentera argumenten två gånger.
- (⁹³) I direktiv 90/684/EEG är omstruktureringsstödet (kapitel III) uppdelat i investeringsstöd (artikel 6), nedläggningsstöd (artikel 7), forsknings- och utvecklingsstöd (artikel 8) och driftsstöd för omstrukturering (artiklarna 9 och 10).
- (⁹⁴) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 15 februari 2008, punkt 26.

- (⁹⁵) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 19 mars 2007. Detta upprepades i skrivelsen av den 29 juni 2007, punkterna 62 och 63.
- (⁹⁶) Detta deltagande kommer att beskrivas närmare vid analysen av åtgärd E10.
- (⁹⁷) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 31 mars 2003, utdrag av svaret på fråga 5.
- (⁹⁸) De grekiska myndigheternas skrivelse av den 29 juni 2007, utdrag av punkterna 49, 50 och 51.
- (⁹⁹) Kommissionen kunde inte bortse ifrån att ett av de anställdas mål är att ha kvar sin anställning och därför försöker försvara detta mål när de förvaltar sitt eget företag. Den höga köpeskillingen innebar dock att det också hade blivit ett viktigt mål för de anställda att bevara och öka värdet på aktierna.
- (¹⁰⁰) Kommissionen erinrar om att de anställdas betalning av köpeskillingen genom avdrag på löner och ersättningar fastställdes både i avtalet från september 1995 och i artikel 12 i lag 2367/1995.
- (¹⁰¹) Kommissionen erinrar om att ETVA kunde lösa in sin pant i aktierna om de anställda inte betalade köpeskillingen enligt avtalet från september 1995.
- (¹⁰²) Kommissionen erinrar om att de anställdas betalning av köpeskillingen genom avdrag på löner och ersättningar fastställdes både i avtalet från september 1995 och i artikel 12 i lag 2367/1995.
- (¹⁰³) Det framgick tydligt av avtalet från september 1995 att de anställda var tvungna att betala köpeskillingen och bidraget till kapitalökningen parallellt. Denna dubbla betalning var således inte någonting oväntat. Det är en väsentlig del av avtalet från september 1995. Grekland borde ha kontrollerat om de grundläggande bestämmelserna i avtalet var genomförbara innan man presenterade det hela för kommissionen som en privatisering. Om det visar sig att grundläggande bestämmelser i ett avtal som Grekland självt har överlämnat till kommissionen inte är genomförbara måste slutsatsen dras att beslut C 10/94 byggde på vilseledande information från Grekland och att beslutet bör upphävas.
- (¹⁰⁴) Punkterna 59–60 i de grekiska myndigheternas skrivelse av den 29 juni 2007.
- (¹⁰⁵) I punkt 191 i Greklands skrivelse av den 5 oktober 2006 står det att en del av de anställda aktieägarnas löner hölls inne under perioden 31 december 1998–11 oktober 2001 då aktierna i HSY såldes till HDW/FS-konsortiet som betalning till ETVA för köpet av 49 procent av aktierna. HSY gjorde ett liknande uttalande i punkterna 35 och 36 i sin skrivelse av den 31 oktober 2006. Före utvidgningsbeslutet gjorde de grekiska myndigheterna liknande uttalanden i kapitel 8 i sin skrivelse av den 26 maj 2005. Dessutom förklarade Grekland i flera skrivelser att de anställda ägde 49 procent av aktierna. Därmed gav Grekland intrycket av att avtalet från september 1995 hade genomförts. Kommissionen upptäckte först när förfarandet hade inletts att Grekland inte hade genomfört sin egen lag (dvs. lag 2367/1995), eftersom man hade överfört en andel på 49 procent av HSY till de anställda men inte genomfört resten av avtalet, nämligen att kräva att de betalade köpeskillingen. Tvärtom hade de grekiska myndigheterna i sin skrivelse av den 31 mars 2003 indirekt antytt att (en del av) de anställda inte hade betalat (en del av) de årliga delbetalningarna som planerat.
- (¹⁰⁶) Kommissionens skrivelser av den 27 april 2007 som översändes till Grekland (fråga 3) och av den 23 augusti 2007 som översändes till HSY.
- (¹⁰⁷) Kommissionens skrivelser av den 27 april 2007 som översändes till Grekland (fråga 4) och av den 23 augusti 2007 som översändes till HSY. Den senare skrivelsen översändes till Grekland för bemötande den 13 november 2007 och gav Grekland möjlighet att lämna synpunkter en andra gång.
- (¹⁰⁸) Punkterna 2.3.c och 2.4 i Greklands skrivelse av den 29 juni 2007, HSY:s skrivelse av den 9 oktober 2007 och Greklands skrivelser av den 14 december 2007 och den 15 februari 2008.
- (¹⁰⁹) När det gäller reparationen av KEYMAR under de första månaderna 2003 påstår Grekland att det är rimligt att anta att de indirekta timmarna utgjorde 25 procent och inte 20 procent, eftersom reparationen var mycket mer avancerad än i andra fall.
- (¹¹⁰) Punkt 144 i Greklands skrivelse av den 5 oktober 2006.
- (¹¹¹) Kommissionens skrivelse av den 27 april 2004 (fråga 2.2) som Grekland besvarade genom en skrivelse av den 29 juni 2007.

(¹¹²) Denna siffra visar förmodligen hur mycket HSY:s anställda kostar HSY per produktiv timme ett visst år. En arbetstagares produktiva timmar utgör bara en bråkdel av det antal timmar som HSY betalar arbetstagaren för. Detta antal beror på många faktorer, till exempel varvets struktur och effektivitet. Tvärtom konkurrerar underleverantörerna med varandra. Därför måste de vara konkurrenskraftiga och flexibla. De har begränsade fasta kostnader (dvs. fast anställda), och de måste ha låga kostnader. Varven använder underleverantörer just för att det är billigare än att själva anställa fler personer.

(¹¹³) Konsulten konstaterar följande:

”Underleverantörernas arbetstimmar kan beräknas utifrån kostnaderna genom att använda en genomsnittlig kostnad per arbetstimme som kan jämföras mellan olika underleverantörer i samma bransch och land.

Baserat på rapporten ”Pay development 2006”, som offentliggjorts av Europeiska institutet för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, är minimilönen 625,97 euro per månad brutto i Grekland och 1 254,28 euro i Frankrike. Det genomsnittliga marknadspriset per arbetstimme inom fartygsreparationer i Frankrike ligger mellan 40 och 50 euro, och genom att tillämpa den kvot på 2 som finns mellan minimilönerna i Frankrike och Grekland kan man räkna med ett pris på 20–25 euro per arbetstimme inom fartygsreparationer i Grekland.

Av våra undersökningar framgår att priset låg mellan 30 och 36 euro i början av 2007. Priset är det fakturerade priset för varje direkt arbetstimme, och det omfattar alla relaterade kostnader: indirekta timmar, förvaltningstimmar, allmänna utgifter och omkostnader.

Eftersom vi inte vet var medellönen inom fartygsbyggnadssektorn ligger jämfört med minimilönerna i de båda länderna föredrar vi att använda låga siffror, vilket innebär att våra beräkningar kommer att bygga på priser på mellan 30 och 36 euro per arbetstimme.

Underleverantörernas pris per arbetstimme som nämndes i bilaga 6 till Greklands skrivelse till kommissionen är enligt följande:

(EUR)

År	Direkt	Inklusive vinst (15 %) och indirekta kostnader (20 %) enligt metoden i bilaga 6 till Greklands skrivelse
2002	25,97	40
2003	27,49	42,3
2004	(...)	(...)
2005	(...)	(...)
2006	(...)	(...)

Om vi beräknar underleverantörernas arbetstimmar utifrån en kostnad per arbetstimme på 30–36 euro för 2006 och utgår från dessa siffror för att få fram uppgifter om tidigare år med hjälp av Eurostats prisindex får vi fram följande siffror:

INDEX: Im-Ici-tot	2002	2003 (9 m)	2004	2005	2006
EU-27 index	108,9	112,8	116,5	119,7	121,6
Grekland-index	113,5	116,6	127,0	127,7	133,9
Saldo för anlitad arbetskraft	3 804 891	16 471 323	(...)	(...)	(...)
Konsultens beräkning					
Kostnad per arbetstimme (minimikostnad)	25,4	26,1	28,5	28,6	30
Underleverantörens direkta arbetstimmar (uppskattat maxantal)	149 598	630 388	(...)	(...)	(...)
Konsultens beräkning					
Kostnad per arbetstimme (maxkostnad)	30,5	31,4	34,2	34,3	36
Underleverantörens direkta arbetstimmar (uppskattat minimiantal)	124 665	525 324	(...)	(...)	(...)
Uppgifter för Hellenic Shipyards					
Kostnad per arbetstimme	25,97	27,49	(...)	(...)	(...)
Kostnad per arbetstimme + indirekt + vinst	40,0	44,5	(...)	(...)	(...)
Underleverantörens direkta arbetstimmar	95 232	370 142	(...)	(...)	(...)

- (¹¹⁴) Kommissionens skrivelse av den 27 april 2004 (fråga 2.2.d) som Grekland besvarade genom en skrivelse av den 29 juni 2007.
- (¹¹⁵) Mål T-296/97, Alitalia mot kommissionen, REG 2000, s. II-3871, punkterna 82 och 84.
- (¹¹⁶) Framförallt kan ETVA inte å ena sidan låta bli att genomföra den del av avtalet från september 1995 som handlar om betalningen av köpeskillingen (dvs. att inte försöka få in de motsvarande årliga betalningarna) och å andra sidan påstå att man utifrån samma avtal var skyldig att delta i kapitalökningarna. ETVA och Grekland hade med andra ord beslutat att inte genomföra väsentliga bestämmelser i avtalet på ett korrekt sätt och kan därför inte samtidigt selektivt återropa andra bestämmelser i avtalet för att yrka på att ETVA enligt avtalet var skyldigt att göra vissa saker (dvs. delta i kapitalökningarna).
- (¹¹⁷) HSY:s anställda deltog i kapitalökningen. De befann sig emellertid inte i samma situation som ETVA. De hade faktiskt redan brutit mot avtalet från september 1995, eftersom de inte betalade köpeskillingen till ETVA. De befann sig dessutom i en annan situation än ETVA och en investerare i en marknadsekonomi. De bekymrade sig om att behålla jobbet, vilket fick dem att investera i HSY, även om den förväntade finansiella avkastningen inte var tillräcklig för att övertyga en investerare i en marknadsekonomi om att investera.
- (¹¹⁸) Grekland lämnade en kopia av denna lag som bilaga 10 till sin skrivelse av den 5 oktober 2006.
- (¹¹⁹) Av Greklands och HSY:s skrivelser (inklusive Deloitte-rapporten) är det inte helt klart om premien uppgick till 0,4 procent per år men betalades kvartalsvis eller till 0,4 procent per kvartal. Även om detta är viktigt för återkravs-förfarandet så ändrar det inte slutsatsen i detta beslut.
- (¹²⁰) Denna förteckning återfinns på sidorna 3–11 och 3–12 i rapporten i samband med analysen av lånet på 10 miljarder grekiska drakmer som omfattades av en statlig garanti som beviljats på grundval av lag 2322/1995 (åtgärd E14 i detta beslut).
- (¹²¹) Kommissionen har godkänt stödfria garantisystem för fartygsbyggnad i Tyskland (EUT C 62, 11.3.2004, s. 3), Nederländerna (EUT C 228, 17.9.2005, s. 10), Frankrike (EUT C 259, 27.10.2006, s. 14) och Finland (EUT C 152, 6.7.2007, s. 6). De två sista systemen omfattar uttryckligen garantier för förskottsbetalningar.
- (¹²²) Eftersom staten ägde 100 procent av ETVA när ETVA beviljade förskottsgarantierna utgjorde den garantipremie som HSY betalade till ETVA redan ersättning till staten.
- (¹²³) Ändringarna var följande:
Programavtal 33a – SD 33a (leverans av 20 HA/A): Vitena beräknades till och med den 31 december 2002 och angavs i ändringarna som fastställda belopp. Dessa belopp skulle erläggas i tio delbetalningar, varav den första skulle erläggas när det första fordonet levererades och övriga nio när var och en av de sista nio levererades. Man kom överens om att vitena skulle sluta löpa den 1 oktober 2003, förutsatt att konsortierna (Siemens AG, Siemens SA och HSY) försåg OSE med motsvarande järnvägsmateriel. Konsortierna uppfyllde bara detta villkor till viss del, och OSE beräknade och begärde därför in vitesbeloppen för hela perioden.
Programavtal 39 – SD 39 (leverans av 24 elektriska lok): Vitena beräknades till och med den 31 december 2002 och angavs i ändringarna som fastställda belopp. Dessa belopp skulle erläggas i tio delbetalningar, varav den första skulle erläggas när det första fordonet levererades och övriga nio när var och en av de sista nio levererades. En vitesfri period beviljades som en förlängning av leveranstiden. Det vidtogs inga åtgärder i fråga om motsvarande järnvägsmateriel när det gäller PA 39 SD 39, men leveranstiden ändrades. OSE begärde in de vitesbelopp som fastställdes till och med den 31 december 2002 och drev in dem från konsortierna (Siemens AG, Siemens SA och HSY).
Programavtal 35 – SD 35 (leverans av 29 rälsbussar): Ingen vitesfri period beviljades, och OSE begärde och drev därför in vitesbeloppen. Det togs ut och begärdes in dröjsmålsränta på vitesbeloppen för den period då beloppen inte betalades.
- (¹²⁴) Fram till tidpunkten för Greklands skrivelse av den 5 oktober 2006 har ett belopp på 9 932 511,99 euro hållits inne, och ett belopp på 826 556 euro återstod att hållas inne.
- (¹²⁵) Konsortiet för programavtalet bestod av HSY, Siemens AG och ABB Daimler-Benz Transportation (Bombardier Transportation från och med den 1 maj 2001). Genomförandenivån för avtalet var 22,06 procent av det totala betalade slutpriset för HSY och 77,94 procent för de andra företagen.

- (¹²⁶) Avtalet reglerade också konfiguration och installation av ett automatiskt tågskydds- och identifikationssystem i femtio motorvagnståg. Enligt tidsplanen skulle arbetet vara färdigt i januari 2004. Styrelsen beslutade enhälligt i beslut nr 578/4/4-9-2002 att förlänga leveranstiden till den 19 maj 2004, eftersom dröjsmålet inte berodde på konsortiet. Arbetet blev till sist färdigt den 4 juni 2004. Enligt punkt 14 i programavtalet skulle vitena vid över-skridande av en överenskommen leveranstid börja löpa fyrtio dagar efter den avtalade leveranstiden och endast om dröjsmålet berodde på leverantören. Därför fanns det ingen anledning att införa vite och ränta till följd av detta dröjsmål.
- (¹²⁷) Av Greklands och HSY:s skrivelser (inklusive den första Deloitte-rapporten) är det inte helt klart om lånet från början angavs i grekiska drakmer eller i euro. I Greklands svar på inledningsbeslutet anges alla belopp i euro, och den angivna räntan baseras på tre månaders Euribor. I den första Deloitte-rapporten står det att lånet uppgick till 16,92 miljarder grekiska drakmer och att räntan baserades på Libor. Frågan kan klargöras i samband med kravförfarandet.
- (¹²⁸) TKMS och GNSH bifogade den andra Deloitte-rapporten till sin skrivelse av den 21 juni 2007. Tillägg C till rapporten är ett presentationsexemplar av förvärvsutredningen om Hellenic Shipyards SA med tillhörande kommenterad sammanfattning som sammanställdes av Arthur Andersen och är daterad den 19 juni 2001. På sidan 7 i förvärvsutredningen analyserar man HSY:s utestående fordringar och förklarar att Strintzis Lines kortfristiga skulder inte kan drivas in förrän när fartygen levereras 2002. Det bekräftar att resten av köpeskillingen, bortsett från de begränsade förskottsbetalningar som vid den tidpunkten ändå redan hade betalats och inte kunde drivas in längre, inte kunde drivas in förrän fartygen levererades.
- (¹²⁹) De grekiska myndigheterna bekräftade i sina skrivelser av den 21 oktober 2004 och den 17 december 2004 i ärende CP 71/02 att HSY ansökte om driftsstöd på 9 procent för de två fartygen som godkändes av det behöriga ministeriet. De grekiska myndigheterna bekräftade emellertid att det inte betalades ut något stöd eftersom HSY inte färdigställde fartygen. Besluten om att bevilja stödet återkallades till sist. Åtgärd 13 c i utvidgningsbeslutet handlar om denna fråga.
- (¹³⁰) Se fotnot 127.
- (¹³¹) När det gäller möjligheten att driva in intäkter under kontraktets genomförande (dvs. före leverans) hänvisar kommissionen än en gång till det dokument som det refereras till i fotnot 128 i detta beslut, där det står att de kortfristiga skulderna i samband med kontrakten med OSE endast uppgick till 0,5 miljoner euro den 31 december 2000. Dessutom står det i dokumentet att dessa utestående fordringar kommer att kvittas mot respektive erhållen förskottsbetaling. Det visar att det vid den tidpunkten inte fanns några pengar att hämta från OSE.
- (¹³²) Den ursprungliga marginalen var 25 räntepunkter, vilket utökades till 125 räntepunkter från och med den 1 april 2000. Kommissionen utgår från den första Deloitte-rapporten.
- (¹³³) Enligt följande tidningsartikel påverkades verksamheten för fartygsreparationer inte i någon större utsträckning: "Contracts – Hellenic declares business as usual after Athens earthquake", *Lloyd's List International*, den 14 september 1999.
- (¹³⁴) Skrivelsen med Greklands synpunkter på inledningsbeslutet.
- (¹³⁵) Uppgift ur Greklands skrivelse av den 29 juni 2007.
- (¹³⁶) Den 19 maj 1999 omvandlades bankkrediten från US-dollar till euro.
- (¹³⁷) När det gäller möjligheten att få in pengar innan produkterna levereras hänvisar kommissionen till de dokument som det refereras till i fotnot 128 och fotnot 123. Förvärvsutredningen avser en period då de lån som granskas för närvarande har återbetalats. Det kan emellertid vara bra att förklara att det nästan inte går att få ut några pengar innan en produkt har levererats. Förvärvsutredningen visar till exempel att det den 31 december 2000 nästan inte gick att få ut några pengar från Strintzis, den grekiska flottan, OSE och ISAP.
- (¹³⁸) Se Meddelande från kommissionen om metoden för fastställande av referens- och diskonteringsränta (EGT C 273, 9.9.1997, s. 3).
- (¹³⁹) Denna balansräkning återfinns bland de dokument som TKMS och GNSH lämnat och som beskrivs i fotnot 128 i detta beslut.
- (¹⁴⁰) När det gäller ubåtar leder den grekiska statens villkor till att den första ubåten helt och hållet byggs i Kiel (Tyskland) medan de två följande ubåtarna monteras på HSY (se skäl 44 i detta beslut). Det hade med största sannolikhet varit billigare och effektivare att producera alla tre ubåtarna i Tyskland. Det hade också varit mer rationellt att låta HSY, som var ett företag i svårighet och som dessutom inte hade någon erfarenhet av ubåtar, ingå i konsortiet.

- (¹⁴¹) Vid något tillfälle måste dessa medel ha behövts för att täcka kostnaderna i samband med genomförandet av de berörda militära kontrakten. Vid detta tillfälle fanns det inte längre några medel för att finansiera HSY:s andra verksamheter. Med andra ord upphörde vid detta tillfälle en del av den fördel som staten gett HSY. Den återstående fördelen var att varvet under de föregående kvartalen hade haft gratis tillgång till medlen, samtidigt som företaget inte hade kunnat låna dessa pengar i en bank.
- (¹⁴²) Sidan 30 i skrivelsen av den 30 oktober 2006.
- (¹⁴³) Till exempel nämndes den mycket omfattande skuldavskrivningen för den militära verksamheten i beslut C 10/94 men bedömdes inte enligt reglerna om statligt stöd. Nedläggningskostnaderna för den militära verksamheten nämndes i beslut N 513/01 men bedömdes inte enligt reglerna om statligt stöd, och detsamma gäller för flera åtgärder i utvidgningsbeslutet.
- (¹⁴⁴) Till exempel står det i inbjudan att lämna bindande anbud om att förvärva aktier i Hellenic Shipyards SA av den 2 juli 2001 att om det skulle utdömas böter till följd av en eventuell överträdelse av EU:s regler om statligt stöd så skulle högstbjudande inte behöva betala dessa böter. Denna försäkran skulle också ha företrädde framför överlåtelsen av aktierna.
- (¹⁴⁵) I protokollet från mötet den 14 september 2001, som undertecknades av parterna, står det att man kommit överens om att EU:s godkännande är ett villkor för att det undertecknade avtalet ska träda i kraft. Parterna kom överens om att ETVA, om EU:s beslut skulle förseñas eller inte vara tillfredsställande, skulle åta sig att lämna en garanti till HDW-Ferrostaal för eventuella utestående frågor som rör EU när det gäller eventuella tidigare och nuvarande statliga subventioner i samband med HSY.
- (¹⁴⁶) Till exempel skriver Alpha Finance, som var statens och ETVA:s rådgivare, följande i en skrivelse av den 6 december 2001 som var adresserad till HDW och kopierades till Ferrostaal: Vi har av utvecklingsministeriet och ETVA fått i uppdrag att översända ETVA:s förslag till formulering i det garantibrev som ETVA ska lämna till HDW/Ferrostaal om klausul 1.2.3 i avtalet inte uppfylls. I faxmeddelanden av den 23 januari 2002, den 31 januari 2002 och den 8 mars 2002 skickade HDW synpunkter om den exakta formuleringen i garantin till Alpha Finance.
- (¹⁴⁷) Piraeus Bank har lämnat flera tidningsartiklar från perioden oktober 2001–maj 2002 som visar att regeringen var direkt inblandad i privatiseringen av HSY.

(¹⁴⁸) I skrivelsen av den 23 maj 2005 står följande:

Försäljningen av HSY företogs genom ett avnationaliseringsförfarande (lag 2001/1990). Det deklara-tionsförfarande som föregick, först, ingåendet av köpeavtalet av den 11 oktober 2001 och därefter, genomförandeavtalet (den 31 maj 2002) innehöll alla nödvändiga villkor för överlåtelsen och även den finansiella rådgivarens analys (från april 2001) samt inkomna anbud. Villkoret för garantin angavs under alla dessa stadier då alla intresserade parter (inklusive klaganden) hade tillgång till informationen.

Som också understryks i skrivelsen av den 17 december 2004 rör det sig således inte bara om ett juridiskt och finansiellt vanligt villkor, utan också om ett villkor som från början ingick i förhandlingarna om privatiseringen av varvet, och framför allt i form av ett avgörande och oeftergivligt villkor, utan vilket det inte hade varit möjligt att sälja aktierna i HSY. Som nämndes ovan är det karakteristiskt att detta villkor, med olika bestämmelser men alltid med samma syfte, dvs. att skäligen underlätta transaktionen i enlighet med marknadens regler, förekommer redan från privatiseringsförfarandets början i följande dokument:

Rådgivarens deklara-tion.

Inbjudan att lämna bindande anbud.

Erbjudandet om ett gemensamt inköpsföretag (finns dock inte med i deklara-tionen om att avstå från dess villkor). Förhandlingsdokumenten.

Aktieköpsavtalet av den 11 oktober 2001.

Den garantideklara-tion som finns med i tillägget till garantikontraktet av den 31 maj 2002 var från början således avsedd för anbudsgivaren och utgör därför inte statligt stöd till den slutliga köparen. Samma villkor skulle ha gällt för alla anbudsgivare eftersom det, som redan har nämnts, fanns med i avnationaliseringsförfarandet. Eftersom avnationaliseringsförfarandet inleddes i februari 2001 (vid en tidpunkt då den grekiska staten var huvudsaklig aktieägare i den då säljande banken ETVA) är det också uppenbart att staten, som säljare av ETVA till Piraeus Bank, också borde ha lämnat en egen garanti till köparen av statens aktier i ETVA (Piraeus Bank), vilket den faktiskt också gjorde, för den tillgång som var till salu, dvs. varvet, eftersom säljaren var tvungen att lämna en sådan garanti. Dessa garantier som, vilket redan har betonats, är tydligt och öppet angivna i alla avtalstexter i samband med avnationaliseringen, och framför allt i köpeavtalet av den 11 oktober 2001, är förknippade med den här typen av transaktion (försäljning av en definitiv tillgång), gäller alla anbudsgivare och innebär inga ytterligare fördelar för någon. Mot bakgrund av ovanstående framgår garantins verkliga natur (som ett nödvändigt villkor för transaktionen och ett vanligt villkor enligt reglerna på marknaden), samt dess bindande karaktär, utifrån alla de förfaranden som föregick privatiseringen, men även utifrån själva köpeavtalet av aktierna i HSY av den 11 oktober 2001, som därefter följdes av köpeavtalet för aktierna i ETVA av den 18 oktober 2001 och den första ändringen av avtalet mellan ETVA och den grekiska staten av den 18 mars 2002. Den grundläggande punkten är emellertid – och detta betonas verkligen – att villkoret för garantin finns med under hela avnationaliseringsförfarandet och inte anges för första gången efter det att avtalet ingåtts. Det "uppfanns" med andra ord inte i sista minuten, som klaganden vill visa och vars målsättning är att kringgå gemenskapsreglerna om statligt stöd.

Den grekiska staten, som säljare av aktierna i ETVA, borde överlåta sina aktier i ETVA till Piraeus Bank utan några förpliktelser, inte bara vid tecknandet av avtalet av den 18 oktober 2001 utan även enligt lagstiftningen. Med tanke på att Piraeus Bank inte var inblandad i HSY:s avnationaliseringsförfarande bör Piraeus Bank, i enlighet med lagstiftningen och handelsbruk, skyddas mot eventuella förpliktelser till följd av avtalet om överlåtelse av HSY, som Piraeus Bank inte var inblandad i. Den grekiska statens garanti av den 18 mars 2002 innebär just detta skydd. Garantin var självklar och laglig. Den grekiska staten lämnade garantin eftersom den hade en skyldighet att göra det enligt avtalet, eftersom den gentemot Piraeus Bank agerade som en avtalspart, dvs. som privat finansiär, och inte som en offentlig makt.

Kommissionen erinrar om att Grekland, när denna skrivelse skrevs, kommenterade Elefsis' anklagelse om att garantin utgjorde stöd till HDW/Ferrostaal och ville visa att garantin inte utgjorde någon selektiv fördel för HDW/Ferrostaal utan lämnades till alla anbudsgivare (inklusive Elefsis) som deltog i privatiseringen av HSY. Grekland som insåg att kommissionen kunde anse att garantin utgjorde stöd till HSY försökte i sina kommande skrivelser till kommissionen ifrågasätta att åtgärden kunde tillskrivas staten genom att påstå att garantin hade lämnats först i maj 2002, vilket går stick i stäv med de påståenden som gjordes i skrivelsen av den 23 maj 2005.

(¹⁴⁹) Som förklarades i skäl 59 i detta beslut fattades beslutet om privatiseringen av den berörda interministeriella privatiseringskommittén genom beslut nr 14/3-1-2001.

- (¹⁵⁰) Kommissionen erkänner att formuleringarna och strukturen i avtalet av den 20 mars 2002 är förvirrande. Enligt artikel 8.2.4 i avtalet av den 20 mars 2002 skulle staten, när det gäller det stöd som anges i artiklarna 3–6 i lag 2941/2001 (en beskrivning av denna lag finns i skäl 33 i detta beslut), betala Piraeus Bank 100 procent av det belopp som ETVA skulle betala till HDW/Ferrostaal. Artikel 8.2.4 i avtalet av den 20 mars 2002 gäller emellertid inte återbetalning av stöd som inte omfattas av artiklarna 3–6 i lag 2941/2001. Därför är artikel 8.2.1 tillämplig. Enligt denna artikel ska staten till Piraeus Bank bara betala 57,7 procent av det belopp som ETVA skulle betala till HDW/Ferrostaal. Kommissionen konstaterar dock att det enligt artikel 8.2.2 i avtalet, trots att en majoritet av aktierna i ETVA såldes till Piraeus Bank, är staten – och inte Piraeus Bank/ETVA – som ska sköta den pågående försäljningen av HSY. Enligt denna artikel, framför allt 8.2.2 d, garanterar staten att köparen (dvs. Piraeus Bank) inte ska lida någon skada till följd av privatiseringen av Hellenic Shipyards. Eftersom avtalet, som framgick av artikel 8.2.4 (och artikel 7.4 i avtalet av den 18 december 2001), byggde på antagandet att det snart skulle ske en sammanslagning av Piraeus Bank och ETVA så skulle statens åtagande i artikel 8.2.2 inte iaktas om staten till Piraeus Bank endast skulle betala 57,7 procent av det belopp som ETVA betalat till HDW/Ferrostaal. För att uppfylla åtagandet i artikel 8.2.2 – dvs. se till att Piraeus Bank inte lider någon skada till följd av försäljningen av HSY – så måste mekanismen i artikel 8.2.4 med andra ord gälla för alla fall av återbetalning av stöd och inte bara fall som rör återbetalning av stöd enligt lag 2941/2001.
- (¹⁵¹) Genom en skrivelse av den 28 maj 2002 rådgjorde Piraeus Bank med regeringen om formuleringen i den garanti som ETVA avsåg att lämna till HDW/Ferrostaal och begärde bekräftelse på att artikel 8.2.4 i avtalet av den 20 mars 2002 skulle gälla om garantin skulle återopas. Genom en skrivelse av den 31 maj 2002 gav regeringen sitt samtycke till att ETVA skulle lämna denna garanti och bekräftade att artikel 8.2.4 skulle gälla om garantin skulle återopas. Det innebär att även om staten enligt avtalet av den 20 mars 2002, stick i stäv med föregående slutsats, bara hade varit tvungen att till Piraeus Bank betala 57,7 procent av det belopp som ETVA betalat till HDW/Ferrostaal så har detta ändrats genom regeringens skrivelse av den 31 maj 2002, i vilken regeringen tydligt förklarar att mekanismen i artikel 8.2.4 i avtalet av den 20 mars 2002 (dvs. 100 procents ersättning) gäller.
- (¹⁵²) Som svar på kommissionens uttryckliga fråga i en skrivelse av den 12 februari 2008 bekräftade Grekland i sin skrivelse av den 3 mars 2008 att staten till Piraeus Bank skulle vara tvungen att betala hela (dvs. 100 procent och inte 57,7 procent) det belopp som ETVA betalat till HDW/Ferrostaal.
- (¹⁵³) Som förklarades vid bedömningen av åtgärd E7 ägde de anställda aktierna men hade inte betalat den köpeskilling som de borde ha betalat till ETVA.
- (¹⁵⁴) Se skäl 33 för en beskrivning av lagen.
- (¹⁵⁵) Mål C-334/99, Förbundsrepubliken Tyskland mot kommissionen, punkterna 133–141.
- (¹⁵⁶) Kommissionen konstaterar dessutom att såvitt den vet är inga av de lån och garantier som omfattas av artikel 296 förenliga med villkoren i avsnitt 3.1 i detta beslut. De skulle därför inte ha varit godtagbara för en investerare i en marknadsekonomi.
- (¹⁵⁷) Om man tar hänsyn till de ekonomiska aktörernas ovilja att ta risker så skulle de bara ha föredragit en försäljning av HSY framför en likvidation av företaget om det statistiskt sett var sannolikt att kostnaderna för garantin skulle vara betydligt lägre än 6 miljoner euro.
- (¹⁵⁸) Se skäl 33 för en beskrivning av lagen.
- (¹⁵⁹) Kommissionen har redan analyserat detta i utvidgningsbeslutet, framför allt i beskrivningen och bedömningen av åtgärd 18 a. Kommissionen noterar också att det står följande i den andra Deloitte-rapporten: När det gäller fördelningen av ersättningen mellan ett belopp som är avsett för en aktiekapitalökning och ett erbjudet pris för att förvärva befintliga aktier utifrån ett fastställt förhållande på 2:1 är klausul d ovan av vår erfarenhet från liknande transaktioner inte ett särskilt vanligt villkor. Med tanke på företagets stora operativa problem och försämrade finansiella ställning så anser vi att säljarna (och deras rådgivare) fattade ett både rationellt och rimligt beslut när de fastställde dessa villkor (s. 9–2). Kommissionen tolkar detta som en bekräftelse på att fördelningen av köpeskillingen var en rationell och rimlig begäran från staten om man tänker på att dess mål var att se till att HSY:s verksamhet kunde fortsätta på lång sikt (mål som offentlig myndighet) men inte om man tänker på att dess mål var att maximera intäkterna från försäljningen (mål som en investerare i en marknadsekonomi).
- (¹⁶⁰) Se fotnot 148.
- (¹⁶¹) Kommissionen påstår inte att alla de åtgärder som måste återbetalas enligt detta beslut hade identifierats vid en förvärvsutredning, men vissa av dem. TKMS/GNSH bifogade till sin skrivelse av den 21 juni 2007 några förvärvsutredningar som Arthur Andersen genomförde åt HDW/Ferrostaal 2001. Arthur Andersen förklarar i utredningarna att det inte är uteslutet att HSY har erhållit statligt stöd som bör återbetalas i framtiden.

- (¹⁶²) Eftersom ETVA och Grekland i det anbuds-material som delades ut till anbudsgivarna hade lovat att bevilja garantin så skulle det faktum att garantin inte nämndes som ett villkor i det anbuds-material som Elefsis delade ut inte ha hindrat Elefsis från att begära garantin längre fram under förhandlingarna.
- (¹⁶³) Denna punkt bekräftas i den andra Deloitte-rapporten, i vilken det påstås att HDW/Ferrostaal inte skulle ha köpt HSY om HDW/Ferrostaal hade varit tvunget att riskera att behöva återbetala det statliga stöd som HSY mottagit under tidigare år.
- (¹⁶⁴) Detta framgår av det sjunde direktivet om stöd till varvsindustrin och av dess struktur, där "Investeringsstöd" ingår i "Kapitel III Omstruktureringsstöd".
- (¹⁶⁵) Se den mycket stora skuldavskrivning som nämns i beslut C 10/94, betalningen av de nedläggningskostnader som nämns i beslut N 513/01 och allt det statliga finansiella stöd som omfattas av artikel 296 och som nämns i utvidgningsbeslutet.
- (¹⁶⁶) Till exempel när det gäller det statliga finansiella stöd som HSY fick och som inte var öronmärkt för att finansiera en viss verksamhet så har kommissionen gjort bedömningen att endast 25 procent av det statliga stödet gick till den civila verksamheten. Om bara 25 procent av det statliga stödet återkrävs så innebär det emellertid att endast 6,25 procent (dvs. 25 procent av 25 procent) av det statliga stödet faktiskt återkrävdes från den civila verksamheten. Det skulle inte återställa förhållandena till ursprungsläget för HSY:s civila verksamhet, eftersom den erhöll 25 procent av det statliga stödet och då bara skulle återbetala 6,25 procent.
- (¹⁶⁷) EUT L 140, 30.4.2004, s. 1.
-